COLECȚIE COORDONATĂ DE BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

Anans

iBŲRHAN

SÖNMEZ

Labirint

Traducere din limba turcă de Adal Hanzade

PANDOR

Copyright © BIBLIAN SONNET Sacred Agents
Obligația redactării publicării în IDR Bucharest Area
Copyright © Pandora M, 2022
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1 - P.O. Box Bucharest
Tel: [illegible] Fax: [illegible]
www.pandora.ro

ISBN tiprint: 978-606-978-370-2
ISBN tPDFt: 978-606-978-408-2

A Pandora M face parte din Grupul Editorial IRH

„N-ai nevoie decât de două oglinzi puse față în față ca să construiești un labirint. "J.L. Borges, *Șapte nopți*

„Nu omul descoperă cuvântul, ci cuvântul

vine şi îl găseşte pe el. " Discursul pastorului Montmollin la înmormântarea lui J.L. Borge

saţi sărit de pe Podul Bosfor...

Sună ceasul. Sunetul scos de ceas seamănă cu sirena unei nave de marfă care îşi cheamă echipajul obosit la masă. Dar gândul cui s-a dus la navele de marfă? Sunetul vine din apartamentul alăturat, poate dintr-un vis. Din visul cuiva care

doarme în apartamentul alăturat. Vântul se strecoară înăuntru prin uşa deschisă a balconului. Perdeaua din tul se umflă. Oricare dintre anotimpuri ar fi acesta, răcoarea dimineţii aduce prospeţime. În timp ce partea de jos a perdelei se revarsă spre pat, se accentuează şi sunetul ceasului. Boratin se întinde cu ochii închişi încercând să oprească ceasul. Mâna lui se plimbă pe deasupra noptierei. Se opreşte. Aşteaptă şi încearcă din nou. Negăsind ceasul, îşi deschide ochii. Afară se crapă de ziuă. Lucrurile din odaie sunt difuze, li se văd doar contururile. Ce loc e ăsta? Nu seamănă cu

un salon de spital. Pătura, balconul şi fereastra sunt diferite. Da, nu este un spital. Cred că am venit acasă. Pe fereastră se vede cerul. Pe celălalt colţ al noptierei se află sticluţele cu doctorii. Chiar dacă medicamentele ajută la somn, nu sunt suficiente pentru a înlătura durerea de cap. Ochii i se închid din nou. Mâna îi cade pe pernă. În timp ce frunzele unui copac din apropierea balconului foşnesc, răcoarea îi acoperă mâinile goale.

Boratin se trezeşte după ce afară se face lumină, după ce vântul se opreşte. Perdeaua din tul stă liniştită. Afară se aude

un vuiet care vine până aici din cartierele îndepărtate, acumulându-se şi înmulţindu-se. Priveşte în jur, poate mai devreme s-a trezit tot aici, încearcă să înţeleagă. Odaia e largă. Ivoriul pereţilor e simplu, dar furnirul de arţar al garderobei din faţa lui este prea deschis la culoare. Dacă ar fi fost cu un ton mai închis, ar fi fost mai bine. Cine a ales dulapul acesta? Eu? Boratin se îndoieşte de propriul gust. Sperase că această casă, pe care nu o recunoscuse când l-au adus cu o seară în urmă, îi va tălmăci, poate, nişte amintiri dimineaţa, când se va trezi. Uşa balconului, dulapul şi noptiera par dint-o

cameră de hotel în care a venit pentru prima oară. Tot ce recunoaşte sunt sticluţele cu medicamente. Se ridică şi se aşază pe marginea patului. Durerea din piept îl face să tresară. îşi scoate maioul şi îşi priveşte coastele. Se duce în faţa oglinzii ca să se vadă mai bine. Una dintre coastele din dreapta e fracturată. O atinge cu mâna. Simte cum îi arde sub piele. E norocos, aşa i-au spus. O singură fractură. Nu are niciun alt traumatism pe corp, pierderea memoriei nu se pune la vătămare corporală. îşi ridică ochii şi îşi priveşte chipul. Chipul cu care a făcut cunoştinţă cu o săptămână în urmă. E

atât de nou. Bună, străinule, spune el. Chipul din oglindă, se înţelege din mişcările buzelor, îi răspunde cu aceleaşi cuvinte. La fel ca aseară. Când a venit acasă cu o seară în urmă, totul era cufundat în linişte. S-a plimbat prin odăi cu paşi înceţi ca şi când ar vizita un muzeu, a trecut cu atenţie printre bibelouri şi chitare. Şi-a luat medicamentele din sacoşa de spital. A băut două pahare cu apă. Şi-a privit chipul în oglindă. Şi-a scos cămaşa, pantalonii, ciorapii. S-a întins pe pat, şi-a închis ochii şi a aşteptat nemişcat. A inspirat, apoi şi-a numărat expiraţiile. Nu

uitase să numere. Patruzeci şi una, patruzeci şi două, patruzeci şi trei. Apoi a adormit.

La spital i-au spus că trebuie să fie calm. Aveţi o pierdere de memorie, să nu vă fie teamă, cu timpul vă veţi reveni, i-au spus. întâi s-au ocupat de coasta lui, apoi au fost curioşi ce i s-a întâmplat acestui bărbat care încerca să creeze un om întreg din coasta fracturată şi memoria goală. Ciudat, i-a spus doctoriţei, vă ocupaţi de mine mai mult decât eu însumi. Aceasta este meseria mea, i-a răspuns femeia. Faptul că v-aţi pierdut memoria ar putea părea înfricoşător, dom-nule Boratin, dar situaţia dumneavoastră

este relativ bună. Cel puţin vă cunoaştem identitatea şi adresa din cârdurile pe care le aveaţi în portofel. Chiar dacă nu vă amintiţi, acestea fac parte din dumneavoastră, la fel ca tatuajul de pe spate despre care nu ştiţi unde şi de ce l-aţi făcut. Deţineţi lucruri cărora acum nu le puteţi da niciun sens, dar cu care veţi deveni un întreg, cu timpul. Indiferent de trecutul dumneavoastră, poate că aţi dorit să scăpaţi de o latură a acestei lumi apăsătoare. Aţi îndrăznit, chiar aţi reuşit. Y-aţi atins obiectivul, într-un mod neaşteptat. Aţi sărit de pe Podul Bosfor... De acum încolo vă veţi trasa mai bine drumul

prin viaţă. Doamna doctor, pe lângă medicamente, le oferiţi tuturor pacienţilor dumneavoastră asemenea speranţe? Atunci explicaţi-mi un lucru: mintea mea, care nu conţine nici măcar un cuvânt despre mine, e plină cu tot felul de alte informaţii. Cunosc numele filosofilor antici, culorile echipelor de fotbal, cuvintele primului astronaut ajuns pe lună. În vocabularul meu nu văd nicio urmă a mea, nu-mi amintesc nici măcar numele meu. Dumneavoastră mi-aţi spus acel nume, iar eu l-am primit.

Caut un semn liniştitor pe chipul meu din oglindă, expresia care să-mi arate o

direcţie. îmi lipesc urechea de chipul din oglindă, de locul unde i se află gura. Este neted, rece. Aud vuietul unui val prins aici cu veacuri în urmă. Dorinţe întunecate. Mirosul umed al unei pivniţe. Mă apropii de timpul în care obişnuiam să locuiesc şi din care am căzut acum. în timp ce de astă dată cobor în memoria mea pe o altă scară şi sunt cât pe ce să aprind lumina albastră din pivniţa trecutului, tresar la sunetul unei sonerii. Sunetul vine dinăuntru sau de afară? Seamănă cu soneria ceasului care a sunat toată noaptea. Urmez vibraţia şi ies pe coridor. Trec pe lângă un tablou sumbru. în

celălalt capăt al sufrageriei văd un telefon roşu cu negru. Mă opresc, gândindu-mă ce să fac. înainte să ajung la un consens, telefonul se opreşte. Are un receptor de tipul celor vechi, nu ai butoane pe care să le apeşi, e cu disc. Este împodobit cu ornamente aurii, exact cum le place bătrânilor. Telefonul începe să sune din nou. De data aceasta mai sigur pe el. Dacă voi răspunde, o voce străină mă va întreba ce fac. Nu va simţi nevoia să se prezinte. Ya crede că o cunosc. Odată ce voi rămâne tăcut, va repeta întrebarea. După un moment de ezitare, va începe să vorbească şi în locul

meu. Ya pomeni despre lucrurile pe care trebuie să le facem, îmi va aminti de o şedinţă sau de o masă la care trebuie să participăm. Va povesti despre nenorocirile vieţii. După ce îmi va arăta un pic de afecţiune, va începe să îmi aducă reproşuri cu o voce mohorâtă, înşirând toate relele vieţii, va aminti de numele unei victime la fiecare rău şi, fără să îmi acorde şansa de a închide telefonul, îmi va atârna de gât blestemul victimelor. Eu voi tăcea, iar el va trece de la un subiect la altul. Când va veni rândul binelui pe care i l-am făcut, intensitatea vocii i se va înmuia, va spune că

a beneficiat de binecuvântările acestei lumi datorită mie, dar că nu înţelege de ce am ajuns în starea asta. Voi profita de această ocazie şi voi începe să vorbesc. Nici eu nu înţeleg de ce am ajuns în starea asta, îi voi spune. îi voi cere să îmi facă un bine, să îmi povestească, dacă ştie, secrete legate de mine. Din moment ce mi-am pierdut memoria, am pierdut şi anii pe care i-am trăit, sunt în punctul zero. îi voi cere îndurare ca şi când ar fi străjerul care îmi ţine în mâini trecutul. Voi alege cele mai bune cuvinte. îi voi povesti vocii din celălalt capăt al telefonului o întâmplare care a

rămas blocată într-un ungher al minţii mele. Cu cât trecutul este mai îndepărtat, cu atât şi viitorul este mai îndepărtat. Nu cunosc drumurile stelelor. Simt cum o avalanşă se apropie cu repeziciune, o avalanşă care vine amestecându-se cu zgomotul din trafic, rostogolindu-se printre turnuri şi zgârie-nori. Inima îmi spune că trebuie să mă grăbesc. Mă duc şi trag draperia. O trag cu atenţie, astfel încât să nu se strecoare nicio rază de lumină, de nicăieri. Sunetul telefonului se opreşte.

Mă aşez pe canapea şi aştept ca telefonul să sune din nou. Observ un bibelou

aşezat pe raftul şemineului, printre lumânările colorate. Îi recunosc pe mamă şi fiu în bibeloul de marmură. Maria îl culcă pe fiul său Isus pe genunchi şi-i priveşte chipul neînsufleţit. Faldurile marmurei se scurg de pe fruntea Măriei către nas, iar de acolo către buze, precum apa. Isus este dezbrăcat până la brâu, poţi să-i numeri coastele din partea dreaptă, una câte una. În timp ce Maria îşi ţine cu o mână fiul, mâna cealaltă este ridicată şi întinsă în vid, ca şi cum ar cere ajutor. Câţi ani au trecut? Au trecut doar câţiva ani sau câteva mii de ani peste această durere?

În timp ce strada se umple cu vânzători ambulanţi, cu copii zglobii şi şoferi de taxi care ascultă cântece de suflet orientale la maximum, în ciuda a tot, mă simt în siguranţă în această casă care nu ştiu de ce îmi aparţine. Mai întâi de toate, omul trebuie să se familiarizeze nu cu alţi oameni, ci cu lucrurile, trebuie să-şi găsească un loc printre ele. În rest trebuie să pună întrebări, să asculte sunetele, să se plimbe prin camere şi să aştepte răspunsul întrebărilor. Nu ştiu cât trebuie să aştept. Şi dacă nu voi primi niciun răspuns? Lângă şemineu sunt stivuite lemne. Dulapul din lemn este plin cu sticle

de băutură. Chitarele, discurile, măsuţele de cafea, lustrele, covoarele, masa şi scaunele au acaparat sufrageria şi stau de parcă până azi nu s-ar fi mişcat deloc de la locul lor. Cristalele lustrei de deasupra capului meu se răspândesc inegal, acoperind întregul tavan. E imposibil ca privind dintr-un capăt al lustrei să-i poţi vedea celălalt capăt. O mulţime de şerpi pot să-şi facă un cuib în straturile cristalelor şi să locuiască acolo o viaţă. La miezul nopţii, când oraşul doarme (chiar doarme?), şerpii ies din lustră şi se împrăştie pe tavan, se plimbă pe pereţi cu fluidele lor nemuritoare, se strecoară în

spatele perdelelor sâ- sâind, fac dragoste încolăcindu-se şi făcând schimb de otrăvuri, iar apoi, odată cu prima rază de lumină, se întorc în cuiburile lor cu sângele domolit şi pielea lucindă. Dacă fiecare casă îşi are stăpânii ei secreţi, stăpânii acestei case sunt şerpii. Atât blestemul, cât şi norocul vin de la ei.

Sunt curios dacă mi-am mai imaginat vreodată această scenă ciudată. În timp ce privesc în parte fiecare mobilă şi caut în casa aceasta ceva care să mă îndrume, observ că totul este vechi. Mesele şi scaunele sunt de-o seamă cu copacii dispăruţi, covoarele, cu

corturile nomazilor. Chiar dacă nu pot să fac diferenţa între un an şi o mie, sunt conştient că această viaţă aparţine morţii. Mai înţeleg că nu trebuie să-mi fie teamă de ceea ce ştiu, ci de ceea ce nu ştiu. Mă întreb de ce, în timp ce chiar şi sunetele de pe stradă au propriul sens, această casă nu îmi spune nimic. Mă întreb care dintre noi se confruntă cu uitarea printre pereţii muţi: eu sunt cel care a uitat casa ori casa m-a uitat pe mine? Care dintre noi a rămas într-un gol asemenea unui cerşetor orb şi s-a închis în sine, fără a destăinui nimic de aseară? Sunt curios care este legătura dintre mine şi cele

trei chitare care stau în faţa mea, pe stative de metal. Lângă chitare se află un pick-up şi un set de discuri. Pe peretele din spate sunt agăţate copertele discurilor vechi. La capătul rândului de sus, Delta Blues. Alături, discuri cu Bessie Smith, Howlin' Wolf, Chicago Blues. Pe coperta de pe rândul de jos scrie *Denizalti.* Varul din jurul discului *Denizalti,* despre care nu ştiu de ce a fost aşezat pe acel rând de unul singur, străluceşte. Când observ că străluceşte din cauza soarelui, mă întorc şi mă uit în spate. În cealaltă parte a perdelei a rămas o deschizătură îngustă. Soarele intră pe acolo şi se reflectă. Mă ridic

şi trag draperia, o deschid de tot. Lumina care ajunge înăuntru mă orbeşte. Fac câţiva paşi înapoi, spre mijlocul sufrageriei.

Simt că viaţa mea din această casă este repetitivă, îmi pierd constant memoria, de fiecare dată îmi deschid ochii la spital şi, după ce rămân internat câteva zile, mă întorc acasă. Mă trezesc cu aceeaşi durere de cap. învăţ să împart timpul în minute şi ore. îmi plac numele anotimpurilor în orice limbă. Nopţile adorm târziu şi într-o dimineaţă, când mă trezesc la spital, tot cu memoria pierdută, înţeleg că sunt prins în ciclul infinit al universului. Gol. Singur.

Aceste gânduri, care după spital pun stăpânire pe mine şi acasă, mă aproprie de limita nebuniei. Caut sensuri în lucruri prin intermediul întrebărilor. Cuvertura de catifea a canapelei este frumoasă. Culoarea roşie a catifelei este frumoasă. Maria din bibelou este frumoasă. Dar ce înseamnă *frumos*? Aş fi ştiut asta, dacă nu mi-aş fi pierdut memoria?

îmi plimb mâna peste ţesătura canapelei. îmi urmăresc încheieturile în timp ce îmi mişc mecanic degetele. O maşină cu simţuri umane. Are creier, dar din când în când programul din ea o ia de la capăt.

Fluctuează între zero şi unu. Şi universul este alcătuit din mişcările dintre aceste două cifre. Uneori, această mişcare, care este numită şi timp, se însufleţeşte în vârful degetelor mele asemenea unui animal abia născut. Un animal şi o maşină s-au întâlnit în acelaşi corp şi caută urma printre firele ţesăturii şi cristalele lustrei. Cu întrebări ale căror răspunsuri sunt incerte. Nu pot răspunde întrebărilor. Mă îndrept către bucătăria aflată în celălalt capăt al coridorului. Chiar când să păşesc iar în bucătăria în care am fost şi aseară, mă opresc şi încerc să îmi imaginez pentru o

clipă unde se află chiuveta şi frigiderul. După ce sunt sigur pe mine, bag capul înăuntru şi privesc. Când văd chiuveta şi frigiderul la locul lor, mă liniştesc. Bucătăria din mintea mea e aceeaşi cu cea din realitate. Viaţa poate să fie atât de simplă. Atâta timp cât mintea mea nu joacă feste lumii sau lumea nu joacă feste minţii mele. Intru încrezător în bucătărie. Iau paharul cu apă de pe masă şi îl umplu. Ascult apa ce se scurge din el. Ridic paharul spre fereastră şi îl privesc sub lumină. În timp ce beau apa, mă gândesc dacă lumina are gust sau nu. îndepărtez cu degetele umezeala rămasă pe buze. în acest

timp nu observ că paharul pe care l-am lăsat pe marginea mesei alunecă. Atunci când paharul cade, făcându-se ţăndări, mă sperii şi fac doi paşi înapoi. Mă sprijin de frigider. îmi încleştez degetele unele într-altele. Privesc cioburile împrăştiate pe marginea podelei, în jurul uşii. Simt că lumea pe care încerc să o reclădesc de câteva zile s-a împrăştiat ca sticla şi s-a transformat din nou în mii şi mii de bucăţi. Exact când să mă sprijin pe tejgheaua din lateral, tresar din cauza unui sunet puternic de sonerie. Toate vin peste mine. De data asta, soneria nu seamănă cu sunetul tremurat al telefonului.

Nu este niciun ceas care sună insistent în apartamentul alăturat. Sună în apropierea mea, în capul meu.

Deschide uşa, Boratin, sunt eu, Bek. în timp ce compar vocea venită din afară cu chipul apărut în mintea mea, mă întind către încuietoarea uşii. întorc cheia încetişor pentru a-i da timp memoriei mele. întredeschid uşa ca şi cum s-ar deschide în gol. îl privesc pe bărbatul care aşteaptă pe coridorul scăldat în semiîntuneric. Îi recunosc chipul. Este prietenul meu (prietenul meu?) care m-a vizitat de două ori la spital. La prima vizită era îngrijorat, la a

doua, calm. Vocea lui îmi inspira încredere. Eşti bine? Da. De dimineaţa am trecut pe la spital, mi-au spus că ai fost externat. Nu ai zis că rămâi până la începutul săptămânii? Nu ştiu, ieri le-am spus că vreau să mă externez şi ei mi-au răspuns că bine. Cum ţi-au dat voie să ieşi fără însoţitor? Nu mi-au dat voie imediat, întâi te-au sunat pe tine, dar aveai telefonul închis. Iar eu nu am vrut să rămân mai mult într-un salon aglomerat, printre gemetele bolnavilor. Trecem în sufragerie. Eu mă aşez în acelaşi loc pe canapea, el, pe fotoliul de lângă şemineu. Priveşte în jur. După ce miroase aerul de

parcă ar fi călcat pentru întâia oară în casa
aceasta, privirea îi alunecă pe pardoseala
sufrageriei. El e cel care observă înaintea
mea petele de sânge ce se întind de pe
parchet pe covor şi de pe covor până la
piciorul meu. Ce ai păţit la picior? mă
întreabă. Liniştea din voce îi dispare. S-a
spart un pahar un pic mai devreme, în
bucătărie, îi răspund eu. Am călcat pe
cioburi în timp ce veneam să-ţi deschid uşa.
Se ridică. într-o clipă se duce la bucătărie şi
se întoarce cu o cârpă, vată şi un bol cu apă.
Se apleacă în faţa mea. îmi ridică picioarele
pe rând şi le curăţă cu cârpa umedă. La unul

nu e nicio problemă, din muchia tălpii celuilalt scoate un ciob. Şterge tăietura şi o tamponează cu vată. îmi aduce ciorapii şi papucii din dormitor. Pentru că ştie despre durerea mea de la coastă, mă ajută să îmi pun ciorapii. Văzându-mă îmbrăcat în pijamale, mă întreabă dacă am făcut micul dejun. M-am trezit târziu, nu am mâncat încă nimic, îi spun. Atunci să mergem afară, iei şi puţin aer, îmi spune el. Afară? El vorbeşte despre acel afară de aseară, după ce am coborât din ambulanţă şi am stat în curtea apartamentului, privind cerul şi balcoanele din semiîntuneric. Nu mă pot regăsi nicăieri

în lumea asta pe care am văzut-o o singură
dată şi a cărei continuare încerc să o creez
prin intermediul informaţiilor din mintea
mea. Dacă mi-ar spune cineva că sunt într-un
vis, aş crede şi asta. Noaptea trecută am
visat că totul se unduia, de parcă ar fi înotat
într-o apă înainte şi înapoi. Discurile,
fotografiile, sunetele, chipurile, numele.
Nimic nu stătea în loc şi nimic nu se atingea.
E incert căror vremuri le aparţin toate
acestea. Artiştii ale căror fotografii le-am
văzut pe discuri trăiesc ori au murit?
Oamenii ale căror nume mi le amintesc sunt
în viaţă ori aparţin unor secole îndepărtate?

Ar fi mai bine să nu ies azi din casă, îi răspund eu, găsind drept pretext tăietura de la picior. Bine. Atunci mă duc să iau câte ceva de la băcănie. Iese după ce adună cioburile din bucătărie şi după ce aruncă un ochi în frigider. Bek poate să iasă liniştit pentru că are un loc al lui în lumea de afară. Eu îmi privesc până şi chipul din oglindă ca pe al unui străin. Semăn cu o coală de hârtie goală. Nu am nici un înăuntru, nici un afară. Răsăritul şi apusul, sudul şi nordul meu sunt necunoscute. În orice direcţie aş face un pas, simt că aş cădea în gol. îmi petrec zilele aşteptând să vină seara. După ce îmi iau

pastilele cu un pahar cu apă, închid ochii şi mă rog ca, în timp ce sunt în somn, trecutul meu să se întoarcă la mine. încep să număr. Patruzeci şi unu, patruzeci şi doi, patruzeci şi trei... Sunt curios dacă direcţiile, numele şi fotografiile din zilele mele vechi sunt la locul lor. Eu eram la locul meu pe vremuri?

Bek, care se întoarce cu mâinile pline şi care, în timp ce pune mâncarea în frigider, îmi arată pe rând fiecare aliment pentru a mi-l aminti, aranjează micul dejun pe masa din sufragerie. îmi spune că îmi plac ouăle ochi. Brânză, măsline, roşii, miere, salam. Aduce ceaiurile. în timp ce descrie cu de-

amănun- tul vremea de afară, ca şi cum ar descrie o staţiune, urmăreşte ce prefer eu la masă. Adineauri, când am fost la magazin, spune el, m-au sunat cei din grupul nostru. Vor să te vadă. M-am gândit că ar fi mai bine să ne vedem afară. Le-am propus ca mâine seară să mergem la Cârciuma Theodorei. Cred că ţi s-a făcut dor de băut.

Râde. îmi întind gâtul şi mă uit la sticlele din dulap. Se pare că beau mult, ia uite, dulapul e plin cu băutură, spun eu. Nu, nu exagerezi. Bei din când în când, din plăcere. Ştii să te controlezi. Nu eşti ca mine. Eu mă îmbăt de fiecare dată. Luna

trecută, tot aşa, au mâncat şi au băut la Cârciuma Theodorei. Beat fiind, m-ai dus tu acasă. îi cerusem şoferului de taxi să pună o melodie veselă. Da? Aş fi vrut să îmi pot aminti acel moment. Nu-i nevoie să ţi-l aminteşti, Boratin! Am să te fac eu să trăieşti din nou acelaşi moment. Râde iar. În vizitele de la spital nu a râs deloc. Acolo părea mai trist decât mine, aici însă este mai vesel decât sunt eu. Îl voi simţi ca pe un apropiat în cazul în care voi ajunge să-mi regăsesc trecutul, odată cu mine, voi avea încredere şi în el. Bek, îi spun, eu sunt cel care a ales şi a cumpărat lucrurile din casa asta? O parte le-

ai luat tu, dar majoritatea sunt rămase de la proprietara casei. De câți ani trăiesc în casa aceasta? Sunt trei ani de când te-ai mutat. Am venit împreună să vedem casa. Îți plăcea că din balcon se vede atât Turnul lui Baiazid, cât și farul. Iar proprietara te-a îndrăgit mult, ți-a spus că semeni cu nepotul ei și ți-a vândut casa fără nicio ezitare. O femeie bătrână, de origine greacă. Pentru că nu mai putea să trăiască singură, golea casa și se muta la băiatul ei.

Mă uit la bibeloul Măriei cu Isus de pe șemineu. Le știu numele, dar nu îmi pot aminti numele proprietarei. Maria nu plânge.

Expresia chipului său aduce şi a tristeţe, şi a linişte. Tristeţea îi aparţine, iar liniştea a împrumutat-o de pe chipul neînsufleţit al fiului pe care-l ţine-n braţe. Asta se numeşte măreţia vieţii sau incoerenţa vieţii? Bek, de când este bibeloul acesta acolo? Bibeloul? Era acolo când te-ai mutat.
Proprietara casei l-a lăsat, la fel ca multe alte lucruri. Mă interesa şi înainte? Adică vorbeam despre el? Nu, e prima oară când aduci vorba de bibelou. Pentru tine este un obiect decorativ obişnuit, nu are altă semnificaţie. Obişnuit? Dacă aş fi ştiut ce e important pentru mine şi ce nu, ar fi fost mai

uşor să îmi dau seama ce fel de om sunt. Nu ştiu nici măcar dacă în casa aceasta mai locuieşte cineva cu mine. Nu mai e nimeni altcineva, Boratin. Locuieşti singur. întotdeauna am locuit singur? Anul trecut a locuit o fată cu tine, timp de câteva luni. De când a plecat ea, eşti singur. Unde e fata acum? Ne-am despărţit? Da, după ce v-aţi despărţit, s-a mutat din Istanbul. Ezit. Sunt mai mirat decât atunci când am aflat că în viaţa mea de dinainte mă ocupam cu muzica sau că provin dintr-o familie bogată. Cum m-a afectat despărţirea? Crezi că are vreo legătură cu ea starea în care mă aflu acum?

Nu, nu cred. Nu te-a afectat despărţirea. Nu ai scris nici măcar un vers despre ea şi nici nu ai simţit nevoia să te descarci în timpul conversaţiilor noastre la un pahar. Ai trecut peste. Cum am trecut peste, asemenea Măriei din bibelou? în timp ce îşi ţine fiul în braţe, gura Măriei este ferecată. Toate vorbele ei s-au strâns pe buzele-i de marmură. O tot privesc de azi-dimineaţă, nu pot să îmi iau ochii de la ea. Chipul ei, mlădierea gâtului, privirea ei, expresia buzelor, toate sunt foarte frumoase. La ea, frumuseţea arată precum cea mai pură formă de adevăr. În timp ce în mintea mea se

tot învârt aceste gânduri, nu mai ştiu în ce să cred. Iar cel mai mult mă îndoiesc de timp. Nici nu ştiu dacă Maria este încă în viaţă. Sunt tare curios, oare a scăpat de durere, murind într-un final? A trecut mult timp, zice Bek, au trăit cu două mii de ani în urmă. Acum se regăsesc în miturile religioase. Mă gândesc la numere pentru a mă asigura de dimensiunea timpului scurs. Deci a trecut atâta, spun eu, cum trece timpul. Bek mă priveşte ciudat. E prima dată când pe faţa lui văd altă expresie în afară de îngrijorare sau bucurie. Îl întreb dacă prezint interes sau nu faţă de religie. Religie? Nu, tu eşti interesat

de artă, de muzică. Nu crezi în nimic altceva. Cânţi la chitară şi la voce şi toată lumea din barurile de blues din Istanbul te admiră. Tu eşti cel mai bun din grup. Noi cântăm alături de tine ca să-ţi completăm melodiile, ca să fim parte din tine. Când spun asta, nu o spun ca să-ţi ridic moralul. Ştii, noi, ca naţiune, ori îi slăvim pe oameni până la cer, ori îi îngropăm în pământ. Aşa facem? Da, nu există cale de mijloc. Dar eu îţi spun adevărul, Boratin. Tu eşti un compozitor şi un cântăreţ foarte bun. Mă uit la discurile şi chitarele colorate. Dacă în locul lor ar fi fost undiţe sau topoare cu lamele tocite de la cât

au fost folosite, le-aş fi privit cu acelaşi interes. Dacă m-ar fi dus în altă casă şi mi-ar fi spus că sunt pescar sau tăietor de lemne, tot i-aş fi crezut. Omul poate să trăiască în trecut orice fel de soartă. Cine ştie când am agăţat pe perete coperţile discurilor. Delta Blues. De ce coperta discului *Denizalti*, aflată dedesubt, nu este originală şi este scrisă de mână? Este numele grupului nostru, Boratin. De o vreme încoace pregăteşti primul album al grupului nostru. Iar coperta discului ai scris-o tu cu mâna ta şi ai agăţat-o acolo. îmi dau seama că Bek are încredere în mine, ba chiar mai mult, că mă iubeşte, îşi doreşte din

tot sufletul ca şi eu să am încredere în el şi să fiu omul pe care şi—1 doreşte. Mai pune un rând de ceai. Scoate pachetul de ţigări din buzunar şi mai aprinde una. Este curios dacă voi lua o ţigară sau nu din pachetul lăsat în faţa mea. Nu stau pe gânduri. Iau o ţigară şi o aprind. Primul fum îmi lasă un gust amar în gât, al doilea e bun. Bek zâmbeşte. îmi pare rău că nu ţi-am spus că nu fumezi. Poate că nu te atingeai de ele. Viaţa nu trebuie grăbită, Boratin. Dacă vrei să-ţi spun adevărul, nici nu ai de ce să te grăbeşti.

Las-o să-şi urmeze cursul, iar în tot acest timp fa tot ce doreşte sufletul tău. Eu voi fi mereu alături de tine. Am să te ajut. De exemplu... Bek trage un fum din ţigară şi

se gândeşte.
Probabil că lista
lucrurilor la care
poate să mă ajute
este lungă sau exact
contrariul, nu prea
există nimic de
făcut. Mâine, spune
el, să rezolvăm

câteva treburi. Cârdurile şi telefonul tău mobil nu funcţionează. Să mergem la bancă şi să îţi scoatem un card nou. Să îţi luăm un telefon nou. Următoarele

propoziţii nu i le mai pot urmări. Vorbeşte despre cârdurile, numerele, instituţiile ce îmi sunt necesare ca să am o identitate pe stradă, în afara acestei case. De azi-

dimineaţă mă
gândeam că o
chitară, şi o sticlă de
vin, şi
medicamentele i-ar
fi de ajuns unui om
ca mine (ce fel de
om?) să trăiască. Nu
e nevoie de mai

mult. Nici eu să nu
cer nimic de la
nimeni, nici alţii să
nu îmi ceară nimic.
Cei care îmi ştiu
casa pot să bată la
uşa mea oricând îşi
doresc, oricine vrea
poate să mă sune.

Boratin, telefonul
tău fix e în
funcţiune, nu-i aşa?
Te-am sunat şi nu ai
răspuns. Tu m-ai
sunat? Da, oricum
pe fix te sunăm doar
eu şi sora ta mai
mare. Sora mea?

Da. îmi întorc capul
şi mă uit la telefonul
care străluceşte cu
ornamentele lui
aurii şi stă de parcă
ar vrea să sune în
orice moment. Simt
o milă a cărei cauză
nu o cunosc, când

nici măcar faţă de
mine nu simţisem
milă de o săptămână
încoace. Dimineaţa,
telefonul a sunat de
mai multe ori,
probabil că cealaltă
persoană era sora
mea. Boratin,

telefonul ăsta era
aici când te-ai
mutat. Telefoanele
mobile au devenit
atât de populare,
încât nimeni nu mai
are acasă telefon fix.
Tu l-ai păstrat
pentru că sora ta

preferă să te sune
pe fix

.asemenea unui păianjen care nu se îndepărtează de pânza lui

în timp ce urc cu greu dealul, aud conversaţia despre moarte şi fericire a doi tineri, femeie şi bărbat, aflaţi în faţa mea. Dacă vrei să fii fericit, zice tânăra, găseşte-ţi ceva de care să te ataşezi, o credinţă sau un iubit, o iubită. Dar dacă vrei să afli adevărul, priveşte moartea. Atât femeia, cât şi bărbatul sunt tunşi drept, cu părul până la urechi. Ghetele şi ceasurile lor sunt la fel. Vocile le seamănă de parcă ar fi gemeni. Când ajung în faţa unui anticariat, se opresc. îşi scot ochelarii şi îi agaţă de primul nasture de la cămaşă. Tencuiala magazinului este căzută, vopseaua pervazurilor din lemn e crăpată peste tot. Sticla vitrinei nu a mai fost ştearsă de mult timp. Magazinul e destul de vechi în

comparaţie cu locurile din jur, iar în faţa lui nu se opreşte nimeni. Literele de pe plăcuţa cu numele anticariatului sunt şterse. în timp ce un pick-up prăfuit, un gramofon cu braţul rupt şi cărţi vechi puse la nimereală în vitrină se veştejesc sub soarele de toamnă, o pânză de păianjen întinsă confortabil în colţul de sus arată ca şi cum ar fi cea mai nouă piesă a magazinului.

Tinerii care intră se salută cu anticarul cu familiaritatea oamenilor care se cunosc. După ce se întreabă reciproc de sănătate, îşi privesc ceasurile. Au ajuns devreme? Ori au întârziat? Anticarul, aruncând o privire către ceasul de perete aflat într-un cadran de lemn, îşi dă seama că s-a oprit. Priveşte pe rând orarul şi minutarul ceasului, se apropie de perete şi deschide capacul. Îi întreabă pe tineri cât este ceasul, este trei fără zece, îl potriveşte şi roteşte cheiţa de întoarcere. Face un pas înapoi, uitându-se la el, de parcă ar privi un tablou preţios. Ceasul merge. Intru şi eu pe uşă cu paşi moi. Îi salut. Mă uit la

cărţile de pe rafturi, nu la ceas. Uitaţi-vă liniştit, îmi spune anticarul, dacă doriţi ceva, mă anunţaţi. Da, îi răspund eu. Nu ştiu de ce am intrat aici. Poate că am fost atras de conversaţia tinerilor sau poate că am vrut să văd cum arată un anticariat. Anticarul se întoarce şi trece cu paşi grei în spatele tejghelei. îşi suflecă mânecile cămăşii. întinde pe tejgheaua prăfuită o pânză de catifea. îndreaptă cu palma faldurile catifelei. Deschide sertarul dulapului din lateral. Scoate o carte şi o aşază pe pânza de catifea. Coperta uzată a cărţii seamănă cu un porţelan vechi, rar, atât de atrăgător şi gata în orice moment să se deterioreze. îşi pune ochelarii. Atinge cartea cu multă atenţie. Fiecare anticar aşteaptă întreaga sa viaţă o singură carte, iar dacă toate cărţile pe care le-a strâns zi de zi, an de an capătă sens numai odată cu sosirea acelei cărţi, atunci acest anticar pare că a ajuns la ea. Cartea la care toată lumea visa încă de la căderea imperiului. Vânătorii care ştiau că au rămas şi cărţi rare sub prafurile

imperiului căzut în urmă cu mulţi ani (oare câţi?), odată cu familiile despărţite şi conacele ruinate, îşi dedicau viaţa, iar uneori îşi pătau chiar şi mâinile cu sânge, acestor cărţi ale căror nume apăreau din când în când prin ziare, dar care nu puteau fi găsite în niciun fel. De exemplu, cărţi despre care se spune că au dispărut în incendiul Bibliotecii din Alexandria, manuscrisul *Cerul cu soarele în mijloc* sau *Căi de vindecare a bolilor din dragoste,* despre care se crede că ultimul exemplar în sanscrită se afla într-o caravană tâlhărită pe Drumul Mătăsii, sau *Hohotele nesfârşite,* carte care a fost vânată şi arsă, doar un singur exemplar fiind păstrat în camera comorilor la porunca Margaretei, regina Navarei, căci cititorii ei intrau în crize de râs şi mureau în chinuri încă înainte de a o termina. Sunt convins că în faţa mea, în acest moment, se află un volum rar, de talia acestor cărţi, spune anticarul.

Tinerii se apropie de tejghea, ating pânza de catifea, dar stau la o anumită

distanţă, nevrând să deterioreze cartea. Ceea ce face frumoasă o carte, spune anticarul, este unicitatea sentimentului pe care nu-l mai găseşti la nicio alta. De aceea nu poţi compara cărţile frumoase între ele. În timp ce anticarul începe să citească prima pagină pentru a nu-i face să aştepte mai mult, tinerii privesc cartea îndeaproape, cu uimirea de a ajunge la un secret care nu-i este dat nimănui. Umerii lor sunt aduşi, capetele aplecate. Uită de lumea exterioară de parcă şi-au văzut propria reflexie în apă. Părul lor parcă mai are un pic şi atinge suprafaţa unei ape invizibile. Auziseră că la început a fost cuvântul, acum, din vocea anticarului aud şi că la sfârşit va rămâne tot cuvântul. Viaţa înseamnă să înţelegi cuvântul. Şi într-un sfârşit, când anticarul spune, mişcându-şi buzele încet, că şi moartea este de fapt alcătuită din cuvinte, tinerii îşi ridică capetele şi îl privesc. O carte care spune asta încă din prima pagină a sa cine ştie ce alte promisiuni conţine pe parcurs. Când aud că moartea este formată

dintr-un cuvânt, ies pe uşă încetişor la fel cum am venit. Cei dinăuntru nici nu mă observă. Mă opresc în faţa magazinului, îmi privesc chipul reflectat în sticla vitrinei. Dacă aş vedea o mişcare pe faţa mea, o zbatere de ochi, aş şti ce trebuie să gândesc. Fiecare om are nevoie de un trecut, acum toată lumea încearcă să îmi construiască unul. Dacă a trecut asemenea unui tren care se îndepărtează în întuneric, dacă nu îţi aminteşti pe unde ai fost cu el şi în ce staţii ai coborât, nu îţi aminteşti nici cine eşti. Eu de ce nu mă aflu acum în picioare în mijlocul unei străzi dintr-o altă ţară, de ce mă privesc în geamul vitrinei cu trupul de vârsta aceasta şi nu de-o altă vârstă? Acest trup cu umerii laţi şi părul ondulat este al meu. Nu este al nimănui altcuiva. Ştiu asta. Chiar dacă am nişte îndoieli în ceea ce priveşte telefonul de acasă ori chitarele înşirate una lângă alta, nu am nicio îndoială în legătură cu acest trup. Singura avuţie pe care o deţin. îmi duc mâinile la păr. Aceste mâini sunt ale mele, se

mişcă ori de câte ori vreau şi se opresc când vreau. Ochii mei văd lumea, urechile mele aud sunetele de pe stradă. Mi se face foame. Coasta mea fracturată mă face să îmi aduc aminte des de ea. în timp ce trecutul m-a lăsat şi memoria mea a coborât din acel tren şi stă singură, undeva în întuneric, de capul ei, trupul îmi rămâne fidel. Trupul îmi aparţinea şi în trecut, nu numai acum, nu mă îndoiesc de asta. Am un trecut pe care acest trup îl poartă mai departe. Mă apropii de imaginea mea din geam. Când observ mulţimea reflectată în geam, mă întorc şi mă uit în spate. Pe stradă, oamenii merg în sus şi în jos. Totul în jur este însufleţit ca într-o piaţă de păsări. Sunetele telefoanelor. Diferite melodii. îmi duc mâna la buzunarul cămăşii, îmi ating telefonul cel nou, cumpărat azi-dimineaţă de la reprezentanţă. Mă uit la un cuplu care trece pe lângă mine, apoi la o femeie cu o fustă înflorată care-şi ţine băieţelul de mână.

Sunt pe stradă de azi-dimineaţă. Umblu pe străzile Istanbulului cu paşi sfioşi. în timp

ce intru în instituţiile de stat, bănci, magazine, analizez plin de curiozitate toate feţele. Mă simt neliniştit când maşinile trec cu viteză pe lângă mine sau oamenii care, mergând, se freacă de umărul meu în aglomeraţie. Am crezut că şi pe stradă, la fel ca la spital, lumea mă va privi cu milă şi compasiune. Dar nimeni nu mă observă, de fapt. în zâmbetul funcţionarilor, în cerneala din semnăturile de pe hârtie, în liniştea cozilor din faţa uşilor de sticlă, este evident că oameni care seamănă unul cu altul ascund în ei lumi diferite, poate că aşteaptă să vină un sunet de tren care să-i trezească într-o noapte. Acum, în timp ce urc dealul în urma femeii cu fusta înflorată şi a băieţelului ei, mă gândesc dacă majoritatea locuitorilor de pe această stradă sunt oameni norocoşi sau lipsiţi de noroc. Eu de care parte sunt mai aproape? Sunt norocos pentru că am sărit de pe Podul Bosfor şi am rămas în viaţă sau sunt lipsit de noroc fiindcă mi-am pierdut memoria? În ultima noapte la spital, bolnavul de lângă mine îmi spunea tocmai contrariul:

poate eşti lipsit de noroc pentru că ai rămas în viaţă, dar norocos pentru că ţi-ai pierdut memoria. Băieţelului din faţa mea îi cade biscuitul din mână. Mama lui se apleacă să-l ia. La colţ, fac stânga. Când intru pe aceeaşi stradă după ei, dau de Turnul Galata în piaţeta care-mi iese în cale. Ştiu că este Turnul Galata de îndată ce îl văd. Obişnuiam să vin des aici? Mesele cafenelelor şi ale localurilor din jur sunt pline. Soarele de toamnă este generos. Simt că unii ochi din această aglomeraţie mă ating. Boratin! Boratin! Când mă întorc şi mă uit, îl văd pe Bek venind în grabă. Unde ai dispărut? întreabă el, am intrat la magazin să iau ţigări, am crezut că mă aştepţi afară.

Bek, cum eram eu înainte, mă refer la aspectul meu, la felul meu de a fi? Dacă te referi la greutate, întotdeauna ai fost la fel. Părul îl aveai mai scurt, l-ai lăsat să crească. Dacă vrei, mergem azi la frizerie, mă tund şi mă bărbieresc şi eu. Bine, dar aveam vreo cicatrice, vreo boală anume sau vreo operaţie

estetică. .. De unde le scoţi, Boratin? Tu eşti tipul pe care toţi îl privesc cu invidie. Nu ai văzut cum te privea funcţionara de la bancă? Deşi eu eram cel care vorbea cu ea, ochii ei erau la tine. Atunci când ţi-a cerut numărul de telefon, părea că intenţia ei nu e să îţi adauge noul număr la datele contului, ci să te sune diseară când termină programul. Dacă nu te sună, treci tu pe la bancă într-o zi.

Pe faţa lui Boratin nu apare nicio expresie. Bem ceva? întreabă el. Bem, dar mai întâi să rezolvăm treaba aia a ta. Care treabă? Ştii, ai spus că vrei să îţi iei un ceas cu alarmă. Nu-ţi face griji dacă ai uitat, toţi ne confruntăm cu uitarea zilnică. Dar oricum nu am înţeles ce vrei să faci cu un ceas cu alarmă, e ultimul lucru de care ai avea nevoie. În zilele astea nu ai nevoie să te trezeşti, ci să dormi. Recuperează-te un pic, îţi iau eu un ceas cu alarmă. Boratin se uită la magazinul de ceasuri de pe cealaltă parte a piaţetei. Nu are de gând să meargă pe partea cealaltă. Îşi întoarce capul şi se uită la clădirile din

dreapta. Faţadele clădirilor sunt vopsite în diferite culori. Care este mai frumoasă? Culoarea clădirii cu patru etaje, un albastru deschis, seamănă cu cea a unei chitare de acasă. La parter se află o cafenea cu mese înşirate înspre piaţetă. Boratin se îndreaptă către una dintre mese. în timp ce se aşază pe scaun, îşi dă seama că a obosit. De la urcatul dealului. Va dura ceva să se obişnuiască cu oraşul. Se gândeşte că nu e cazul să se grăbească. Trebuie să aştepte ca totul să revină la el, chiar şi trecutul, fără a se îndepărta de pânza sa, asemenea păianjenului din vitrina anticariatului. Oamenii privesc viaţa la fel cum privesc cărţile dintr-un anticariat. Cărţile noi sunt ieftine, cele vechi, scumpe. Şi în viaţă timpul vechi este important. Nu ziua de azi, ci ziua de ieri este valoroasă, iar ziua de dinaintea ei, mai valoroasă. Din acest motiv toată lumea încearcă să îi atribuie un trecut lui Boratin. Dacă le-ar spune că nu poate să înţeleagă. Dacă i-ar întreba, dacă astăzi exist, pot să

exist şi mâine, dar cum pot să exist şi ieri? Ei l-ar privi cu milă. I-ar da explicaţii. Cafelele comandate vin repede. în timp ce Bek îşi pune zahăr în cafea şi o amestecă, îl analizează pe Boratin cu coada ochiului. Boratin nu se atinge de zahăr, îşi duce încet ceaşca la buze şi bea o înghiţitură. îi place gustul cafelei tari din cerul gurii, mai ia o înghiţitură. Mai are vreo importanţă cum obişnuia să bea în trecut această cafea? Astăzi aşa îi place, are dreptul să îi placă aşa. Dacă în trecut bea cafeaua cu zahăr, iar acum fără, ce concluzie ar trebui să tragă din asta? Nu poate să facă faţă propriei minţi. Mai avem altceva de făcut? îl întreabă el pe Bek. Ţi-am luat telefon, am depus cerere pentru un card de credit, ţi-am reînnoit buletinul deteriorat în apă. Bek numără pe degete treburile rezolvate. în timp ce îşi atinge al patrulea deget, spune, este deteriorat şi permisul tău, pe acesta îl rezolvăm mâine. Permisul pentru ce, am maşină? Nu, dar uneori iei motocicleta mea şi mai dai o tură. în acel moment Boratin observă doi

băieţi şi două fete care stăteau lângă motocicletele lor parcate de partea cealaltă a piaţetei. Se închipuie ca ei. Poate că şi el se urca pe motocicletă şi venea împreună cu prietenii lui aici. Poate că bea ceva în picioare la fel ca ei, se sprijinea de umărul fetei de lângă el, lua sticla din mâna ei şi bea o înghiţitură. Apoi se pregătea din nou de drum.

în scurt timp avea să-şi pună ochelarii de soare, să o ia pe fată pe motocicletă şi să se cufunde în vânt, aplecându-şi uşor capul în faţă. Nu avea să-i pese de nimic, doar de a trăi clipa. Fata care îl

strângea de mijloc avea să îşi sprijine trupul de al lui. Viteza era cea care îi purta. Lumea avea să se scurgă în stânga şi în dreapta lor, în culori spălăcite

.Au mai comandat câte o cafea. Noi suntem de aceeaşi vârstă? întreabă Boratin. Da, răspunde Bek, am împlinit douăzeci şi opt. Nu are nicio importanţă că nu ţi-ai ştiut vârsta când te-a întrebat funcţionara de la bancă. Uneori, când sunt întrebat aşa brusc, am şi eu un moment de ezitare şi încerc să îmi amintesc. Dacă ai fi fost tu în locul meu, zice Boratin, adică dacă ţi-ai fi uitat trecutul, ce ai

fi făcut? Aş fi avut încredere în tine, Boratin. Atâta timp cât ai fi fost lângă mine, te-aş fi urmărit pe tine şi memoria ta. De fapt, şi în mod normal facem asta. Ascultăm amintirile altora, le comparăm cu ceea ce ştim noi şi, de multe ori, constatăm că în mintea noastră sunt lacune şi erori. Starea ta, mă gândesc de câteva zile la ea, nu mi se pare atât de înfricoşătoare. Oricum, toată lumea încearcă să trăiască fără trecut atât cât îi stă în putinţă. Priveşte-i pe aceşti oameni, pe cei care stau la mese, pe cei care trec prin piaţetă. Trăiesc de parcă nu au un trecut, ci ar aparţine doar zilei de azi. Boratin priveşte feţele din piaţetă. îşi întoarce capul şi îi analizează pe cei care stau la mese. în momentul în care privirea îi alunecă în spate, ea se intersectează cu a unei femei care stă singură la câteva mese distanţă. Nu este întâmplător. Observă că femeia îl priveşte fără nicio mişcare. îl cunoaşte, îl priveşte atât de insistent, de parcă ar fi stat acolo încă de la început şi ar fi aşteptat această clipă. Are părul lung, genele

lungi, degetele care îi ţin ţigara, lungi. Pare să fie de-o vârstă cu el. în timp ce trage un fum din ţigară şi îl dă afară, expresia ei se schimbă. Privirea îi devine aspră. Dinţii îi ies la iveală printre buzele care se mişcă uşor. Are ceva de spus. Face simţit acest lucru prin intermediul buzelor încordate. Boratin îşi fereşte privirea şi se întoarce. Se întinde către pachetul din mâna lui Bek şi ia o ţigară. Aprinde bricheta. Trecutul unui om seamănă oare cu femeia aceasta? Te urmăreşte zi şi noapte. Chipul îi este fermecător, cu privirea plină de încredere şi, dintr-un motiv anume, furioasă. Chiar dacă nu te întorci să priveşti înapoi, ştii că este acolo. Tu te cufunzi în voci şi-n cele care-ţi ies în cale, dar memoria ta aparţine privirii din spatele tău. Oricât de repede ai merge, vine după tine. Când îţi întorci capul chiar şi numai un pic, îţi apare în faţa ochilor, este acolo. Chipul îi este cufundat în fum. În timp ce ea ştie ce vrea să facă, tu nu ştii. Bek, întrebi tu, o cunoşti pe femeia care stă în spate, la masa de lângă perete? O

priviţi amândoi. Femeia e întoarsă într-o parte şi vorbeşte la telefon. Cu o mână se joacă cu vârful firelor de păr. Nu o cunosc, răspunde Bek, de ce întrebi? Un pic mai devreme se uita la noi sau aşa mi s-a părut. Mă obişnuisem repede, de azi-dimineaţă, să nu fiu observat pe stradă, să nu se întoarcă nimeni să se uite la mine. Acum, când ne-am intersectat privirile, sunt confuz. Ce bine ar fi dacă nu m-ar urmări niciun ochi. Dacă nu aş simţi priviri în spatele meu. Dacă aş putea să intru pe orice stradă îmi doresc şi să stau liniştit oriunde vreau. Dacă parfumul femeilor care trec prin faţa mea mi-ar fi cunoscut, dar fără ca vreuna să se uite la mine. Dacă s-ar uita la mine, nu aş şti cum să reacţionez. Ce-aş zice dacă m-ar saluta şi m-ar întreba ce fac? Eu mi-am pierdut memoria, vă rog să mă scuzaţi, nu vă cunosc. Poate că data viitoare îmi voi aminti cine sunteţi. Chiar dacă până atunci nu mă veţi uita, să ţineţi minte că eu v-am uitat. Povestiţi-le cunoştinţelor noastre comune. Să ştie cât de gravă este situaţia. Să nu se supere

nimeni din cauza privirilor mele goale, să nu se uite după mine şi să nu mă deranjeze. Cum s-a întâmplat? Nici eu nu ştiu. Mi-am deschis ochii şi sunt un nimeni. Am un corp. Atât. Mi-am citit numele din cartea de identitate pe jumătate ruptă. Mi-am privit chipul în oglindă. M-am uitat la copertele discurilor pe care le-am strâns. Oare ce simţeam când le priveam în trecut? Şi dacă nu voi şti niciodată acest lucru? Sau dacă voi crede că toate astea sunt vis? Dacă, atunci când mă voi trezi, le voi povesti celor din jur că în vis aveam un prieten cu un nume ciudat, Bek, şi că mă urmărea o femeie cu părul lung, dar că nu îmi amintesc de ei? Dacă am râde împreună. Dacă aş spune că sunt cântăreţ de blues (blues?), că vocea mea a devenit faimoasă odată cu frumuseţea mea şi am râde şi mai mult. În vis nu există trecut. Omul trăieşte doar acel moment în vis, nu cunoaşte trecutul. Asta sunt eu.

Mă întorc şi mă uit le femeia din spate. încerc să găsesc un înţeles în ochii ei. Femeia

îşi întoarce capul, face semn către ospătar şi cere nota. îşi scoate portofelul. îşi pune telefonul, pachetul de ţigări şi bricheta în poşetă. S-a făcut cam cald aici, îi spun eu lui Bek, mergem? Plătim şi noi nota. O luăm la vale pe strada din capătul piaţetei, întorcându-ne în partea din care am venit. Strada Yixksek Kaldirim s-a aglomerat. Din fiecare magazin se aude o altă muzică. La colţ de stradă, un copil vinde apă dintr-o găleată plină cu sticle. Apă rece, apă rece ca gheaţa. Un om care trece prin mulţime, îmbrăcat în pardesiu, cu o pălărie de fetru, aduce a scriitor. Se plimbă pe drumul pavat cu piatră cubică cu o carte în mână. Când ajunge în faţa anticariatului la care m-am uitat eu un pic mai devreme, se opreşte să-şi tragă sufletul. În timp ce îşi îndreaptă pălăria aruncă o privire la cărţile din vitrină. Apoi se uită la ceas. Spre deosebire de mine, nu are nicio problemă în a face diferenţa între acum un an şi acum o sută de ani. Mă lovesc de cineva care trece pe lângă mine. Mă dezechilibrez. Coasta începe să mă doară. Mă opresc şi respir adânc. Ţi-e

bine? mă întreabă Bek. Da, sunt în regulă. încerc să nu o pierd din ochi pe femeia cu părul lung, aflată la câţiva paşi distanţă în faţa noastră. O ţin în raza privirii mele. Dintr-o cafenea din stânga se înalţă râsete. Veselia grupului întins pe scaunele cu desene din carpete, din ale căror gesturi ne dăm seama că sunt turişti, împânzeşte strada. Am venit împreună la cafeneaua asta de câteva ori, au burgeri buni, spune Bek. Vrei să mâncăm ceva? Nu, îi răspund eu, să ne învârtim un pic şi apoi mâncăm.

Arunc o privire asupra mulţimii care se întinde în faţa noastră. Nemaivăzând-o pe femeia cu părul lung, îmi dau seama că am pierdut-o. Prinsă în puhoi, dispare aşa cum a venit. Nu era în viaţa mea, acum nu mai este deloc. Degeaba analizez în jur. Magazine care vând instrumente muzicale, care fac plăcuţe de tot felul, locuri care vând *doner*. Oamenii ies dintr-unul şi intră într-altul. Există o bucurie ciudată în această mulţime. O bucurie necunoscută de mine. Poate că nici ei nu o

cunosc. Când ajungem la bulevardul din capătul străzii, zgomotul maşinilor acoperă tot. Trecem prin faţa bătrânilor care vând pacheţele de şerveţele nazale şi a sărmanilor care strâng bani, cântând la saz[1]. La fel ca ceilalţi, mergem la doi metri distanţă, ca să nu deranjăm un căţel care doarme întins pe caldarâm. Cotim pe lângă o clădire gri cu pereţii groşi. Acolo, în faţă ne apare o mare care nu încape în teaca ei. De un albastru indigo. Rece. Nu ştiam că marea e atât de aproape. Se clatină dinspre Podul Galata către Bosfor şi de acolo, către Marea Marmara. Un val înălţat se loveşte de mal, se-ntinde deasupra pietrelor cubice, iar de acolo se scurge în pământ printre crăpături. Albastrul mării, pietre crăpate, pământ. Fac un pas înapoi. Mă întind şi îl prind pe Bek de braţ. Îl trag cu mine de parcă ar trebui să ajungem undeva. Trec pe lângă bănci. O iau pe strada din faţa debarcaderului. Pe strada îngustă, odată cu vântul, se aud şi sunetele valurilor. încetinesc. Probabil se apropie ora

feribotului, oamenii se grăbesc către debarcader. Majoritatea au plecat, au rămas cei puţini, vor să ajungă la ultimele ore ale zilei. Toată lumea este agitată. Feribotul e pe cale să plece. Iar mă lovesc de cineva. Probabil am obiceiul de a mă lovi de oameni. Trebuie să învăţ din nou să merg prin aglomeraţie. Mă dau într-o parte şi fac loc. E femeia cu părul lung. Mă priveşte uimită. Prostule, zice cu o voce şoptită, prostule. îşi trage pe ochi ochelarii de pe cap şi se îndepărtează nervoasă. Bek mă atinge pe umăr, eşti în regulă? mă întreabă el. Da, sunt, cred. Toată ziua afară, am obosit. Mai bine nu vin în seara asta la întâlnirea cu prietenii. Ne vedem altădată cu ei. Aş merge acasă să mă odihnesc.

Bek mă lasă acasă. Este îngândurat pentru că nici azi nu i-am acceptat dorinţa de a rămâne cu mine. Rămâi cu bine, zice el. La revedere, îi răspund. Vorbesc cu mine însumi ca într-un cerc. Repet aceeaşi decizie de când am venit acasă: n-am să mă oblig să mă

gândesc la trecut. Aşa zic, dar apoi nu pot face nimic altceva decât să mă întreb despre trecut. Este ca şi cum ai spune cuiva care se trezeşte în întuneric să nu privească întunericul. În orice parte s-ar întoarce, e întuneric, dacă închide ochii, tot întuneric e. În depărtare, nici măcar în adâncurile infinitului, nu se întrevede vreo rază de lumină. Oare în locul luminii sunetul ar putea fi contrariul întunericului? Sunetul acestei case. Sunetul soneriei. Sunetul muzicii. Mă uit la coperţile discurilor agăţate pe perete. Mă duc şi mă aşez lângă colecţia de discuri. îmi plimb degetele pe deasupra lor. Scot unul şi mă uit la coperta lui. Apoi încă unul şi încă unul. Cunosc fiecare cântăreţ de pe fiecare copertă, dar nu pot să îmi amintesc când le-am luat, de unde le-am luat. Pe la mijloc, dau de discul lui Bessie Smith. în fotografia de pe copertă e prinsă cu gura întredeschisă, zâmbeşte de parcă ar vrea să-mi dea din propriul suflu. îi acopăr gura cu mâna. Aştept până îmi transpiră palma. Când iau mâna, văd

că încă îmi zâmbeşte. Scot discul din copertă. Nu sunt sigur cum ar trebui să-l ţin. După ce îl învârt printre degete, îl aşez pe pick-up. Discul se învârte vălurit. Fixez acul. Hârâie. începe un pian. Un pian cu clapele uzate, un pian care a strâns tot praful de pe lume. Apare Bessie Smith cu vocea ei guturală. *I've got the blues, I feel so lonely. I'll give the world ifl could only make you understand*[2]. înţeleg cuvintele. înseamnă că ştiu engleza. Ştiu că şi limba aceasta este limba engleză. Mă întind pe spate în mijlocul sufrageriei. *'Cause when you 're gone, I'm worried all day long...* îmi deschid braţele larg. Răcoarea pardoselii mi se scurge de la spate către piept. Afară, seara se lasă repede. Chiar şi cei care nu privesc pe fereastră pot simţi cum se ridică luna plină. Pe stradă, un vânt lin. La marginile pereţilor întunecaţi, grămezi de gunoaie. Printr-o fereastră deschisă se aud hohote. La colţ de stradă un cuplu tânăr se sărută. Nu au nici bani în buzunare şi nicio cameră unde să meargă. Pe caldarâmul de

vizavi apare un bărbat, se opreşte şi îşi aprinde ţigara. Se

Columbia, 1923 (n.tr).

opresc şi câinii care îl însoţesc. Un om care se plimbă singur la ora asta pe stradă trebuie să aibă ori băutură, ori ţigări şi, înainte de miezul nopţii, trebuie să îşi găsească un culcuş în care să se ghemuiască. Se aude un şuierat. Proprietarul şuieratului este un tânăr care stă sub stâlpul de iluminat de pe strada din faţă. E clar că aşteaptă pe cineva. Din când în când îşi întoarce capul, verificând dacă vine cineva din partea cealaltă a drumului. Cântecul şuierat îi aparţine lui Bessie Smith. Nu-mi dau seama dacă acest cântec este unul vesel sau unul trist. În timp ce-l ascult, în mintea mea se formează imagini, dar nu simt nimic. Imaginile neînsufleţite înaintează una după alta, oameni şi voci se pierd în noapte. Ascult melodia fără să simt vreun sentiment de bucurie sau dor. În trecut ce simţeam? *Baby, won 'tyou please come home, Baby, won 'tyou ple- ase come*

home... Sună soneria. îmi întorc capul şi mă uit. Este sunetul telefonului.

Ajung la telefonul care pare mai bătrân decât mine pe măsuţa decolorată. Ridic receptorul şi—1 duc la ureche. Un vuiet îndepărtat care aduce cu sunetul mecanic al cablurilor. În acest moment, în mii de case din acest oraş, cablurile prin care se scurg vocile a mii de oameni vibrează şi răsună. Aştept ca o voce de acolo să ajungă la mine. Neauzind nimic, duc telefonul la cealaltă ureche. Boratin, zice o femeie. Este o voce guturală, la fel ca cea a lui Bessie Smith. Din acest motiv îmi pare cunoscută. Soră, îi răspund. Da, dragul meu, eu sunt. Ceea ce urmează ar putea fi un moment de tăcere. Sau ea va vorbi, iar eu doar voi scoate sunete aprobatoare. Eşti acolo, Boratin? Da, soră, sunt aici. Asta este tot ce ştiu. Sunt aici, într-o casă pe care nu o ştiu. Boratin, de zile întregi încerc să dau de tine, ai avut iar multe concerte? Dacă i-aş zice, soră, eu nu te ştiu. Dacă i-aş spune, dacă te-aş vedea pe drum, nu

te-aş recunoaşte. Dar în locul a toate astea îi spun, sunt foarte ocupat, soră, sunt mereu afară, iar acasă ajung târziu. Eşti în Istanbul, Boratin, te oboseşte. Chiar şi eu tresar de la depărtare când îl văd în filme. Tu eşti tânăr şi nu ai grijă de tine. Şi în copilărie erai la fel, mergeai să joci coci şi uitai să mai vii să mănânci, cât era ziulica de lungă jucai fotbal pe stradă. Apoi te-ai ataşat de chitară. Ori de câte ori mă sună, sora mea îmi repetă aceste vorbe. O înţeleg din vocea ei liniştită. Ori de câte ori mă sună, îmi dă exemple din copilărie. Amintirea trecutului este o bucurie pentru ea. Îi place să-mi dea sfaturi pline de compasiune. Să ai grijă de sănătatea ta, să nu cumva să te îmbolnăveşti. Bine, soră, stai liniştită, am grijă. Conversaţia cu sora mea e un joc. Mă obişnuiesc imediat. Asta este viaţa? Dacă toate zilele mele, toţi anii mei, vor trece cu jocuri de acest fel... Zici că ai grijă de tine, dar nu uita cum primăvara trecută ai rămas în ploaie şi te-ai îmbolnăvit. Am uitat deja. Sper că voi reuşi într-o zi să-i spun asta surorii

mele. Tu, îmi spune, şi când erai mic te luai cu joaca şi rămâneai în ploaie. Aşa făceam? îmi închipui un copil crescut sub ploaie într-un orăşel. îmi amintesc de ploaie din cărţi şi din filme, dar nu ştiu cum arată. Acel copil este fericit ca-n filme, până când înţelege că pe pământ sunt şi altfel de vieţi şi că ar putea să le atingă. Nimeni nu poate să-l oprească. Simte cum îl mână visele. Ar vrea să grăbească timpul, ca viaţa să se scurgă cu viteză, ca toate căile din faţa lui să se deschidă. Iar când vine momentul potrivit, să plece fără a se mai uita în spate. Aşa un copil eram eu? Cum m-am ataşat de chitară într-un orăşel atât de mic? Schimb subiectul. Tu ce faci, soră, toată lumea e bine? Suntem bine, ce să facem, petrecem timpul cu vecinii. Unul dintre chiriaşii noştri pleacă, am găsit altul nou, se mută luna viitoare. Aladdin a pregătit contractul de închiriere, el l-a scris. De când nu l-ai mai văzut, Aladdin a crescut mult, s-a făcut mare. Urmăresc cu atenţie toate cuvintele spuse de sora mea, încercând să

înţeleg cine este Aladdin. Bravo lui Aladdin, zic eu, înseamnă că s-a făcut mare. Ce fac oare? S-a făcut, unchiule, aşa tare s-a înălţat... A trecut ceva vreme de când nu l-am văzut, ce repede trece timpul. Da, au trecut trei ani, trece timpul ca vântul. Aladdin visează în fiecare vară că vii aici şi îţi petreci vacanţa cu el. Numeri anii? Ah, ultima dată ai venit la înmormântarea cumnatului tău. Cu timpul, Aladdin s-a obişnuit cu absenţa tatălui său, şi-a pus speranţa în tine. Se bucură când primeşte cadourile de la tine, când deschide pachetele, întreabă când o să vină şi unchiul. Zilele astea a început să cânte ca tine. Pune un scaun în faţa oglinzii, se aşază şi cântă ore în şir. Ştii, vocea lui seamănă cu a ta. Au trecut mulţi ani de când nu am fost să îmi văd sora şi nepotul rămas fără tată. Ce fel de om sunt eu, mai bine zis, ce fel de om eram? Am să vin, îi spun eu, să mai rezolv din treburi şi am să vin să vă văd. Cuvintele îmi ies singure din gură. Într-adevăr, ai să vii? Se emoţionează atât de tare, încât se înţelege că

până acum nu am mai spus aşa ceva. Trei ani care au trecut fără să îmi văd sora mai mare. Da, am câteva concerte, după care am să vin şi am să rămân cu voi o perioadă. Vino, Boratin, îmi este tare dor de tine. Când erai student veneai în fiecare lună. Eu pe atunci îţi spuneam să nu vii atât de des, să nu rămâi în urmă cu studiile. Nu mă lăsa sufletul să te ştiu doisprezece ore pe drum. Doisprezece ore dura drumul, soră? Vezi, dacă nu ai mai venit, ai uitat şi drumul. Pe atunci îmi spuneai că nu ţi-e deloc greu pe drum. Urcai în tren din Gara Haydarpaşa şi ajungeai la Nehirce a doua zi, dimineaţa. Când apăreai brusc în uşă, toată lumea era a mea. La fiecare venire spuneai că Nehirce nu s-a schimbat. Nu ştiu dacă în vocea ta era reproş sau satisfacţie, o spuneai cu un mic zâmbet. Dar Istanbulul se schimbă? te întrebam eu. Da, îmi răspundeai, odată cu tot ce este în el şi cu toţi oamenii din el. Ceea ce ai văzut azi poţi ca mâine să nu mai vezi, ceea ce ţi s-a părut adevărat dimineaţa seara poţi spune că e o minciună.

Toată lumea îşi antrenează sufletul în funcţie de asta. Istanbulul se schimbă în continuare, Boratin? Nici nu ştiu ce să spun. Nu m-ar crede dacă i-aş spune că de câteva zile Istanbulul nu s-a mai schimbat, că a rămas blocat într-o clipă infinită. Minciuna şi adevărul sunt totuna acum. Dreptatea şi nedreptatea sunt la fel acum. Moscheile construite din piatră par de aceeaşi vârstă cu zgârie-norii de oţel. Istanbulul s-a oprit, eu m-am oprit. M-am pierdut în tunelul timpului dintre nou şi vechi. Caut un cuvânt în care să cred. Pe morţi îi cred vii şi poate că pe mulţi vii îi cred morţi. Mintea mea este un cimitir în care

şi morţii dorm îmbrăţişaţi. Mirosul de carne putredă se amestecă cu parfumurile

îmbătătoare. Cine
vorbeşte, cine se
vaită, cine se va trezi
mâine dimineaţă şi
va merge la serviciu?
Atunci când un
telefon va suna, cine
se va întinde şi va
lua receptorul, va
vorbi, va fi curios?
Sora mea ar trebui
să ştie dacă şi atunci
când eram mic şi
încă locuiam în
Nehirce mintea mea

era la fel de
încurcată. Într-o zi aş
putea să o întreb. Aş
putea să aflu dacă
am un trecut la care
vreau să mă întorc
sau nu. Dacă am
părăsit acel loc, dacă
nu am mai dat pe
acolo decât la
înmormântări, oare
toată vina este a
mea? Un Nehirce
care nu mi-a câştigat
ataşamentul nu ar

trebui să fie văzut
atât de perfect.
Boratin, eşti acolo?
Sunt asemenea unei
ape care se scurge
dintr-un vas spart.
Nici nu aş putea să
mă întorc în vasul
meu şi nici dacă m-
aş întoarce, acel vas
nu m-ar mai putea
ţine. Soarta mea este
să vreau să dorm şi
să nu pot să dorm, să
citesc iar şi iar

numele din agenda telefonică şi să nu mi le pot aminti, şi să mă trezesc mereu în aceeaşi cameră, să privesc contururile interminabile ale pereţilor. Dacă există Dumnezeu (există?), el joacă un joc al sorţii diferit cu fiecare dintre supuşii săi. Iar acesta este cel care mi s-a nimerit mie.

Cântecele de pe disc
nu-ţi arată nicio cale.
Imaginile sunt
neînsufleţite, nu pot
să le ating. Iar ceea
ce ating nu pot să
simt. Ceea ce simt
nu pot să înţeleg.
Există o scăpare, mă
aşteaptă undeva, dar
eu încep ziua în
fiecare dimineaţă
fără să ştiu ce
trebuie să fac.
Boratin, dragul meu?

În timp ce-mi ascult
sora, în faţa ochilor
îmi apare chipul lui
Bessie Smith. îmi
zâmbeşte
compătimitor, de
parcă ar vrea să-mi
dea din suflul ei

.acasă nu se merge mereu pe acelaşi drum

Razele de soare care pătrund printre jaluzele împrăştie în cabinetul medicului o lumină slabă. Desenele cuverturii de pe canapea se însufleţesc. Pe cuvertură persistă mirosul pisicii care adineauri se plimba pe aici, dar care a dispărut în camera alăturată. Pe cotierele fotoliului pe care stau, acelaşi miros. Eu am un miros? Doctoriţa, care observă că sunt distras, îmi întinde un pahar cu apă. Aşteaptă să termin apa, apoi îşi continuă discursul. Taxiul în care aţi urcat trecea pe partea cealaltă a Podului Bosfor, spune el. În momentul în care traficul s-a oprit din cauza unui accident de pe la mijlocul podului, dumneavoastră aţi deschis ochii pe bancheta din spate unde aţi adormit şi aţi privit afară încercând să înţelegeţi unde vă aflaţi. Acestea sunt relatările taximetristului. Dacă nu ar fi fost accidentul, taxiul şi-ar fi continuat drumul, iar dumneavoastră,

somnul. După ce a aşteptat câteva minute, şoferul a coborât din taxi să afle motivul pentru care traficul era oprit; văzând că traficul nu pare să se deschidă curând, şi-a sunat un prieten. În timp ce el era prins în conversaţie, dumneavoastră aţi coborât din taxi şi v-aţi îndreptat către marginea podului. Vuietul oraşului. Marea care strălucea sub luminile lui. În jur, voci. V-aţi întins şi aţi privit marea de pe pod în jos. Dar, de fapt, dumneavoastră aţi cerut să ajungeţi cât mai repede acasă. Aşa i-aţi spus şoferului când aţi urcat în taxi. Concertul susţinut în seara aceea a decurs bine. V-aţi distrat cu toţii în acea aglomeraţie. Vă deranjează că vă povestesc toate acestea? Chiar dacă nu vi le amintiţi, trebuie să le discutăm. Am citit ştirile, interviurile despre dumneavoastră. Când vorbiţi despre cântăreţii preferaţi amintiţi şi de Kurt Cobain şi Yavuz Qetin[3]. Doi muzicieni care s-au sinucis. Doctorul se uită la paharul din mâna mea ca să înţeleagă dacă mai vreau apă sau nu. îmi urmăreşte mişcările degetelor. Eu mă gândesc la ceea ce îmi spusese data trecută când ne-am văzut, că părinţii mei au murit într-un accident de

maşină. Paharul este gol. Se pierde în mâna mea. Dacă îl mai strâng un pic, se sparge. Substanţa activă din

sinucis la 30 de ani, în 2001 (n.tr)

.medicamentele pe care le iau e litiul. Litiul ar uşura mintea, ar alunga întrebările obsesive. Nu ar mai fi nevoie să îmi fac griji. Dacă trecutul m-a lăsat, aş putea să las şi eu trecutul până când va reveni singur. Nu vreau să mă gândesc la nimic dintre toate astea. Şi ce dacă săritul în apă reprezintă dorinţa de întoarcere în pântecul mamei, iar săritul de sus dorinţa de a crea? Mintea mea este în altă parte. Doamna doctor, când mi-am deschis ochii la spital, v-am întrebat ce-am păţit. Ce-am păţit? Iar dumneavoastră m-aţi întrebat cine sunt. Cine eram eu? Auzeam sirenele vapoarelor. Un vapor printre zgomotele din stradă. Un sunet care se distanţează de toate celelalte zgomote şi ajunge la mine are vreun înţeles? Dumneavoastră mă întrebaţi cum mă cheamă, dar eu încercam să îmi amintesc de ce am vrut să mor. Cunoaşterea unuia dintre răspunsuri nu uşura răspunsul celeilalte probleme. De ce dorinţa de a muri? Sirenele vapoarelor răsunau în mintea mea. Claxoane, strigătele vânzătorilor ambulanţi. Dar nu erau ţipete de pescăruşi. îmi spuneaţi că este o

îndeletnicire a minţii să ne gândim şi la ceea ce nu există. Doamna doctor, ce bine ar fi dacă toţi oamenii şi-ar uita trecutul, dacă s-ar culca seara, iar a doua zi dimineaţa s-ar trezi cu mintea goală şi dacă nu m-ar mai privi cu milă. Domnule Boratin, atunci lumea ar fi o altă lume, omul ar deveni alt om. Şi eu tot asta spun, doamnă doctor, poate că nimeni nu şi-ar pune capăt zilelor din senin. Cuvintele zboară în faţa ochilor mei, legănându-se asemenea unor frunze alunecând în gol, când într-o parte, când în cealaltă. Prind unul câte unul cuvintele din vecinătatea mea, le arunc în gură şi le rostesc fără să le mestec. Azi-dimineaţă, când am ieşit din casă, proprietarul băcăniei din colţ, văzându-mă, a venit alergând la mine. Auzise ce mi s-a întâmplat. După ce m-a văzut întreg, mi-a spus că am scăpat ieftin, cu o expresie veselă de parcă aş fi trecut printr-un accident minor. Mi-a luat mâna între mâinile lui şi m-a strâns prietenește. A chemat-o pe fiica lui, apărută în uşa băcăniei, spunându-i să-mi sărute mâna. Nu i-am dat voie. O fată de doispre- zece-

treisprezece ani. Cu o privire timidă. A trecut examenul (care examen?). Omul mi-a strâns iar mâna şi mi-a mulţumit. El mi-a spus că fata a luat examenul cu ajutorul meu şi că astfel i-a fost salvată viaţa. I-am dat meditaţii fetei, ori i-am dat bani să meargă la meditaţii? În timp ce băcanul formula fraze lungi care începeau cu datorită dumneavoastră, fata s-a ruşinat, plecându-şi capul. Bravo, eşti fată inteligentă. Pe deoparte simt o uşurare ciudată gândindu-mă că sunt un om bun, pe de cealaltă, vreau să mă îndepărtez cât mai repede de această conversaţie în care nu ştiu ce să vorbesc. înţeleg încă o dată că nu sunt sigur de nimic, doar de trupul meu. Există cineva care e sigur de altceva în afară de trupul său? Noaptea îmi iau medicamentele, a doua zi dimineaţa mă trezesc cu speranţe noi, dar la sfârşitul zilei mă regăsesc în acelaşi loc. Mă aşez pe marginea patului şi îmi privesc palmele, braţele, picioarele, de parcă le-aş fi văzut pentru întâia oară. Există ceva, cineva pentru care merită să îţi dai viaţa? Exista o astfel de valoare în viaţa mea? Petrecusem o noapte

frumoasă, iar la întoarcere adormisem în taxi.
Trezindu-mă şi văzându-mă pe pod,
încercasem moartea. Dacă atât valorează
viaţa, poate că nu merită să mori pentru ea.

Doctoriţa îmi ia paharul din mână. Observă că privirea mea nu e la ea, ci la oglinda din lateral. Aşteaptă să vorbesc. Ce vedeţi acolo, mă întreabă ea după un timp. Văd o oglindă. Se reflectă raze de soare. Desenele de pe canapea îşi schimbă sensul. Mirosul pisicii se răspândeşte în oglindă. Picătura de apă rămasă pe marginea paharului gol. Zgomotele de pe stradă care învăluie vocea doctoriţei. Domnule Boratin, îmi spuneţi, vă rog, ce vedeţi? Văd o oglindă. Nu asta, vă întreb despre ceea ce vedeţi în oglindă, chipul dumneavoastră. Chipul meu? Da, nu vă analizaţi chipul? Jumătate din oraşul acesta şi-ar da tot ce are pentru a avea un chip perfect ca al dumneavoastră. În loc să întreb de cealaltă jumătate, întreb, dar dumneavoastră sunteţi într-adevăr doctor? Râde. Au dreptate ziariştii care vă laudă când spun că muzica pe care o faceţi seamănă cu chipul dumneavoastră. Ar trebui să trăiţi doar şi pentru această frumuseţe. Mă întorc din nou spre oglindă. Mă uit fără să clipesc, aşa cum o fac în fiecare dimineaţă când mă trezesc. Nici imaginea din

oglindă nu clipeşte. Aştept să văd care din noi va obosi şi va renunţa. Cel care va clipi primul, acela sunt eu. Când rămân un timp îndelungat în faţa oglinzii, nu-mi dau seama pe care parte sunt. În minte îmi vine povestea miriapodului. Doctoriţa îşi întinde mâna de parcă ar vrea să mă atingă, arătând înspre degetele mele. Acestea sunt cele mai talentate degete de chitarist din ultimii ani. Domnule Boratin, în viaţă există valori pentru care trebuie să trăieşti, spune ea. Spuneţi că sunteţi sigur doar de trupul dumneavoastră, pentru început este suficient şi atât. Se uită la degetele mele. Osoase. Cu vene subţiri. Eu de ce sunt eu? De ce nu sunt doctor, băcan, de ce sunt Boratin? Răspunsul acestei întrebări nu figurează în cartea de identitate sau în cârdul bancar, ambele scoase recent. De ce părinţii mei au murit într-un accident rutier? Traficul de pe Podul Bosfor se oprise din cauza unui accident. Conform spuselor, mă trezisem şi mă uitasem afară pe geamul taxiului. Mă gândisem că părinţii mei muriseră în accidentul din faţa noastră. Anii ce-au trecut şi

distanţa nu au nicio importanţă. Morţii pot muri din nou, oricând, oriunde. Aş putea şi eu să reînvii (să reînvii?). Când mi-am deschis ochii la spital, aţi fi putut să îmi spuneţi că sunt altcineva, cineva care are părinţii în viaţă. M-aţi fi putut salva de la a fi copil orfan. Vorbe, vorbe. Prin faţa ochilor îmi zboară litere, cifre, dar, cel mai des, semne de întrebare. Vreau să pun un semn de întrebare chiar şi după cuvântul da. Da? Aşa îmi va trece viaţa. Ştiţi, doamnă doctor, era un miriapod care atrăgea atenţia tuturor prin postura sa. Avea un mers semeţ, dansa bine. într-o zi l-au întrebat: oare în ce ordine faceţi paşii aceştia atât de frumoşi? întâi faceţi un pas cu al şaptelea picior drept, iar apoi cu al paisprezecelea picior stâng? Apoi vă ridicaţi al douăzeci şi unulea picior drept şi călcaţi pe al treizeci şi doilea picior stâng? Miriapodul îşi dădu seama că până în acel moment nu se gândise deloc la paşii săi. Curios, a început să meargă şi a încercat să înţeleagă în ce ordine ridică fiecare picior. Picioarele i s-au împleticit, ba mai mult de atât, ce să mai dan-

seze, a uitat cum se merge chiar şi pe drumul drept. În viaţa mea anterioară şi eu trăiam la fel ca toată lumea, ataşat de obişnuinţe. După ce mi-am pierdut memoria, am fost obligat să mă gândesc la detalii. Obligaţia de a-mi aminti de o perioadă de care nu-mi pot aminti. Mă împiedic. În timp ce merg pe stradă, mă lovesc de oameni. Calendarul din mintea mea are o altă ordine, încurcată. Crede că vremurile vechi se petrec acum, că locurile îndepărtate sunt în apropierea mea. Acasă am un bibelou care reproduce statuia din Roma a Măriei şi a lui Isus. În timp ce privesc bibeloul, văd Roma în interiorul hărţii Istanbulului. Isus tocmai a murit. Maria, care ţine doliu pe străzile întunecate, cerşeşte pâine împreună cu imigranţii. S-a calculat viteza luminii. Au fost descoperite toate continentele. Acum se aşteaptă descoperirea unei noi planete locuibile. M-am săturat să îmi tot amintesc de aceste detalii, să am îndoieli în ceea ce le priveşte şi apoi să încerc să le pun pe fiecare, pe rând, la locul lor. Nu sunt în stare să merg pe stradă. Vreau să mă întorc acasă, să încui

uşa, să rămân singur. îmi este teamă de mine însumi. Şi dacă eu nu sunt eu... Când eram internat la spital, văzusem ştirile despre o persoană care evadase din închisoare. O ştire în legătură cu un bărbat care ţinea oamenii închişi într-un adăpost de sub casă, îi lega de mâini şi de picioare în poziţia ghemuit, îi tortura, le îngropa cadavrele, iar apoi urca în casă şi îşi continua viaţa normală cu soţia şi copiii lui. Nu m-am întrebat cum a reuşit bărbatul acela să facă astfel de lucruri, ci cum au putut trăi alţii cu un astfel de om, cum au stat la aceeaşi masă şi au dormit în acelaşi pat. După ce a fost prins, omul a spus că nu regretă, că tot ce făcut a făcut în numele lui Dumnezeu. Cincisprezece ani. O perioadă lungă în închisoare. Poate că anii l-au învăţat ce înseamnă regretul. Apoi a evadat din închisoare. Cu o carte de identitate falsă în buzunar, a crezut că va putea fugi şi de trecutul său. Lumea de afară i s-a părut ciudată. Asta nu era lumea lui anterioară. La miezul nopţii s-a trezit într-un taxi care oprise la mijlocul podului, cu dorinţa de a-şi pune

capăt zilelor. S-a urcat pe balustrada podului, apoi şi-a deschis braţele. A sărit în sus asemenea unei păsări, aripile sale l-au purtat în jos, până la o mare la care nu se poate ajunge. Era un cântec de genul ăsta, nu-i aşa? în patul meu de spital, m-am gândit dacă sunt eu acel om. Cuvintele prezentatorului de la televizor erau la aceeaşi distanţă cu ale dumneavoastră, doamnă doctor. Totul era la aceeaşi distanţă faţă de corpul meu. Am făcut mai târziu cunoştinţă cu aglomeraţia din oraş. încerc să mă obişnuiesc cu zgomotul. Am dificultăţi cu înţelesul cuvintelor. Când repet prea mult un cuvânt, îşi pierde sensul. Atunci când spun că trebuie să dorm, cuvântul somn se topeşte. Când spun *copilăria mea,* cuvântul copilărie se fărâmiţează literă cu literă. Iar atunci când literele se reunesc, ordinea lor se schimbă, rezultând un alt cuvânt. Nu înţeleg cuvântul cel nou. în minte îmi vin melodii. Decid să urmăresc notele, în locul literelor. Fredonez o melodie. Apoi se împrăştie şi notele. Fiecare notă care îşi schimbă locul reapare într-o poziţie greşită. Cântecul de pe

buzele mele se transformă într-un zgomot asurzitor.

Merg spre mijlocul parcului cu un simit[4] în mână şi mă aşez pe o bancă. Oameni care stau de vorbă sub copaci, oameni care dorm la umbră. Alţii întinşi pe spate, contemplând cerul. îmi ridic capul şi mă uit în ce parte zboară pescăruşii. în Istanbul este un obicei să hrăneşti pescăruşii cu simiţi; aveam şi eu obiceiul ăsta? Eu, eu, eu. în vremurile îndepărtate (cât de îndepărtate?), cuvântul *eu* nu exista în vocabularul oamenilor. Nu ziceau cine sunt eu, întrebau cine este Boratin. în loc de îmi este foame, spuneau lui Boratin îi este foame. Boratin stă în parc. Boratin priveşte cerul. Boratin se gândeşte, dar nu vrea să se gândească. Nu vrea să se ridice. Nu vrea să plece. Nici nu ştie ce vrea. Mestecă simitul foarte încet. Cu toate că e pentru prima oară când mănâncă simit, îşi aminteşte de acest gust. Creierul este ciudat. Mă învârte pe degete, fără să îmi spună nimic. Cine cui îi aparţine; eu sunt proprietarul creierului ori

creierul este proprietarul meu? Se aude sirena unui feribot. Dacă mă ridic, pot să-l văd. Dacă mă îndrept în partea aceea, nu este nevoie să mă apropii de mare. De i-aş face cu mâna de la depărtare. De-aş face feribotului cu mâna aşa cum se obişnuieşte în Istanbul. De-aş fluiera la pescăruşi. Fiecare feribot are cârdul lui de pescăruşi, merg unul după celălalt. Când marea e agitată, când bate vântul. Pasagerii aruncă în aer bucăţi de simit, pescăruşii vin cu viteză şi prind fiecare bucăţică. în timp ce eu stau acum pe bancă, creierul meu e plecat pe malul mării şi priveşte feribotul. Le aruncă simiţi pescăruşilor. Ştiu, creierul meu trăieşte gândind. Dar eu nu sunt creierul meu. Eu stau în parc şi mănânc simiţi.

Văd că cineva se apropie cu paşi lenţi. înţeleg din priviri că vine spre mine. E de-o vârstă cu mine. Are o mustaţă subţire. Picioare lungi. Gulerul cămăşii îl are ridicat. Mânecile îi sunt suflecate. Bună, spune el. Bună, îi răspund. Se aşază lângă mine. îşi

sprijină spatele de speteaza băncii. Inspiră adânc, umflându-şi pieptul, apoi îşi eliberează suflul. Pare că el ar căra toată povara vieţii. Aruncă o privire în jur, în aglomeraţia care se măreşte. Nu trebuie să ai încredere în ăştia, spune. Şi eu sunt om, nu-i aşa, dar nimeni nu-mi duce grija. Uită-te la ei. Stau grupuri-grupuri. Să nu crezi că, dacă stau împreună, se cunosc. Majoritatea sunt străini unul de celălalt. Dacă şi-ar schimba locul şi s-ar aşeza lângă altcineva, nu i-ar păsa nimănui, şi-ar continua fiecare conversaţia de unde a rămas. Ei fug doar de mine. De parcă vreau să le cer bani cu împrumut, mă aşez lângă ei, spun două cuvinte, se ridică şi pleacă. Bărbatul tace. îşi îndreaptă privirea în sus. Pare mai tulburat şi mai nervos decât mine. înţeleg că nu mă cunoaşte. Ce faci, cum e viaţa ta, îl întreb. Privirea lui se înmoaie. Zâmbeşte. Viaţa este la fel, dar eu m-am hotărât să îmi schimb propria viaţă. Mi-am luat un inel de logodnă. Acum o caut pe fata cu care mă voi logodi. Uite. întinde mâna şi îmi arată inelul. Inelul îi este larg pe degetul lui subţire. Odată

cu mâna, îi tremură şi umbra mâinii. încăpem lejer pe bancă. Eu, el şi umbrele noastre. Oare doctoriţa îmi spusese că trecutul seamănă cu o umbră ori îmi trecuse mie prin gând? Trecutul nostru se spune că e mereu cu noi. Oricâţi ani ar trece, ar sta la aceeaşi distanţă de noi, asemenea unei umbre. Mă prezint şi îl întreb cum îl cheamă. Serka, răspunde el. Cum o vei găsi pe fata cu care te vei logodi, Serka? întreb. Mă duc la centrul comercial de vizavi, spune el. îmi arată cu mâna. Disting clădirea de pe partea cealaltă a bulevardului, aflată în prelungirea copacilor. Merg în fiecare zi acolo, cău- tându-mi logodnica prin magazine şi cafenele, spune el. Apoi vin aici. După-amiază, parcul se aglomerează. Ieri, aici, am confundat-o pe o femeie cu logodnica mea. M-am dus lângă ea şi am întrebat-o cu o expresie respectuoasă, dumneavoastră sunteţi logodnica mea? în loc să îmi răspundă cu da sau nu, s-a îndepărtat cu paşi repezi. Poate că nici ea nu cunoştea răspunsul întrebării mele. Nu sosise încă timpul potrivit în care să-l ştie. Dar dacă mi-ar fi spus doar un cuvânt, aş fi

înţeles dacă este ea sau nu. Sper ca azi să o revăd. De data aceasta voi fi mai gentil. Îi voi spune că nu trebuie să îi fie teamă de mine. O voi ruga să spună un singur cuvânt. Cuvintele nu au nicio importanţă, îi voi spune, vreau să vă aud vocea, să simt mirosul vocii dumneavoastră. Vocile nu poartă doar mirosul trecutului, ci şi pe al viitorului. Doar eu sunt cel care ştie asta în acest oraş? Când îi voi auzi vocea, adică atunci când îmi voi găsi logodnica, voi ierta pe toată lumea. Îi voi ierta pe toţi cei care mi-au făcut rău. Ştii cine sunt? Cred că Serka pune această întrebare tuturor celor lângă care se aşază. Se opreşte, aşteptând să îi dau un răspuns. îmi clatin capul spre stânga şi dreapta. Ascultă-mă, atunci, spune el. îmi enumeră numele celor care i-au făcut rău. împarte în silabe fiecare nume, de parcă ar vrea să le memorez. Când lista se termină, se opreşte şi el. Le analizează pe toate femeile care trec. Caută o faţă familiară. Se întoarce spre mine şi începe să enumere din nou aceleaşi nume. De data aceasta adaugă adjective inofensive fiecărui

nume. Neştiutor, zice el, inocent, sărac, orfan, spune, în jur, frunze palide. Sunetul paşilor furnicilor care mi se caţără pe degete. în parc nimeni nu-şi întoarce capul să se uite la noi. Sub fiecare copac se află o altă insulă. Fiecare e pe insula sa. Acesta este ţărmul pe care m-a adus şi m-a părăsit viaţa. Stau pe aceeaşi bancă cu un străin. Accept şi singurătatea bărbatului împreună cu singurătatea mea. Sunt atât de singur încât, dacă m-ar striga cineva, nu m-aş întoarce să privesc, n-aş crede că acel nume îmi aparţine. Cine, de ce să mă strige? Eu caut o viaţă pentru mine. Vreau să îmi regăsesc trecutul de unul singur, în linişte, cu persistenţa furnicilor care se caţără de pe iarbă pe metalul băncii, iar de acolo pe încheietura mea. Când omul are un trecut, nu se prea gândeşte la el, însă când îl pierde, nu mai reuşeşte să şi—1 scoată din minte. Dar nu trebuie să îmi fac griji. Acesta este sfatul doctoriţei. Dimineaţa, la prânz şi seara îmi spun minciuni liniştitoare. În fiecare minciună caut o fărâmă de adevăr. îmi urmez instinctul mai mult decât mintea. Merg acolo unde mă

duc picioarele. Cutreier străzi. Stau în parc. Parcul este instant cuprins de ţipete. Pe la mijlocul parcului, un adolescent a furat poşeta unei femei şi fuge. Toţi strigă unul la altul. Una dintre persoanele care alerga după băiat se loveşte de un cărucior. Căruciorul se răstoarnă, bebeluşul din el cade. Mama bebeluşului ţipă. Jumătate dintre cei care alergau pierd urma adolescentului şi se îndreaptă către copilul căzut. Cei care aţipiseră pe sub copaci se ridică în capul oaselor. Cei curioşi se ridică pe vârfuri şi privesc în faţă. Ne ridicăm şi noi de la locurile noastre. Serka pleacă fără măcar să-mi spună la revedere. Se îndreaptă către bebeluşul căzut. Eu o iau în sens opus. Mă desprind de agitaţia mulţimii. Ies pe poarta mică a parcului. Trec printre maşinile care aşteaptă în trafic şi mă duc în centrul comercial de vizavi.

Uşile automate se deschid şi se închid. Păşesc într-un loc larg. Să fie oare un alt oraş în oraş? Toate coridoarele din centrul comercial sunt conectate la această arie,

oamenii aici se întâlnesc şi de aici se împrăştie. Pe măsură ce fiecare coridor se prelungeşte, se transformă într-o stradă, continuă şerpuit şi se adânceşte. Dacă şi în trecut am fost aici, sigur am privit în jur la fel de mirat. Nu seamănă cu Istanbulul de afară. E răcoare. E linişte. Zgomotul paşilor se scurge pe pardoseala din marmură asemenea unei ape. Nu simt nicio umbră în spatele meu. Aici toată lumea pare a fi fără umbră. Fiecare e suficient pentru sine. La fel ca mine. Uneori, dacă au dureri de cap sau insomnii, medicamentele le vin în ajutor. La fiecare colţ, câte o farmacie. Nu doar pe timpul zilei, ci şi al nopţii. Magazinele de haine, de încălţăminte, restaurantele, cafenelele, supermarketurile, librăriile, lăcătuşeriile, băncile, cinematografele şi locurile de joacă pentru copii din cele patru părţi ale oraşului s-au strâns aici. Nu e un centru comercial, ci un castel nou care se înalţă cu pereţii săi pe mai multe etaje. Televizoare cu ecrane mari. Miros de cafea. Senzaţie de foame. încerc să înţeleg de ce am plecat din parc şi am venit aici. Nu

sunt furnici. Nu este trafic. Nu se aud sirenele maşinilor de poliţie. Coridoarele sunt urmărite de camere din toate părţile. Copiii aleargă în stânga şi-n dreapta. Mă aşez pe o bancă de lângă un copac. Copacii şi băncile mă duc cu gândul la parc. îi privesc pe bătrânii care merg cu paşi grei. Le analizez chipurile întrebându-mă dacă printre ei se află cineva care să-mi readucă în minte trecutul. Nu vă îngrijoraţi, îmi spusese doctoriţa, în cele din urmă trecutul dumneavoastră se va întoarce. Cred că doctoriţa mea se uită mult la seriale, îi place să vorbească succint. Zice că trecutul meu nu va veni la mine într-un moment în care îl aştept, ci într-unui în care nu-l pândesc. Nu îmi aparţine nimic din ce mi-a trecut prin minte adineauri. Capul meu e plin cu vorbele doctorului. Nu ştiu cât din mintea mea îmi aparţine cu adevărat. Cel mai bine este să merg. Aici pot merge fără să mă lovesc de mine. Mă opresc în faţa unei vitrine şi privesc manechinele neînsufleţite. Trec la vitrina alăturată şi privesc un acvariu mare. Semăn cu peştii. Peştii care înoată în acelaşi loc şi se

plimbă în interiorul aceloraşi graniţe. Chiar dacă îmi este frică de mare, iubesc peştii şi acvariul. Dacă trăiesc destul, am să văd şi celelalte zile: în viitor, într-un capăt al centrelor comerciale se vor construi maternităţi, iar în celălalt, cimitire. Omul se va naşte aici, va trăi aici şi, într-un final, va muri aici. Poate că şi cealaltă viaţă a mea este la fel, în cazul în care am o altă viaţă. Soarele nu va arde pe nimeni aici, nimeni nu va tremura sub zăpadă. Cerul este inclus în lumea aceasta. În timp ce urc scările rulante, îmi ridic capul şi privesc în sus. Lumina zilei pătrunde prin tavanul acoperit cu geam. Măreţia moscheilor cu cupole largi şi a bisericilor în stil gotic. De sus se revarsă ecoul răsunător al unui templu budist. Mă uit la cei care trec pe lângă mine. Feţele lor sunt calme. Pe toţi i-a cuprins aceeaşi serenitate. Fără să ştiu unde merg, mă învârt când în stânga, când în dreapta. Urmăresc un spectacol susţinut de un clovn într-un colţ amenajat pentru copii. Ascult melodiile cântate în timpul spectacolului. Observ că printre

spectatori se află şi Serka. Analizează împrejurimile cu ochi curioşi. Ori îşi caută logodnica, ori pe cineva nou cu care să lege o conversaţie. În timp ce îl privesc îmi dau seama că oamenii pot să aibă cu totul alte probleme. Dacă aş fi pus în faţa situaţiei de a alege, nu pot să îmi dau seama dacă aş alege să rămân cu problema mea ori să fiu ca Serka. Mă îndepărtez fără ca el să mă vadă. Ajung din nou în faţa acvariului. Pentru o clipă am impresia că lumea este formată din acest centru comercial. Nu există un loc numit afară. Vitrinele curg neîncetat asemenea unui râu, iar eu îmi închipui că sunt o parte din acvariu. Geam într-un geam. Apă într-o apă. De unul singur, în acelaşi loc.Băcanul iese şi îşi pune taburetul în pragul uşii. înainte de a se aşeza, aruncă o privire în stânga şi dreapta trotuarului, ca să vadă dacă vine cineva cunoscut. Eu sunt cunoscut. Ca să nu mă observe, mă cufund prin mulţimea din staţia de autobuz. Nu vreau să mă prindă şi azi. Ieri dimineaţă când am ieşit din casă, m-a oprit, m-a întrebat ce mai fac, apoi mi-a spus o

poveste. Oare în trecut îi opream şi eu pe oameni şi le spuneam poveşti stupide? În povestea băcanului, un bărbat bătrân şi unul tânăr mergeau pe o câmpie. La marginea unui râu, dăduseră peste o bătrână care căuta un loc mai puţin adânc ca să treacă pe malul celălalt. Tânărul o ajută pe femeie, o luă în spinare şi o trecu pe celălalt mal. Bătrânului nu îi plăcu acest gest, spunându-i că în credinţa noastră este interzis să te atingi de femei. Zile întregi, la fiecare popas, bătrânul repetă aceleaşi vorbe, spunând despre păcatul de a atinge o femeie. într-un final, tânărul nu mai rezistă şi îi spuse, eu am cărat-o pe această femeie cu zile în urmă şi am lăsat-o acolo, tu de ce o porţi încă în cap? Băcanul, după ce şi-a terminat povestea, s-a uitat la faţa mea cu intenţia de a găsi un sens, aşteptând să spun ceva. Ce face fiica ta, cum merge şcoala, l-am întrebat eu ca să schimbăm subiectul. Resimt chiar şi acum sentimentul acela apăsător care s-a abătut asupra mea când eram lângă băcan. Nu vreau să mă vadă. Se apropie două autobuze urbane unul după

altul. Majoritatea dintre cei care aşteptau urcă. Dacă mai vine un autobuz, am să rămân singur în staţie. Mă uit spre băcan, e încă pe taburet. Mă îndepărtez de staţie, mergând înapoi în direcţia din care am venit. Cu mâinile în buzunar, cu cocoaşa la vedere. Acasă nu se merge mereu pe acelaşi drum. Când ajung la colţ, o iau pe strada din stânga. Poate că şi în trecut îmi schimbam drumul destul de des, mergând acasă pe alte căi. încetinesc paşii pentru a cunoaşte strada pe care am intrat. O femeie de la o fereastră vorbeşte cu fiica ei care se joacă pe trotuar. Un câine doarme lângă un perete. Două maşini parcate la marginea drumului. Un vânzător ambulant despre care nu îmi dau seama ce vinde de la depărtarea asta. Pe trotuarul de vizavi, o librărie, deasupra, stă agăţată o plăcuţă cu *Librăria Berke*. Alături, o frizerie, pe geam scrie *Frizeria Foarfeca de Aur*. Ambele au uşile deschise. A mai rămas în Istanbul o stradă liniştită ca aceasta? Sunt curios cum se numeşte strada. Să mă întorc şi să mă uit la plăcuţa de la colţ, ori să-mi

continui drumul şi să citesc plăcuţa de la
celălalt capăt al străzii? Strada este lungă.
Partea carosabilă este acoperită cu piatră
cubică. în spatele fiecărei pietre, o altă piatră,
apoi încă una. Pietrele cubice succedă una
după alta, asemenea dunelor de nisip din
deşert. Nu se vede nici capătul şi nici
întunericul serii nu pare să vină. Sunt mereu
în acelaşi loc, mereu la aceeaşi oră din zi.

Frizerul iese la uşă. O strigă pe fetiţa care se joacă vizavi. Vino, fata mea. Femeia de la fereastră îi zâmbeşte frizerului. Haide, fata mea, du-te la tata. Arunc o privire asupra străzii. Nu circulă nicio maşină. Aceasta e clipa de fericire a fetiţei. într-un joc fără început şi sfârşit, printre vocile mamei şi a tatălui, pe o stradă care se întinde şi se repetă neîncetat. Vocea fericită a fetiţei e răsunătoare. Frizerul îi face semn cu mâna vânzătorului ambulant să vină. Cumpără un kilogram de mere. Alege un măr şi—1 întinde fetiţei. Aş putea să cutreier această stradă de nenumărate ori, aş putea să-mi petrec zilele şi nopţile aici. L-aş putea alege ca pe singurul drum care merge la mine acasă. Pe un balcon se leagănă rufele agăţate pe sârmă. De la etajul rufelor se aude o melodie. Cine o cântă? Kurt Cobain, Yavuz Qetin ori cumva e vocea mea? Balconul este înalt. Mă opresc şi mă uit dacă apare cineva pe balcon. Timpul melodiei trece repede. Se termină. Vocea tace. îmi continui drumul numărând pietrele cubice. Nu mă întâlnesc cu nimeni. Când, într-un târziu,

la orizont se vede celălalt capăt al străzii, mă întorc şi mă uit înapoi. Nu au mai rămas nici frizerul, nici fetiţa, nici femeia de la fereastră. Primul val al crepusculului creşte. Se apropie seara. Cea mai lungă zi pe care am petrecut-o afară de unul singur e pe terminate acum. La capătul străzii văd un magazin de ceasuri. Pe firmă scrie *Ceasul îngândurat*. Astăzi încerc să memorez firmele, să îmi pun la încercare mintea fragedă, să vedem câte îmi vor rămâne în minte până mâine. Mă apropii de vitrina largă a magazinului. Ceasurile rânduite pe rafturi arată sclipitor aceeaşi oră.

împing uşa, păşesc înăuntru. Sună clopoţelul agăţat de uşă. Ceasornicarul bătrân care era ocupat în spate cu repararea ceasurilor mă priveşte pe deasupra umărului. îşi scoate lupa de la ochiul drept. Bine ai venit, tinere, spune el.

Bună ziua, spun eu. Se apropie de mine luându-şi paharul de ceai în mână. Zâmbeşte. Pentru un moment te-am crezut străin, spune el, am aşteptat să-mi răspunzi într-o altă limbă. Credeam că, odată cu vârsta, ni se

dezvoltă şi capacitatea de a cunoaşte oamenii dintr-o privire. Văd că nu e aşa. Da, nu e aşa, răspund eu. îi spun ce fel de ceas vreau. Se apropie şi scoate sertarul de jos, îl pune pe tejghea. Ceasuri de masă. Toate au alarmă, îmi spune. Sunetul lor diferă de la un ceas la altul. îl probăm pe care îl doreşti. Cel verde, marca Yaktaki, are un preţ bun. Este autohton. Dacă vrei un produs elveţian, ţi-aş sugera HertzZeit. Acesta alb. Avem şi alte culori, le pot aduce din depozit. Iau ceasul alb şi îl duc la ureche. Dă-mi-l, te rog, spune ceasornicarul, trebuie să îl potrivesc. Este fără baterii. În momentul în care învârti de această cheiţă din spate, ceasul este întors. Este exact cum vrei tu. Dacă îl întorci în fiecare dimineaţă este suficient. Scoate un sunet foarte fin, îl auzi din apropiere, dar dacă îl pui la depărtare nu te va deranja. E un pic mai scump faţă de celălalt, dar mai umblăm la preţ. Nu este important preţul, îi răspund eu. întorc pe toate părţile ceasul fixat, apoi îl duc la ureche. Nu îmi dau seama cât timp trece. Bătrânul ceasornicar dispare. în scurt timp se

întoarce cu un pahar de ceai în mână. îmi întinde ceaiul din care ies aburi. Tu eşti dintre cei cărora le place să asculte sunetul ceasului, spune el, în timp ce mă vede încă cu ceasul la ureche. în copilăria mea, locul acesta aparţinea bunicului. Veneam şi îl urmăream, îi ascultam ceasurile pe rând. Am învăţat de unul singur că fiecare sunet de ceas este diferit faţă de celălalt, asemenea vocii omului. Ce descoperire fantastică, îmi spunea bunicul. Nu se mulţumea doar să vândă şi să repare ceasuri, ci îşi împărtăşea şi gândurile ciudate cu toată lumea. Spunea că omenirea a făcut în total trei mari invenţii de-a lungul istoriei. Una e ceasul. Datorită ceasului, în locul naşterii şi al morţii ajunseserăm să cunoaştem sensul clipei actuale. Ceasul nu avea nici trecut, nici viitor. El era o barieră în a simţi viaţa adevărată. Ceasul ne învăţase acest lucru, dar încă nu ne obişnuiserăm cu el, nu ne adaptaserăm vieţile la ritmul său. Bunicul, care îmi făcuse cadou primul ceas, mi-a spus să nu uit vorbele lui. Să ştii valoarea clipei, restul nu îţi aparţine, nu îţi irosi viaţa cu ceea

ce nu este al tău. În ziua aceea eram preocupat de ceas mai mult decât de vorbele bunicului meu. Era un ceas de rând, dar mie mi se păruse fermecător precum o bijuterie. Bunicul spunea că cealaltă mare invenţie a omenirii este oglinda. Lumea din afara oglinzii era o entitate, cea dinăuntrul ei, o altă entitate. Când le adunai, ele deveneau una şi aceeaşi. Când o priveai o dată, oglinda era lacătul, când o priveai din nou, era cheia. Era sursa curajului nostru în faţa vieţii, cât şi a fricii. Omul trebuia să trăiască ştiind că unu şi cu doi sunt simultan acelaşi lucru, cât şi lucruri diferite şi să ţină minte că a învăţat asta datorită oglinzii. În mintea mea, faptul că bunicul considera şi oglinda simplă o invenţie grandioasă, alături de o invenţie asemenea ceasului, era datorită faptului că o văzuse şi o plăcuse pe bunica într-un magazin de oglinzi. În Istanbul nu au mai rămas astfel de magazine. Bunica mea picta desene pe oglinzi şi nişte motive, ca o ramă. Să nu ţi se răcească ceaiul, tinere. Doar ce l-am făcut. Obiceiul de a-mi petrece toată ziua cu ceai l-am căpătat de

la bunicul meu. Dacă ar fi fost aici, sunt sigur că şi el ţi-ar fi sugerat tot ceasul alb. Dincolo de calitatea lui, acest ceas are un sunet propriu. Iau ceasul şi îl duc din nou la ureche. Bine, îl iau pe acesta, spun eu. În timp ce bătrânul împachetează ceasul, îl întreb: care era a treia, a treia mare invenţie a omenirii despre care vorbea bunicul dumneavoastră? A, aceea? Stai un pic, care era? Doamne, nu-mi vine în minte. Bătrâneţea, omul uită pentru o clipă şi ceea ce ştie. Ar putea fi focul, îi spun eu pentru a-l ajuta să-şi amintească, ori roata? Nu, nu sunt astea. Dar scrisul? E imposibil să fie scrisul, bunicului meu nu-i plăcea să scrie. Nu-i plăcea să scrie? Da, avea o poveste în legătură cu asta, pe care o spunea oricui îi ieşea în cale. În trecut trăiau un filosof bun şi un faraon bun. Filosoful, care ştia tot, iar ceea ce nu ştia afla lucrând zi şi noapte, venise într-o zi plin de entuziasm la Faraon. Am veşti minunate, spuse el, am descoperit scrisul. Ce mai e şi asta, întrebă Faraonul. Cu îngăduinţa voastră, am să explic, spuse Filosoful. Pentru fiecare cuvânt vom inscripţiona un semn pe

tăbliţe. Alţii care vor cunoaşte sensul acestor semne, când vor privi tăbliţele, vor înţelege semnele în absenţa noastră. Vor şti ce am spus fără să ne audă vocea. Este extraordinar, nu-i aşa? Da, a zis Faraonul îngândurat. Apoi a adăugat: dar tot ceea ce este extraordinar este şi bun? De asta nu sunt sigur. Scrisul tău va distanţa oamenii. Atâta timp cât există cuvântul transmis de la om la om, scrisul va ridica un perete între oameni. Mă îndoiesc că acest lucru este bun. Bunicul meu, redând toate astea de parcă ar fi propriile cuvinte, a trăit de-a lungul vieţii sale cu aceeaşi îndoială ca a Faraonului. Din acest motiv scrisul nu era o invenţie căreia să-i acorde atenţie. Stai prin apropiere, tinere? Mai treci pe la mine, poate-mi amintesc de a treia invenţie despre care vorbea bunicul meu. Bine, am să trec, îi răspund eu. Plătesc ceasul. În acel moment se aude clopoţelul de la uşă. În prag apare un băieţel în picioarele goale, îşi întinde mâna şi îşi deschide pumnul. Vino mai târziu, îi spune ceasornicarul, acum am treabă. Copilul aşteaptă câteva secunde, poate că prezenţa

mea îi dă speranţe. Ceasornicarul vorbeşte pe un ton mai ascuţit. Du-te, copilul meu, am treabă! Copilul înţelege că nu este dorit, iese. Iau pachetul cu ceasul de pe tejghea şi ies şi eu după copil. S-a lăsat penumbra serii.

Farurile maşinilor s-au aprins. Mă uit în susul străzii. Sub lumina panoului unui bufet pe care scrie *Bufetul Surorii Ayşe* văd copilul de mai devreme. Stă jos şi murmură ceva. Mă apropii şi bag mâna în buzunar. Arunc mărunţişul în faţa copilului. Îi spun

să aştepte acolo. Iau de la bufet două sandvişuri. Unul i-l dau lui. Pe celălalt îl ţin pentru mine

.Incui uşa după ce intru în casă. Mă duc în sufragerie şi privesc covorul din mijloc. Firele lui se întind drept de la un colţ la celălalt. Mă aşez în genunchi, încep să îl pipăi de la margine. Controlez toate cele patru colţuri ale covorului sub lumina strălucitoare a lustrei. Este un covor vechi. Lucru de mână, delicat. În partea dinspre masă, observ o pată roz amestecată cu culorile palide ale covorului. Când înaintez pe genunchi şi mă uit mai îndeaproape, îmi dau seama că este o pată de sânge. Această pată de sânge o fi de la sângele picurat din piciorul meu tăiat în cioburi zilele trecute, ori o fi rămas dintr-o zi pierdută din viaţa mea anterioară? Din nou, întrebări ale căror răspunsuri nu le voi

cunoaşte niciodată. Din moment ce acum încurc unele cu altele, până şi numele firmelor văzute pe timpul zilei, accept că nu voi şti niciodată de unde a venit pata de sânge de pe covor. Prind covorul din partea în care se află pata de sânge şi îl ridic. Mă uit sub el. Mă gândesc la urmele unui vechi adăpost, la rămăşiţele unui cadavru sau măcar la sforile folosite pentru legatul victimelor. împachetez covorul şi îl trag într-o margine. încep să pipăi plăcile de parchet din lemn cu o furie pe care nu o înţeleg. Vârfurile degetelor mele trec de la o placă la alta. Ca să fiu sigur, uneori mă întorc şi verific din nou acelaşi loc. După ce îmi termin treaba din sufragerie, trec la celelalte camere. Toate luminile sunt aprinse. încep cu dormitorul şi răscolesc totul. Printre plăcile de parchet, prin spatele dulapurilor şi al fotoliilor nu găsesc nimic altceva în afară de praf. Sunt ud leoarcă de transpiraţie. Cred că de fapt acum s-a terminat cea mai lungă zi a mea. Acum pot să mănânc, să-mi iau medicamentele şi să intru în pat. Pot să îmi pun la cap ceasul nou cumpărat şi să dorm cu

sunetul lui de tic-tac. în timp ce eu îmi voi închide ochii, sunetul ceasului va coborî pe lemnul noptierei asemenea unei furnici. O furnică cu multe picioare, care e şi albă, pe deasupra, se va duce şi se va întoarce de la un capăt la celălalt al noptierei. Va intra în urechea mea, va înainta încetul cu încetul către circumvoluţiunile creierului meu. O furnică albă, perseverentă. Mă va roade, provocându-mi dureri, dar în acelaşi timp îmi va şi desfunda cu dinţii săi ascuţiţi arterele cerebrale înfundate. Va crede în noaptea lungă. În timp ce noaptea va înainta, iar furnica se va învârti în capul meu asemenea unui ceas, tic-tac, oboseala îmi va trece. Şi nu voi putea dormi nici acum. Cine ar putea să doarmă în zgomotul inegal al străzii. Când sunetele se accentuează, mă ridic, mă duc la fereastră şi mă uit afară. Un grup de copii s-a strâns în vecinătatea grămezilor de gunoi şi se joacă formând un cerc. Băiatul înalt care stă în mijloc are o pisică în mână. O leagănă în stânga şi în dreapta, ţinând-o de coadă. Ca într-un ritual sacru, ceilalţi copii se învârt în

jurul pisicii, distrându-se. Printre copii se află şi cel desculţ pe care l-am întâlnit la magazinul de ceasuri. Şi el râde tare, iar din când în când împunge pisica cu degetul. Pisica nu pare să mai fie în viaţă. Mă uit la ferestrele clădirilor de vizavi. Nu e nimeni care să fi ieşit la fereastră, care să-şi întredeschidă perdeaua. Nimeni nu este interesat de zgomot, de copii, de pisică. Poate că îşi ascultă ceasurile nou cumpărate, ori se uită sub covoare, ridică fotoliile şi dulapurile, caută ceva, dar fără să ştie ce. Nu ştiu că nu vor găsi ceea ce caută. În casă, o viaţă, afară, o alta. Copiii de pe stradă se bucură de joc. La sfârşitul jocului, când îşi termină treaba, aruncă pisica în grămada de gunoi. Apoi se îndepărtează fără a considera că ar trebui să se întoarcă şi să se uite pentru ultima oară la pisică. Noaptea abia începe pentru ei. Se prind de braţ şi dispar în întuneric. Pisica azvârlită alunecă încet de pe o pungă de gunoi. Corpul plăpând cade şi încremeneşte lângă peretele alăturat. În timp ce alunecă,

pisica se mişcă parcă pentru o clipă sau aşa mi se pare mie.

peretele îi este construit din cărămizi, acoperişul, din vise

10

Odată ce medicamentele devin inutile, noaptea care a rămas prinsă în perdeaua de tul a dormitorului se zguduie încetul cu încetul şi se transformă într-o fântână chinuitoare de catran, fără fund, tulburată. Noaptea aceasta nu este transparentă ca altele. Dacă, odată cu gândurile pe care încearcă să le alunge de ore bune, Boratin ar mai lua câteva somnifere şi analgezice, s-ar îndrepta către o nouă sinucidere. Şi e mai bine totuşi să trăieşti şi să afli de ce ai renunţat la viaţă, şi abia apoi, dacă e nevoie, să te sinucizi din nou. În noaptea aceasta tavanul este mai jos decât în

celelalte nopţi. înăuntru nu e aer. Aruncă plapuma pe jos. îşi deschide braţele şi picioarele, întinzându-se de parcă ar cuprinde tot patul. Ce zi este azi? Mai bine zis, ce noapte este azi? Cu întunericul care a învelit totul într-un strat lipicios asemenea unei bomboane topite, întinzându-se până şi pe cearşaf, perdele şi pereţi, nu se vede nicio crăpătură prin care să se salveze. O altă noapte de înfrângere. Dacă afară încă mai există un loc numit stradă şi dacă în ea se învârt cerşetorii, prostituatele şi hoţii, aici se trăieşte o deziluzie despre care niciunul nu va şti niciodată. Pe lângă insomnie, mă apucă şi durerea de cap. Dacă tot nu poate să mai ia o pastilă, ar putea să se apuce iar de una dintre cărţile pe care încearcă să le citească de câteva zile, dar nu a reuşit să treacă de două pagini. Ar putea să se aşeze pe fotoliu şi să deschidă cartea, respirând adânc. Nu povestirile, ci literele, virgulele, sfârşiturile de propoziţie şi paragrafele sunt cele care îl obosesc. G-urile ciudate, F-urile mari, punctul şi virgula, care apar când colo, când dincolo,

acestea îi încurcă mintea. Când leagă propoziţiile una de cealaltă, cuvintele se îngrămădesc unele peste celelalte, se strâng ca molozul. Cu toate acestea, citeşte. Îi ia o oră să termine o pagină. O secundă pentru fiecare literă. înaintează milimetru cu milimetru. Se opreşte la sfârşitul celei de-a doua pagini. Priveşte pereţii. Aşa e acum, întins în pat, privind tavanul cu ochii înroşiţi. Privind în gol. în trecut, exista un Boratin povestit diferit de toată lumea. Acel Boratin înţelegea lumea nu privind-o, ci ascultând-o. Vorbea prin cântece, gândea prin cântece. Unde este el, unde este acel cântăreţ de blues despre care toată lumea vorbeşte folosind doar cuvinte de laudă. Modela haosul lumii cu vocea sa. Compunea melodii, scria versuri, cânta. Asocia fiecărui miros un sunet, fiecărei culori, o melodie. Se orienta nu după cunoaştere, ci după simţuri. Asemenea sclavilor africani care purtau praful plantaţiilor în vine şi durerea în minte, şi el purta sunetul noii lumi în inimă. Oriunde s-ar fi dus acel om, nu se mai întoarce.

I se face rău. Simte o căldură care porneşte dinspre stomac şi se degajă către trahee. îşi duce mâna în capul pieptului şi se masează. Din locul din care se năştea vocea, atunci când cânta, acum simte greaţă. Poate că în blues nu vorbeşte despre Istanbul şi lume, ci doar despre sine. La fiecare melodie se modela pe sine, îşi sculpta sufletul de marmură. Apoi, într-o noapte, în întuneric, ciocanul din sufletul său a alunecat. Marmura a crăpat. Crăpătura care pornea dintr-un loc nevăzut al capului său s-a întins până la coasta lui. Toate cântecele ştiute s-au scurs prin acea crăpătură. în urmă a rămas un miros care se întindea din stomac până în cavitatea nazală. Simte că va vomita. Nu poate să stea mai mult. Se duce la baia din faţă. Se apleacă cu capul în chiuvetă. Aşteaptă. Mâinile îi sunt pe marginea chiuvetei. Se uită la picăturile de apă din faţa ochilor săi. La ruginiul din adâncituri. La urmele de mizerie. Simte mirosul ce vine din gaura chiuvetei. Este acelaşi cu cel din stomacul său. Se străduieşte să vomite. Nu-i vine nimic pe gât. Degetele i

se înmoaie. Scuipă gustul acru din gură şi se îndreaptă de spate, îşi scoate partea de sus a pijamalei. îşi atinge burta goală. îşi priveşte trupul de parcă ar putea zări starea de greaţă din afară. Se dezbracă complet. Face doi paşi pe betonul rece şi intră la duş. Lasă deschisă uşa lată a cabinei. îşi închide ochii sub apa călduţă ce i se prelinge de pe spate până pe gambe. îşi dă seama cât de obosit este. Simte că poate adormi chiar acolo. Când îşi deschide ochii, după scurt timp, privirea îi rămâne aţintită pe peretele din faţă. îşi vede trupul gol în oglindă. Se uită la el de parcă s-ar fi întâlnit cu un necunoscut. îşi scoate capul de sub apă, încercând să vadă mai bine. Braţe care se lungesc în oglindă. Picioare încordate. Mâini care nu ştiu ce să facă. Şi un chip. Dacă va striga, îl va auzi, dacă va vorbi, îi va răspunde. Un chip care nu se ştie de unde a venit şi cum a intrat în oglindă. Boratin îşi astupă urechile cu mâinile. începe să plângă sub vuietul puternic al apei. întâi încearcă să se abţină, înţelegând că nu va reuşi, lasă lacrimile să curgă. Nu poate face faţă niciu- nei situaţii.

Nu va putea face faţă nici mâine şi nici poimâine. Se prăbuşeşte la pământ, cu teama că va trebui să accepte toate acestea. Se roagă de sine, plângând în hohote. Nu există nimeni altcineva de care să se poată ruga. Să se termine chinul ăsta. Chipul din oglindă! Doar acest chip îl poate ajuta? El poate repara mintea ale cărei setări au fost date peste cap. Baia este învăluită de aburi. Oglinda se pierde în aburi. Boratin vrea să rămână aici la infinit. Ce fenomen straniu este plânsul. În tot acest timp inima îi bate puternic, cu frică, trupul său simte pentru întâia oară o relaxare pe care n-a mai resimţit-o până atunci. Ştie că nu se află nimeni în trupul său. Boratin este nimeni. Dar se gândeşte şi la cealaltă posibilitate. El poate să fie şi toată lumea. Dacă nu are o identitate căreia îi aparţine, atunci poate să îşi însuşească orice identitate pe care şi-o doreşte. În loc să îl liniştească, acest gând îi induce o nouă frică. Nici plânsul nu îl ajută. începe să vomite. Se sprijină cu mâinile de podea şi dă afară un lichid de o culoare galbenă-verzuie. Stomacul i se contractă. în

jur nu vede nimic altceva în afară de aburi. Ştie că undeva printre aburi se află o oglindă, iar în oglindă cineva aşezat pe jos. Apucă sticla de şampon şi o aruncă. Se aude un sunet surd de impact. Chiar şi acest sunet este o minciună asemenea oglinzii.
Casa aceasta este o minciună. Podul şi marea sunt minciună. Băcanul şi ceasornicarul mint. Doctorul şi Bek mint. Cine nu minte? Îi trece prin gând sora lui. În vocea ei nu există urmă de minciună. Chiar dacă nu poate să îi vadă faţa, înţelege vocea surorii sale. Crede în perfecţiunea din vocea aceea. Dacă o va suna acum, la ora asta, tot va crede în vocea ei.

Aşteaptă să i se astâmpere hohotele de plâns. Iese din duş, se înveleşte cu un prosop. Se îndreaptă cu paşi

repezi către
sufragerie. Ia în
mână agenda
telefonică de pe
măsuţă. Apa de pe
degetele lui trece
dintr-o pagină într-
alta. întoarce foile
când pe faţă, când pe
dos. Speră să dea
peste un nume
familiar. îşi
aminteşte că de
multe ori a fost
cuprins de această

speranţă şi că de fiecare dată a închis agenda telefonică deznădăjduit. O închide din nou. îşi plimbă privirea pe numerele de telefon de pe copertă. Când ajunge în faţa unui număr scris cu cifre îngroşate, se opreşte. Nu e scris niciun nume în dreptul lui. Bek îi spusese că este

numărul surorii sale.
Ia telefonul,
formează numărul.
Fiecare cifră trece
din telefon în cablu,
coboară în subterane
umede şi, găsindu-şi
calea printre alte mii
de numere de tele-
fon, ajunge la
telefonul din capătul
celălalt. Telefonul
sună. Boratin ştie ce
îi va spune surorii
sale. Ajută-mă, va

zice el. Sunt foarte bolnav, va adăuga. Nu ştiu de ce acest necaz a venit pe capul meu, îi va spune. Soră, am să vin la tine cu trenul din seara asta. Merg la gara Haydarpaşa, mă aşez la coada de bilete, îi cer casierului de la ghişeu un loc la geam. Când trenul va porni, îmi voi rezema

capul de geam şi mă voi cufunda în gânduri, poate cu zgomotul şinelor amintit din filme. În timp ce roţile de fier se vor învârti pe şinele de fier, îmi voi închide ochii, voi dormi. Voi ajunge acasă cu un dor al cărui înţeles nu-l cunosc. Acasă: cuvântul care mă ia în interiorul său.

Pereţii îi sunt
construiţi din că-
rămizi, acoperişul,
din vise. La prima
literă, casa mă va
pofti înăuntru. La
următoarea, mă va
trece printr-un
coridor pe ai cărui
pereţi sunt agăţate
fotografii palide.
Apoi mă va lua într-o
cameră semiobscură
şi mă va culca într-
un pat a cărui

lenjerie doar ce a
fost schimbată.
Alături de litera de
acolo va sta sora
mea. îmi va povesti
copilăria mea. Şi o
voi asculta şi voi
dormi. în acest timp
telefonul sună.
Insistent. Pe stradă,
o adiere răcoroasă.
Pe cer, o stea palidă.
Fiecare îşi
croşetează ochiul
vieţii sale, îl deşiră, îl

croşetează, îl deşiră. Nu răspunde nimeni la telefon. Boratin aşază receptorul la loc. Atunci observă că încă îi curg lacrimi din ochi. Aşteaptă ca ritmul respiraţiei să îi revină la normal. îşi şterge lacrimile cu dosul palmei. Trage telefonul şi îl pune în braţe. Formează din nou numărul cu

degetele tremurânde. De data aceasta, telefonul sună pe un ton promiţător. Telefonul sună a doua oară, a treia oară şi cineva de la capătul celălalt al firului răspunde. Se aude vocea somnoroasă a unei femei. Nu este sora lui. E o persoană mai tânără. Alo, alo, zice femeia din telefon.

Din tonul vocii se înţelege că vrea să se întoarcă imediat la somn. Boratin nu găseşte nimic de spus. Mintea îi e blocată. Nici măcar să închidă telefonul nu-i trece prin gând. încearcă să înţeleagă de ce a venit în sufragerie şi ce caută acolo. Se uită în ce stare e. Gol. La brâu are un prosop.

Pe genunchi, un telefon negru cu roşu. La ureche, receptorul. Alo, zice vocea de la celălalt capăt al firului. Alo, cine e? Cine sunt? Eu sunt Boratin, dar nu are niciun sens să-ţi spun. Pentru că Boratin este un nume care nu poate da un răspuns întrebărilor. Un cuvânt gol pe

dinăuntru. Alo, alo, cine e? Mi se spune Boratin şi, ca să-i cred, ceilalţi arată buletinul. Ei se gândesc că datorită numelor părinţilor mei din buletin, datei şi locului meu de naştere am să ştiu cine sunt. Pe când eu nu vreau să ştiu cine sunt, eu vreau să ştiu ce sunt. Despre asta

nu mi se vorbeşte.
Ce sunt eu

?Cârciuma Theodorei se evidenţiază prin numărul mare de clienţi şi mesele care acoperă trotuarul pe o stradă închisă traficului, în mijlocul restaurantelor înşirate unul lângă celălalt. La masa lungă la care stau tinerii, Boratin încearcă să răspundă interesului acordat de prietenii săi. Ai gustat humusul, Boratin? Acolo-i gălăgie, ai vrea să stai în partea asta, Boratin? Mai vrei un cub de gheaţă la raki[5], Boratin? Decât să se alăture jumătăţii de mese care bea vin, Boratin preferă să bea raki, pe urmele lui Bek. Hayala, care este aşezată la masă în faţa lui, ridică paharul spunând *noroc*. Toată masa li se alătură. Şi, cu ajutorul paharelor care se umplu şi se golesc, orice tensiune din aer dispare în scurt timp. Farfuriile cu aperitiv vin şi pleacă. Pe de-o parte, Boratin încearcă să asocieze numele prietenilor cu feţele lor şi să le memoreze, pe de alta, încearcă să urmărească discursul lui Bek care sare de la un subiect la altul. Frumuseţea este mai atrăgătoare decât bunătatea, spune Bek, arătând către un grup de femei de la masa de vizavi. (Se uită la femeile care beau vesele.) Care vă atrage cel mai mult, întreabă Bek, cea care

stă în mijloc cu un caracter bun, ori femeia frumoasă de lângă ea? (Femeia din mijloc este respectată de către celelalte. Toate o ascultă şi îi aprobă opiniile. Femeia din dreapta ei atrage atenţia prin frumuseţea ei.) Nu-mi spuneţi că frumuseţea este trecătoare. Şi bunătatea este trecătoare. Bunătatea creează aşteptarea de a fi răsplătit şi are o limită. Putem spune acelaşi lucru despre frumuseţe? (În timp ce Bek ia o gură de raki şi o bucată de brânză, prietenii săi se uită cu această ocazie mai atenţi la ochii, nasul şi buzele femeii.) Frumuseţea nu are aşteptări şi nici nu e bazată pe interes. Este loială. Este exact aşa cum se vede. (La gâtul gol al femeii, un lănţişor elegant. Una dintre bretelele rochiei i-a alunecat de pe umeri. În mână, paharul cu vin. Zâmbetul care i se întinde pe faţă, în timp ce o ascultă pe femeia de alături, o face şi mai frumoasă.) Vorbesc cerându-mi scuze în faţa femeilor de la masa noastră, spune Bek. (La masă sunt patru femei, şase bărbaţi.) Nu te îngrijora, Bek, nu ne vom întrece niciodată cu femeia aceea, spune Hayala. Noi am observat-o înaintea ta şi ne-am făcut deja semne între noi. Singurul care ar fi putut concura cu frumuseţea ei din această cârciumă ar fi Boratin, dacă ar fi fost fată. (Se poartă cu Boratin la fel ca în timpurile vechi, iar el încearcă să ţină pasul cu lejerita- tea lor.) Dacă s-ar prăbuşi balconul de deasupra acelei mese şi femeile ar rămâne sub el, de care v-ar părea cel mai rău? întreabă Bek. Nu spuneţi că de toate. Nu daţi primul răspuns care vă vine pe limbă. Voi sunteţi muzicieni, răsturnaţi toate sensurile. Haideţi! (Se vede că le place să se afle la masa aceasta, ca să se lege unul de celălalt, în timp ce discută despre orice le trece în minte.) Paharele se ridică din nou. Boratin nu se grăbeşte, luând astfel o înghiţitură mică. Când a intrat la apus pe această stradă, neamintindu-şi de locul ăsta viu şi zgomotos precum este Cârciuma Theodorei, a crezut că se va plictisi. Cu toate că au trecut două ore, nu se simte deloc plictisit. Nu simte nimic.

Mă duc să iau ţigări şi mă întorc, vrei să vii cu mine? îl întreabă prietenul care stă în dreapta sa şi pe care toţi îl strigă Efendi. Boratin se uită la Bek asemenea unui copil care nu ştie ce să facă. Îţi va prinde bine, spune Bek, mai aruncaţi o privire în jur. Se ridică de la masă. Se îndreaptă spre capătul străzii. Se vede că toată lumea îi ştie bine pe strada aceasta. Răspund din cap saluturilor care vin din stânga şi din dreapta. După ce cotesc şi ajung pe strada principală, scapă de ochii celor care îi cunosc. Bulevardul este aglomerat.

Plin cu tineri. Iluminat. Aici e uşor să te integrezi printre lumini şi tineri. Nu se uită la chioşcurile de ţigări şi băuturi pe lângă care trec. Par că vor să meargă până la capătul bulevardului. Par să fi făcut acest drum de nenumărate ori. După ce trec de vitrinele mari, intră într-un pasaj vechi. înăuntru e linişte. Răcoare. Se opresc în faţa panoului cu afişe

cinematografice. În timp ce se uită la afişe, fiecare aşteaptă ca celălalt să spună ceva. Efendi este cel care sparge liniştea. Oamenii au o vârstă intelectuală şi o alta emoţională, spune el. În timp ce una se dezvoltă, cealaltă poate rămâne în urmă. De exemplu, vârsta intelectuală de la masa noastră este matură, dar sentimentele multora încă sunt adolescentine. Tu erai singurul care a putut găsi echilibrul celor două, care a arătat acordul perfect dintre vârsta minţii şi cea a sufletului. Boratin, ce s-a întâmplat cu tine? Băutura i-a dezlegat limba. Nu ezita să spună tot ce îi trecea prin minte. Mă întrebi despre cineva pe care nu îl cunosc, răspunde el. Nu eu, tu îţi aminteşti de omul de care mă întrebi. Spune-mi tu, ce i s-a întâmplat? Efendi îl cuprinde strâns pe Boratin de încheietura mâinii. Aşteaptă aţintindu-l cu privirea. Nici de asta nu îţi aminteşti, Boratin? întreabă el. Ce nu am înţeles, ce nu îmi amintesc? Boratin, nu-ţi aminteşti, nu-i aşa, că am venit cu aproximativ un an în urmă în acest pasaj, ne-am oprit în faţa acestui panou cu afişe şi m-ai cuprins de încheietura mâinii când eu ţi-am spus că vreau să mă sinucid? Boratin îl priveşte reţinut. E pentru prima dată când observă că şi alţii îşi doresc să moară. Tu ai fost mereu norocos, continuă Efendi, norocul te-a ajutat iar. În fiecare an se aruncă o mulţime de oameni de pe Podul Bosfor. Seamănă cu izbitura de beton după ce te-ai aruncat din vârful unui turn. Până azi au scăpat cu viaţă una-două persoane, şi acelea au rămas invalide. Dar ai scăpat cu o coastă ruptă şi pierderea memoriei. În mintea ta exista un nod pe care niciunul dintre noi nu l-a simţit. În locul morţii, te-ai eliberat de acel nod prin uitare. În trecut eram invidios pe tine, Boratin, erai chipeş şi talentat în acelaşi timp, erai iubitul tuturor. Dar acum nu te mai invidiez pentru toate acestea, ci te invidiez pentru că ţi-ai pierdut memoria. De ce încerci să îţi regăseşti trecutul? Lasă acel nod să rămână îngropat acolo. Au spus că încurci timpul evenimentelor petrecute cu mii de ani în urmă, crezând că unele s-au petrecut azi. Să-ţi povestesc despre anul trecut, fără a merge atât de departe. Într-o noapte, după ce am băut la Cârciuma Theodorei, ne-am ridicat şi am venit împreună aici. Băusem destul. Uitându-mă la afişele de aici, m-am confesat. Ţi-am spus că vreau să mă sinucid, că sunt pe cale să fac ultimul pas. M-ai dus acasă. M-ai spălat pe faţă. M-ai culcat în pat. Ai aşteptat la capul meu. Zile în şir ai stat lângă mine. Ai mâncat cu mine, ai cântat la chitara ta cu mine. Atunci ai compus una dintre cele mai frumoase melodii ale tale. După aceea, nu ştiu de ce, moartea s-a îndepărtat de mine, rămânând doar un cuvânt din cântece. înainte, moartea mă găsea peste tot. Pe balcon îmi spunea să sar. în zilele când bătea lodosul, mă chema în mare. Când intram în bucătărie, îmi arăta cuţitul. Nopţile mă trezea cu mirosul medicamentelor din dulap. Mă abţineam cu

greu. Atunci îţi spusesem de ce vreau să mă sinucid, de data asta nu îţi voi mai spune. Acum că ai uitat trecutul, să rămână uitat şi motivul meu de a-mi dori moartea. Datorită ţie mi-am revenit. Pe când credeam că voi face din moarte un gest sublim. Cu două mii de ani în urmă, trupurile soldaţilor care se sinucideau erau expuse pe cruci, trupurile femeilor erau târâte pe străzi cu funia cu care s-au spânzurat. Apoi vremurile s-au schimbat, sinuciderea a căpătat titlu nobiliar, a devenit un simbol al nemuririi. în special printre cântăreţi şi scriitori. în timp ce moartea părea tragică, sinuciderea a fost onorată cu măreţia. Dar au trecut şi acele vremuri. În viaţă nu a mai rămas nimic tragic. Moartea şi-a pierdut înţelesul, iar sinuciderea a devenit comedie. Rădăcinile sinuciderii se aflau în trecutul nostru, eu am ajuns până la acea graniţă şi m-am întors. Boratin, tu ai scăpat de trecutul tău, pierzându-ţi memoria, ai reuşit să scapi. O minune pe care nimeni nu o poate atinge... În timp ce Efendi vorbeşte cu fervoare, Boratin face un pas înapoi. îşi eliberează încheietura mâinii dintre degetele slăbite ale lui Efendi. Resimte o durere din cauza strânsorii, îşi masează locul cu cealaltă mână. Luăm ţigări? întreabă el. Efendi face o pauză. îşi ţine respiraţia. După o scurtă ezitare izbucneşte în râs. Hohotele îi răsună în pasaj. Bineînţeles că luăm ţigări, spune el. Fumăm câte una în drumul de întoarcere spre cârciumă. Ies din pasaj. Se amestecă în mulţimea vălurită de pe bulevard. Cumpără ţigări de la chioşcul aflat la primul colţ. îşi aprind ţigările şi ajung pe strada cu cârciuma, fără să scoată niciun cuvânt. Se alătură prietenilor. îşi sorb băuturile, acompaniind paharele ridicate în cinstea revenirii lor. Efendi îi răspunde lui Bek, care a întrebat ce au făcut. Boratin mi-a relatat o poveste frumoasă, spune el. Da? Da. Un tânăr se pierduse într-o pădure.
După multe zile a dat peste un bătrân. Şi bătrânul se rătăcise de mult timp prin pădure, astfel că i-a sugerat tânărului să caute împreună calea de ieşire. Nu se poate, i-a răspuns tânărul, nu pot să-mi pierd vremea cu tine, dacă ai fi căutat calea, ai fi găsit-o până acum. Dar, îi răspunse bătrânul, am găsit drumurile care nu ies din pădure. Aşa era povestea, nu-i aşa, Boratin? Boratin priveşte fără nicio reacţie. Bea o gură mare de raki. Se întoarce şi înmoaie o bucată de pâine în farfuria de aperitiv din faţa lui. Când masa se cufundă în linişte, Bek ridică paharul. Haideţi, spune el, să bem acum în cinstea poveştii lui Boratin.

Boratin se uită la femeile de la masa de vizavi, îşi aminteşte de femeia frumoasă. (Femeia povesteşte ceva. Degetele ei subţiri trasează mişcări graţioase în gol.) Boratin o văzuse pe această femeie pe strada Yixksek Kaldirim, în timp ce intra la un anticariat. Lângă ea se afla un bărbat, părea a fi geamănul ei, semănau foarte mult unul cu celălalt.

Cei doi fraţi analizaseră la anticariat o carte veche. (Femeia predă la o universitate. Le povesteşte prietenelor sale de un manuscris important despre care a vorbit la clasa ei. Povesteşte cu un aşa mare entuziasm, încât glasul îi ajunge până la urechile lui Boratin, deja atent acolo.
Se plânge că studenţii ei nu au acordat atenţie unei cărţi atât de vechi şi atât de rare. Femeia de lângă ea râde, nu au reuşit să-şi mute privirea de la tine la carte, spune.) Atunci când o văzuse pe stradă, Boratin nu acordase atenţie frumuseţii femeii. Ascultase convorbirea ei cu fratele său, acordase atenţie anticariatului în care intraseră. (Acum o recunoaşte pe femeie nu datorită frumuseţii ei, ci a poziţiei gâtului, a capului uşor aplecat într-o parte.) Boratin, te-ai cufundat în gânduri, spune Bek, eşti bine? Sunt bine, dar dacă voi continua să beau ca tine, peste puţin timp ochii mei se vor înceţoşa. încă nu ţi s-au înceţoşat? De adineauri ochii tăi sunt la femeia aceea. (Femeia îşi reazemă cotul de masă, continuând să vorbească.) Eu, zice Boratin, o cunosc pe femeia aceasta. Pe faţa lui Bek se întinde un zâmbet. Frumuseţea deschide până şi lacătele din mintea omului, spune el. Nu aşa, răspunde Boratin, o văzusem în prima zi când am ieşit cu tine, când mergeam spre Turnul Galata. Nu, spune Bek, eu cred că o cunoşti mai demult, dar încurci timpul. Nu tu ai spus că încurci timpul? Ascultă-mă, Bek, eu am văzut-o pe femeie când a intrat la un anticariat. Acum am tras cu urechea, iar femeia le povesteşte prietenelor despre cărţile vechi de acolo. (Cu excepţia unei cărţi sau două, spune femeia, studenţii nu sunt încântaţi de noile descoperiri). Bek râde. Tu te-ai îmbătat, spune el. De fapt, tu te-ai îmbătat, îi răspunde Boratin. Eu, zice Bek, îmi recunosc beţia bucuros, recunoaşte-o şi tu. Nu, răspunde Boratin, mi se învârte un pic capul, dar nu sunt încă beat. Atunci continuăm să bem, spune Bek. Duc paharele la gură. Se lipesc umăr de umăr şi o privesc pe femeie. Boratin urmăreşte literele şi cuvintele ce se revarsă dintre buzele ei. Bek, în schimb, vede cum printre buzele acelea rozalii alunecă păsări cu aripi de aburi. Suspină. Când ai văzut-o era singură? întreabă Bek. Nu, era cu fratele ei geamăn. Geamăn, spune Bek, adică eşti atât de sigur... Să aflu dacă e adevărat sau nu şi mă întorc. Cum ai să afli? Urmăreşte-mă, spune Bek, în timp ce se ridică spri- jinindu-se cu mâinile de masă. Merge cu paşi atenţi. Ajunge legănat la masa femeilor. Le salută. Femeile îi răspund zâmbind. Îi spun să tragă un scaun şi să se aşeze. Bek le mulţumeşte. l-l arată pe Boratin femeii frumoase. Spune câte ceva. Femeia frumoasă îl priveşte pe Boratin, aşteptând un timp tăcută. Apoi îşi întinde capul şi vorbeşte cu Bek, parcă în şoaptă. Se întoarce şi se uită iar la Boratin. Cu un zâmbet vag pe faţă. Bek se îndepărtează de lângă ele. Se întoarce cu aceeaşi lentoare. Se aşază la locul lui gâfâind. închide ochii. E adevărat ce am

spus? întreabă Boratin. Bek deschide ochii. Priveşte în jur, în gol. De ce nu bem? spune el de parcă ar vorbi de unul singur. îşi întinde mâna spre masă. Boratin ia paharul din faţa lui. E de-ajuns pentru seara asta, ai băut destul, ar fi bine să ne ridicăm. Abia am început, spune Bek. Nu-i aşa, îi răspunde Boratin. Se ridică de la locul lui. îşi ia geaca agăţată de scaun şi o aruncă pe spate. în acest timp, Efendi se adresează celor de la masă. Prieteni, spune el, unul dintre voi să îl ducă acasă pe Bek, iar eu îl las pe Boratin. Acesta spune că nu e nevoie. Mă duc singur, ar fi mai bine dacă l-ai duce pe Bek. Eşti sigur, Boratin, vei putea să mergi de unul singur? Da, eu sunt în regulă. Una-două persoane se ridică odată cu ei, ceilalţi par că sunt hotărâţi să-şi petreacă o mare parte din noapte acolo. în timp ce Boratin le spune la revedere, geaca de pe umăr îi alunecă şi cade. Se apleacă să şi-o ia. Vede doar negru în faţa ochilor. Un genunchi îi rămâne jos. Pentru că i se învârte capul, nu poate să se ridice. Se ţine de scaun. Hayala vine şi îl ia de braţ. îl ajută să se ridice. Ţi-e bine? întreabă ea. Da, cred. Să te duc acasă, Boratin, nu vei putea să mergi de unul singur.

Hayala se întoarce din bucătărie cu două ceşti de cafea. Se aşază pe canapea lângă mine. Asta te va face să îţi revii, îmi spune. Iau o înghiţitură. Mulţumesc. La cârciumă nu mi-am dat seama că am băut cam mult. Ascultam, urmăream, mâneam şi beam simultan. Credeam că mă pot întoarce acasă singur. Am văzut brusc negru în faţa ochilor. Tu, spune Hayala, spre sfârşit, ai încercat să ţii pasul cu Bek. Ai dat paharele peste cap unul după altul, precum el. Cum te simţi acum? Acum, că sunt acasă, mă simt mai bine. Mi-a trecut ameţeala. Poate că şi de la atâta aglomeraţie mi s-a învârtit capul. E obositor să vorbeşti cu atâţia oameni deodată. Oare şi în trecut mă obosea să urmăresc feţele pe rând, să conectez vocile cu feţele şi să înregistrez fiecare conexiune în mintea mea? Nu, Boratin, în trecut nu erai aşa. Nu te plângeai de tine, eu nu te-am auzit. Hayala, eu pot să vorbesc doar cu o persoană în acelaşi timp. Ce este mai mult mă obosește. Cei de la masă sunt prietenii mei, dar m-a obosit să mă aflu în acea aglomeraţie. Cu cât am stat mai mult la cârciumă, cu atât mi-am dorit să mă ridic cât mai repede de acolo. Poate că şi din acest motiv, spre final am băut mai mult raki. Eu petrec de obicei serile acasă, mi s-a părut ciudat să ies pentru întâia oară în oraş. Mă simt în siguranţă în această sufragerie. Să străbat coridorul de la un cap la altul, să umblu între dormitor şi sufragerie e mai bine decât să mă plimb pe afară. Azi, când am mers afară, am lăsat bucătăria un pic dezordonată. Ai găsit uşor cafeaua? Am găsit-o uşor. Casa ta are aceeaşi rânduială, Boratin. Cine vine aici le găseşte tot timpul pe toate la locul lor. Canapele. Dulapuri, tablouri care cine ştie de câte generaţii nu s-au

mişcat din locul lor. Când te-ai mutat în casa aceasta, ai noştri au glumit pe seama ta. Ţi-au spus că eşti cu cincizeci de ani mai bătrân, iar tu le-ai răspuns, hei, notiştilor, eu nu sunt mai bătrân cu cincizeci de ani, sunt mai bătrân cu o sută de ani. Erai pasionat de chitare, cărţi vechi, mobilă veche. Cred că şi acum eşti la fel. Odată cu memoria ta, nu cred că ţi s-au schimbat şi gusturile. Nu ştiu, Hayala. Când îmi place, când nu-mi place canapeaua asta. îmi petrec toată ziua întins pe ea, următoarea zi nu-mi vine să mă aşez nici măcar pe marginea ei. Uneori nu-mi pot lua ochii de la lustra aceea, în alte zile sunt deranjat de cristalele ei. Uită-te la chitare. Cât de distinse sunt, fiecare în parte este o operă de artă. Cu contururi fine, înalte.
între doza electromagnetică a unei chitare şi cheiţele de acordare există probabil la fel de multe melodii precum copacii dintr-o pădure. Starea mea de spirit se schimbă rapid, chitarele pot să îmi pară brusc lipsite de orice valoare. într-o noapte pot să le arunc pe toate printre grămezile de gunoi de pe stradă. Hayala zâmbeşte. Dacă te hotărăşti să le arunci, sună-mă. Am să îţi duc lucrurile la groapa mea de gunoi.

Iau agenda telefonică de pe măsuţa alăturată şi i-o întind Hayalei. Am numărul tău? Hayala, în mână cu cana de cafea, îşi pune agenda telefonică pe genunchi şi răsfoind paginile găseşte numele ei. Uite, aici este notat, spune ea. Boratin, nu a mai rămas nimeni care să aibă o astfel de agendă, toată lumea îşi salvează numerele în telefonul mobil. Agendele astea au rămas doar în filmele vechi. Adevărul e că telefonului vechi din această casă i s-ar potrivi doar o agendă cu paginile îngălbenite. Hayala, spun eu, ţi-am făcut vreun rău? Hayala ezită pentru un moment. Bea o înghiţitură de cafea. Strânge agenda telefonică la piept. Mă priveşte cu o altă faţă. Ori e întâia oară când vede în mine o persoană străină, ori observă că am revenit la starea mea anterioară. în momentul acesta sunt la cea mai mare şi cea mai mică distanţă faţă de ea. Ori va pleca fără să spună nimic, ori va vorbi neîncetat până dimineaţa. Boratin, spune ea, ce îţi trece prin minte? De ce ai pus o astfel de întrebare? Mi-e frică, îi răspund eu. îmi este greu să numesc ceea ce simt. Când mă cufund în gânduri legate de trecut, mă regăsesc în faţa unui perete alb. Este lipsit de sens să încerc să caut pe acest perete de un alb imaculat urme ale trecutului meu. Nu există nici măcar o linie, nicio însemnare. Doar un gol. Când mă uit în gol, îmi dau seama că eu însumi sunt golul. De ce? îmi spun. Mă gândesc cui, ce rău am făcut eu în trecut. Când îmi sună telefonul ori fac cunoştinţă cu cineva, am impresia că oamenii îmi vor vorbi despre răul făcut de mine în trecut. Poate că nu am făcut niciun rău sau poate că toată lumea este compătimitoare şi aşteaptă să mă însănătoşesc ca să-mi spună adevărul. Hayala îşi pune mâna peste

braţul meu. Nu-ţi fie teamă de mine, Boratin, spune ea. Nu mi-ai făcut niciun rău. Dimpotrivă, mi-ai făcut bine. M-ai favorizat în timpul discuţiilor din grupul nostru. Anul trecut ajunsesem în punctul de a părăsi grupul, tu ai fost cel care m-a convins să rămân. Când nu am putut să-mi plătesc chiria, când mi s-au strâns câteva luni de datorie, tu m-ai ajutat. Nu cred că ai face rău cuiva. Dacă va fi cineva care să susţină aşa ceva, întâi de toate gândeşte-te că vina nu este a ta, ci este de partea cealaltă. Hayala îşi retrage mâna de pe braţul meu. Aşteaptă să vorbesc fără a-şi dezlipi ochii de pe mine. Uneori, spun eu, întâlnesc privirea cuiva pe stradă. În acea scurtă privire văd pe cineva cunoscut. Pe cineva supărat pe mine. îmi este frică. Când am făcut cunoştinţă cu prietenii la Cârciuma Theodorei, am căutat la toată lumea acea privire. Tu stăteai în faţa mea. Am dat ochi în ochi cu tine de câteva ori. Spre sfârşit am observat şi la tine privirea aceea tulburătoare. Boratin, zice Hayala, privirea pe care spui că ai observat-o este plină cu gânduri bune. Oamenii nu doar că te iubesc, mulţi se simt şi datori faţă de tine. Ai atins viaţa tuturor cumva şi ai adăugat o bucată din tine. Sentimentul de vinovăţie pe care îl simţi se datorează faptului că nu-ţi cunoşti trecutul. Te învinovăţeşti pentru că ţi-ai pierdut memoria. Poate că tu ai dreptate, Hayala, dar nu pot să împiedic gândurile să-mi invadeze mintea. Ori de câte ori ies pe stradă, simt dorinţa de a-i ajuta pe oamenii nevoiaşi. E ca şi cum lumea de afară mă aşteaptă pe mine. Dorinţa asta vine împreună cu sentimentul de frică. Atunci, mă gândesc că dorinţa de a face bine se naşte din dorinţa de a compensa toate relele făcute în trecut. Hayala ia cana de cafea din mâna mea. Ţi s-a răcit cafeaua, îţi pun alta. În scurt timp se întoarce cu două cafele noi. Tu, spune ea, vorbeai aşa, la extreme, şi în legătură cu muzica, spuneai lucruri la care nimeni nu s-ar fi gândit. E bine că nu ţi-ai pierdut acest obicei. În timpul probelor ne opreai în mijlocul unei melodii şi ne povesteai pe larg de ce ritmul de acolo trebuie schimbat. Ne vorbeai despre suspinele sclavilor din America de Nord, despre înjurăturile cerşetorilor din Istanbul şi despre emoţiile tânărului îndrăgostit. Ne dădeai citate din cărţi. Ne povesteai, ţinând tempoul, de unde provine spiritul muzicii noastre şi cum se va înălţa spre cer. Noi ne lăsam instrumentele şi ne ghemuiam într-un colţ ca să-ţi ascultăm discursul, care ştiam că se va lungi. Boratin, pare că aş vorbi despre un trecut îndepărtat, însă toate acestea erau doar cu câteva săptămâni în urmă. Ai vorbit pe larg şi în ziua în care ne-ai arătat coperta aceasta de pe perete a albumului Denizalti. Mă uit înspre locul arătat de Hayala. La copertele discurilor, la numele cântăreţilor. Luminile de cristal ale lustrei strălucesc pe trupurile chitarelor. Din fiecare coardă iese câte un sunet diferit, care escaladează spre

tastele chitatelor, de parcă ar urca nişte scări. Chiar dacă nu le aud, ştiu că sunetele acestea vibrează acolo.

Hayala, spun eu, privesc în fiecare zi ore în şir acest perete şi aceste chitare. Cotrobăi prin colecţia de discuri căutând ceva care să îmi prindă bine. Citesc copertele discurilor. încerc să găsesc în versurile cântecelor ceva ce mi se adresează. Caut acel ceva şi acum, când mă uit la discuri şi la perete. Ce e acel ceva, Boratin, ce cauţi? Nu ştiu, dar, atunci când îl voi găsi, voi şti ce caut. Mintea mea nu-i goală, ba din contră, spre deosebire de ceea ce crede toată lumea, e foarte plină. Nu mi-e teamă doar de ce am uitat, ci şi de tot ce a rămas în mintea mea. De exemplu, mă gândesc la cele mai vechi cunoştinţe ale omului. Probabil că am citit într-o carte; cea mai veche stare a universului, adică a existenţei, era sub forma unei mingi mici. Apoi, în urma Big Bangului, a apărut universul şi a început timpul. Eu sunt curios de ceea ce era mai înainte. Ştiu că este o prostie să te gândeşti la asta. Apoi încep să am îndoieli. Nu mai ştiu în ce să cred. Spune-mi tu, Hayala, ce ai fi făcut dacă ai fi fost în situaţia mea? înainte de a răspunde, Hayala aşteaptă câteva secunde. Probabil că, spune ea, aş fi ascultat sugestiile apropiaţilor mei. Aş fi învăţat să aştept şi să nu mă îngrijorez. în loc să mă gândesc la trecut, mi-aş fi făcut visuri legate de viitor. Tu ce visuri ai, Boratin?

Ce visuri am eu? Nu îmi dau seama dacă am aşa ceva. Mă gândesc pentru o clipă. În faţa ochilor apare tot un perete alb. Un perete care acoperă orizontul de la un cap la altul, se tot întinde. Omul se poate obişnui cu întunericul, îi iese în cale peste tot,

dar cu albul infinit e greu. Boratin, spune Hayala, spune-mi o dorinţă şi o vom considera visul tău. Ce ai fi vrut să ai acum în viaţa ta? întâi de toate, spun eu, aş vrea să pot dormi liniştit, adânc, neîntrerupt. Să mă trezesc fără dureri de cap. Când mă trezesc,

să ştiu cine sunt şi să
găsesc din nou
trecutul în mintea
mea. Aici este inclusă
şi lipsa fricii de trecut.
îmi este frică de
trecutul meu. Nu ştiu
ce poate ieşi din el.
într-o dimineaţă, mă
voi trezi şi voi constata
că tot ce am pierdut s-
a reîntors în mintea

mea în somn. Ca în zilele vechi. Voi afla de ce mi-am dorit să mor. Dar dacă, după ce voi afla, voi înnebuni şi voi fi împins din nou la sinucidere... Ceea ce-mi doresc cel mai mult devine cel mai puţin dorit lucru. Cele numite de tine visuri la mine se contopesc

bucată cu bucată şi se
transformă într-o frică
uriaşă. în unele nopţi,
vreau să dau cu
pumnii în oglindă. Mă
aşez în faţa oglinzii şi
privesc faţa din ea.
Chipul acela mă
cunoaşte şi mă
cheamă să-i descopăr
toate secretele.
Drumul care duce de

la chipul meu la chipul
din oglindă este atât
de lung, încât nu am
curajul să intru pe
acele cărări apoase şi
sinuoase ale oglinzii.
În pat îmi trag
plapuma peste cap.
Număr. De la zero la
început. Minus
patruzeci şi unu,
minus patruzeci şi doi,

minus patruzeci şi trei.
Nu există începutul,
numerele nu se
termină niciodată. Tu
ce ai fi făcut într-o
astfel de situaţie?
Hayala mă priveşte cu
ochi înceţoşaţi. îmi ia
cana de cafea din
mână şi o pune jos. Mă
atinge pe obraz. Se
întinde şi îmi sărută

buzele. Faţa ei e la o respiraţie depărtare de a mea. îţi este teamă şi de asta, întreabă ea. Da, îmi este teamă. Hayala se retrage încet. Noi nu ne-am sărutat înainte, spune ea. Mâinile îi tremură. Pentru a le controla, îşi duce mâinile la frunte şi îşi îndreaptă

părul. Hayala, îi spun
eu, eu nu m-am sărutat
cu nimeni. Asemenea
minţii mele, şi trupul
meu este gol. în trecut
cineva trăia, se
plimba, era fericit sub
numele de Boratin.
Atingea femeile. Nu
ştiu cu ce seamănă
ceea ce trăia acea
persoană. îmi este

teamă de ea şi de tot
ce a făcut. Ce e asta?
Hayala se apropie din
nou. îşi înfăşoară
degetele în jurul
gâtului meu asemenea
aripilor unei păsări.
Lasă-te, spune ea,
lasă-te pe mâinile
mele. îşi apasă buzele
pe buzele mele.eşti un

pierde-vară singur pe străzile nopţii

13

Bek a trecut ieri pe la mine. S-a uitat în bucătărie. S-a dus şi a făcut cumpărături de la băcănie. Mi-a povestit despre câteva filme care rulează la cinematograf, despre artiştii şi regizorii mei preferaţi. Mi-a sugerat să mă plimb sub soarele de toamnă. Nu vreau să merg nici la cinematograf şi nici să ies pe stradă. De o săptămână îmi petrec toată ziua acasă, în pat. Mă întorc când spre stânga, când spre dreapta, îmi fixez ochii pe tavan, ascult discuţiile neclare din apartamentul alăturat. îmi analizez unghiile, degetele, venele de la încheietura mâinii. Simt că prin vene mi se scurge sânge nou. Transpir repede. Mă ridic în capul oaselor în pat, mă dezvelesc. îmi şterg sudoarea de pe gât cu mâna. Când privesc lumina care se strecoară perpendicular prin fereastră, realizez că este amiază din nou. O voce interioară îmi spune, haide. Cobor din pat de parcă aş aluneca. Mă duc şi deschid uşa balconului. Inspir aerul curat. Balconul este plin cu

frunze aduse săptămâni la rând de vânt. Balustrada de fier e ruginită. Totul e acoperit de praf. Mă opresc imediat ce păşesc pe frunzele îngălbenite şi uscate. În partea stângă, în locul în care sârma pentru uscat haine se leagă de perete văd un cuib de porumbei. Mă uit la porumbelul din cuibul construit din iarbă şi crenguţe. Nu ştiu cum de nu mi-am ridicat capul şi nu l-am observat până acum pe balconul pe care ies în fiecare zi. Aş spune că doar ce şi-a construit cuibul, dar nu prea pare nou. Porumbelul stă pe ouă scrutând cerul. Este atent la ciorile şi bufniţele care se ascund în copacii de pe bulevard. Poate că îşi aşteaptă soţul. Când mă observă, îşi înclină capul spre mine. Mă crede pasăre prădătoare. Este agitat. Mă retrag. închid uşa. îl las singur pe balcon. în spatele geamului, Istanbulul se transformă din nou într-o pictură încremenită. Deasupra Turnului Baiazid s-au strâns grupuri de nori. Tonurile maronii ale cartierului Süleymaniye se transformă în gri la curbura Cornului de Aur. Culorile spălăcite dinspre coasta dealului Balat se amestecă cu totul în ceaţă înspre orizontul vestic.

Mă spăl pe faţă la baie, îmi aşez părul. Arunc un ochi prin frigiderul din bucătărie. îmi pun o felie de brânză între două felii de pâine. Mă duc la fereastra sufrageriei. Mă sprijin de spătarul canapelei, în timp ce îmi mănânc sendvişul în picioare. Partea aceasta a casei îmi arată o altă privelişte a Istanbulului. În faţa mea se înalţă pereţi de beton care stau să acopere cerul. Locul păsărilor este luat de pisici şi câini. Grămezile de gunoi nelipsite de pe trotuar te duc cu gândul la filmele turceşti vechi care sfidează anii. O femeie stă pe trotuar lângă grămada de gunoi şi îşi adoarme copilul pe genunchi. Ambii sunt în picioarele goale. Femeia are o mână pe copil, iar pe cealaltă o are întinsă pentru cerşit. Vocea ei este atât de ridicată, încât se aude până aici. Foamete. Boală. Război. Celelalte cuvinte sunt într-o limbă pe care nu o cunosc. Probabil că femeia a fugit de un război (ce război?), a străbătut drumuri lungi şi a ajuns aici. În fiecare noapte doarme într-un alt loc, ferit, în fiecare zi se roagă pe un alt trotuar. Se uită nu la cer, ci la oamenii care trec prin faţa ei. Războiul începe cu minciuni, continuă cu minciuni, se

termină cu adevăruri. Şi întotdeauna rămâne cineva în urmă. Vecinii. Iubiţii. Fraţii. Copiii dorm fără să ştie acest lucru. Dormind, uită şi de foame, şi de durerea mamei. Precum Isus, care a uitat murind, îmi întorc capul şi mă uit la bibeloul de pe raftul şemineului. Isus doarme pe genunchii mamei sale. Umerii îi sunt îndoiţi. Mâna dreaptă îi atârnă în jos pe acoperământul din ţesătură. Chipul îi e prins între viaţă şi moarte, seamănă cu faţa copilului de pe stradă. Mama lui şi-a deschis neputincioasă mâna obosită, privind ochii închişi ai fiului. Se cufundă într-un vis infinit, contemplând frumuseţea propriului copil. Nu-mi dau seama care e acel vis. Sunt curios de ce proprietara casei nu a luat bibeloul din marmură cu ea. Nu mai avea nevoie de Isus şi Maria la bătrâneţe? Ori, privindu-i în fiecare zi, în fiecare lună, an de an, credinţa i-a slăbit la sfârşitul vieţii lungi? Odată cu trecutul ei, i-a încredinţat şi pe ei unui străin. A plecat cu gândul de a nu se mai întoarce, de a nu mai dormi în răcoarea acestei case. Credinţa femeii nu a uşurat suferinţa lui Isus şi a Măriei. Nici necredinţa mea nu le-a uşurat suferinţa. Atunci ce înţeles are să crezi

sau să nu? Ce înţeles are ca eu să cred sau nu în trecutul meu?

Mi-am amintit ce m-a întrebat Hayala în seara aceea, ai casa plină de picturi, dar de ce nu ai nicio fotografie? Nu ştiu, i-am răspuns eu. A doua zi m-am uitat prin camere. Avea dreptate. Nu aveam nicio fotografie, nici măcar cu mine. Nicio urmă din copilărie ori de la concerte. Am trecut de câteva ori prin camere. Am căutat în dulapuri, în sertare. Am găsit un album foto în fundul unui dulap, printre hainele de iarnă. Un album ascuns privirii. Am întors încet paginile. Locuri pe care nu le cunosc. Perioade necunoscute. Cei care râdeau într-o poză în cealaltă deveneau serioşi. Oamenilor le plăcea să facă poze în grup. În mulţime se afla cineva care semăna cu mine, cu chip de copil. În alte fotografii însă nu semăna cu mine. Fotografii încremenite-n timp. Sumbre. Fotografii în care nu te poţi încrede. Undeva, într-o ţară necunoscută, se înălţa lumina lunii. Într-o fotografie stătea o pisică la fereastră. Lângă pisică, eu îmbrăţişam o femeie pe jumătate goală. Chipul femeii nu se vedea. Spatele ei seamănă cu al Hayalei. Poate că spatele tuturor

femeilor seamănă cu al Hayalei, când este gol. Locurile din fotografii se schimbau des. Mi-a fost greu să le urmăresc. Am închis albumul. L-am ţinut pentru o vreme între palme. Dacă mai înainte l-am pus într-un loc departe de vedere înseamnă că am avut un motiv întemeiat. M-am gândit că uneori trebuie să am încredere în eu cel de dinainte. Am luat albumul şi l-am pus în acelaşi dulap. Am aşezat hainele peste el. Nu i-am răspuns Hayalei, care mi-a trimis mesaj, întrebând dacă am găsit fotografiile. În ziua aceea nu i-am răspuns la nici un mesaj. I-am scris a doua zi.

Ori de câte ori mă gândesc la Hayala, mâna mi se duce inconştient în partea dreaptă a pieptului. Îi simt degetele sub palmă. Pe măsură ce acele degete se răspândesc pe trupul meu, respiraţia mi se întretaie şi se îndepărtează de mine. Corpul meu se transformă într-un trup necunoscut mie. Mă izbeşte un val şi mă opresc brusc. Hayala, îi spun eu, nu pot să ţin pasul cu tine, mai încet. Nu pot recunoaşte sunetele ce mi se scurg din gât. Cu memoria pierdută, rămas doar cu trupul, acum îmi este teamă să nu-l pierd şi pe el. Opreşte-te, îi spun

eu, opreşte-te. Mă doare. În faţa ochilor mei se aprind şi se sting luminiţe. În cărţile pe care le-am citit se spunea că trupul este casa sufletului. Sufletul mi-a plecat de mult, tragedia mea s-a sfârşit, şi am rămas doar cu un trup zdrobit, acum şi el smuls şi luat de Hayala. Mă supun ei. îmi predau corpul. Tavanul este acoperit de o lumină slabă. Vântul de noapte pătrunde prin fereastra deschisă. Tot oraşul şi tot timpul se strâng împreună în corpul meu. Hayala! Eu acum trăiesc? Trăieşti, nu-ţi face griji, dacă eşti mai în vârstă decât mine nu înseamnă că eşti mort. Sunt mai în vârstă? Da, eşti cu patru ani mai mare, eu abia ce am împlinit douăzeci şi patru. Ce fel de vârstă este vârsta douăzeci şi patru, toate vârstele seamănă între ele? Cred că da, nu ştiu, nu m-am gândit la asta. Dar timpul se scurge mereu cu aceeaşi viteză? Pentru tine douăzeci şi patru de ani au trecut repede sau încet? Boratin, timpul meu are o viteză redusă, înaintează încet. îmi doresc să se scurgă la fel de încet şi până voi pleca în New York. Vei pleca la New York, când? încă nu. Tu nu m-ai întrebat, dar şi eu am un vis. într-o oarecare măsură, tu eşti cel

care mi-a băgat acest vis în cap. Hayala, vorbeşte încet, îmi este greu să te înţeleg, eu cunoşteam New Yorkul? Tu cunoşteai multe locuri, Boratin. într-o noapte, la cârciumă, în timp ce îmi povesteai despre oraşele pe care le-ai vizitat, mi-ai spus ceva de felul ăsta: omul ar trebui să locuiască în New York când are douăzeci de ani, în Londra, la treizeci şi în Paris, la patruzeci. Eu am spus asta? Da, tu ai spus, iar eu te-am crezut. Oricum vreau să plec de aici. Visez să mă mut în New York înainte de a împlini vârsta de treizeci. Ce o să faci acolo? Voi cânta la chitară şi la voce. Dacă va fi nevoie, voi spăla pe jos în baruri, dar nu mă mai întorc în acest oraş. Istanbul nu mai promite nimănui nimic. Oraşul acesta s-a înecat sub învelişul întunecat al vechii sale magii. Hayala, când o să ajungi acolo, vei cunoaşte starea mea de acum. Fără un trecut, fiindcă îl vei lăsa pe partea aceasta a mărilor. Boratin, eu accept asta. Dar, pe lângă acele oraşe, am spus ceva în legătură cu Istanbul? La ce vârstă trebuie să trăim aici? Nu ai spus, Boratin. Tu ai trăi în Istanbul la orice vârstă, o arăţi în melodiile tale, cu mâhnire, dar şi cu o bucurie bizară. Îţi creezi fericirea din bucuria melancolică a acestui

loc. Chiar dacă iubesc bluesul, pe tine şi tot grupul nostru, sunt de părere că acest oraş nu ne poate ţine în spate visul. Din acest motiv mintea îmi este mereu departe. Ce bine ar fi dacă ai veni şi tu la New York. Dar eu mă gândeam să mă reîntorc acolo? Am spus ceva în legătură cu asta? Boratin, tu ai renunţat la facultate, ai plecat în străinătate şi te-ai plimbat de pe un continent pe altul. Când sclavii de pe plantaţiile de sfeclă de zahăr, de orez şi de bumbac, care nu au putut face un pas în afară ani la rând, au fost eliberaţi, s-au pus pe drumuri fără niciun scop, ducând bluesul de colo-colo. Tu erai asemenea lor. Ai lucrat chiar şi pe o navă de marfă. Dar când ai revenit în Istanbul, gândirea ta se schimbase. Ne-ai spus că trebuie să privim timpul şi nu drumul, că sufletul nostru are nevoie de el. Că ar trebui să unim trecutul şi viitorul în prezent. Ar trebui să fim în stare să topim tristeţea, veselia şi furia laolaltă. În viziunea ta, Istanbulul e singurul loc potrivit pentru asta. Hayala, despre tristeţe şi veselie am înţeles, dar de ce furie? Spuneai că, dacă din muzica noastră ar lipsi furia, nu am înţelege oraşul ăsta şi oamenii lui, şi ne-ai convins. Apoi te-ai

stabilit în Istanbul şi n-ai mai vorbit despre a mai pleca la New York sau oriunde în altă parte. Dar la Nehirce? Unde te-ai născut şi ai crescut? Boratin, vorbeai des despre Nehirce, dar, din câte ştiu, n-ai fost pe acolo în ultima perioadă. Lucrai la o melodie despre Nehirce. Nu ştiu de ce a durat aşa mult, n-ai terminat-o în vreun fel. Ai spus că în această melodie bluesul se va întoarce la aerul său clasic, folosind structura de trei versuri şi douăsprezece măsuri. Când au auzit, ai noştri au făcut glume pe seama ta, strigându-şi fiecare locul de naştere şi comandându-ţi câte o melodie. Tu le-ai răspuns tot în glumă. Asta s-a întâmplat anul trecut. Te-ai deplasat în mijlocul scenei pe care facem probele, ascultaţi-mă, notiştilor. Hayala, am mai folosit în trecut această expresie? Ce înseamnă notişti? A, da, noi toţi am studiat muzica. Suntem fideli notelor, solfegiilor. Tu însă nu ştiai notele, spuneai că bluesul nu se naşte din note, ci din sufletul nostru. Eu chiar nu cunoşteam notele? Boratin, dacă şi tu ai îndoieli, poate că băieţii noştri au dreptate. Spuneau că tu cunoşti notele, dar că încerci să le uiţi pentru că nu le asociezi cu bluesul, că negi ceea

ce ştii. Râdeai şi mergeai mai departe când glumeau astfel pe seama ta. Ai spus, în aceeaşi zi, ascultaţi-mă, apoi ţi-ai deschis braţele şi ai vorbit pe un ton exagerat de ridicat: vestul nu este vest, notiştilor, ai spus tu, şi e minciună că estul este est. Dumnezeu nu este Dumnezeu şi e minciună că omul este om. Istanbulul nu este Istanbul, notiştilor, şi e minciună că Nehirce este Nehirce. Ţie îţi plăcea se dai astfel de spectacole, de parcă te-ai fi aflat pe o scenă de teatru.

Într-una dintre serile în care lodosul a pus stăpânire pe oraş, ies şi eu. Păşesc pe străzile lungi şi înguste. Mă aşez pe unul dintre taburetele înşirate pe trotuar ale unui bufet şi îmi astâmpăr foamea. Beau un ceai pe terasa unei ceainării. Constat că unele străzi seamănă între ele. Zgomotul paşilor de pe pietrele cubice sparte. Trotuarele înguste, tencuiala palidă a clădirilor. Sub aerul răcoros, privesc luminile stradale cu mâinile în buzunare. La o răscruce unde îmi dau seama că m-am pierdut îl întreb pe vânzătorul ambulant de castane încotro trebuie să o iau, cumpăr castane de la omul zâmbitor. După o plimbare îndelungată,

ajung pe strada Barului Halic, o stradă plină de clădiri vechi. Pe posterul de la intrarea barului văd numele Denizalti şi poza mea. Mă uit fără să mă apropii. Aştept sprijinit de perete, cât fumez o ţigară. Ţigara se termină repede, îmi aplec capul şi trec pe strada alăturată, găsesc intrarea din spate, folosită de personal. Deschid uşa mică de fier. La capătul celălalt al coridorului întunecat, o lumină obscură. Miroase a fum şi a umezeală. Nu se vede nimeni. Urc la al doilea etaj pe scările din lateral, în faţa mea, mese pline. Cu toţii sunt absorbiţi într-o conversaţie cu cei de alături. îmi trag căciula neagră pe frunte, îmi îndrept cu mâna ochelarii negri. Văd o masă goală lângă perete, un loc ferit de lumină. Mă îndrept într-acolo cu paşi repezi. Nimeni nu e atent la mine, în timp ce trec printre scaune. Sunt unul de-al lor, dar şi un străin în acelaşi timp. După ce mă aşez la masă, îmi scot ochelarii în umbră. Privesc în jos. De jur împrejurul scenei este plin. Şi în faţa tejghelei de la bar este aglomerat. Locurile celor care îşi iau ceva de băut şi se întorc la masă sunt luate de alte persoane. Siluetele oamenilor alunecă de colo-colo în ceaţă. Se înţeleg, privindu-se,

zâmbindu-şi. Sunetele care ies printre buzele mişcătoare au acelaşi ton, cumva drăguţe, cumva pline de dor. Mâinile se ating de alte mâini, umerii se susţin unii pe alţii. Noaptea abia începe. Tineri cu părul lung, cu ochelari mari. Sunt relaxaţi de parcă acolo s-au născut şi într-o zi tot acolo vor muri. A treia mare invenţie a omenirii este poate o singură întrebare. învaţă acea întrebare acasă ori la şcoală, iar apoi toată viaţa încearcă să o uite. O atingere caldă, o sorbitură umedă. Ce este după moarte? întreabă ei. Atunci când omul moare, se termină tot ori începe o nouă viaţă? A treia mare invenţie este o întrebare ca aceasta. Nimeni nu-i cunoaşte răspunsul. Sunt cei care găsesc un răspuns şi cred în el, dar una e să crezi, alta e să ştii. Ce mi se va întâmpla după moarte? Diferenţa dintre mine şi porumbel se află în această întrebare. Porumbelul ştie ceea ce există, el trăieşte la această graniţă. Eu însă mă gândesc la ceea ce nu există, încercând să trec de graniţa aceasta. îmi dau singur de lucru. Chiar dacă trec graniţa şi văd tot, atunci când revin la viaţă uit ceea ce am văzut. Mi-e poftă de o bere. îmi doresc ca cineva care îşi caută un tovarăş de

conversaţie şi care nu mă cunoaşte să vină cu o bere în mână, să se aşeze lângă mine, să îşi împartă berea cu mine. Pe o laterală, am peretele. Să se aşeze în cealaltă parte a mea şi să-mi povestească ceva. Altfel, văzându-mă singur, toţi vor crede că sunt mâhnit. Nu sunt nici trist, nici fericit. Mă mulţumesc cu faptul că simt că exist, asemenea porumbelului.

Se aprind luminile scenei. întâi Bek, apoi Hayala, după care şi ceilalţi îşi ocupă locurile pe scenă. Cine la care instrument cântă? Umblă la cabluri, la microfoane, se aşază pe scaune înalte. Se salută cu anumite persoane care stau în picioare în faţa barului. Lumina galbenă a scenei se stinge încetul cu încetul, în urmă rămânând un roşu întunecat. Bek, care stă la tobe, loveşte beţele unul de celălalt, privindu-şi prietenii, Hayala începe să cânte la chitară. Hayala poartă o fustă mini azi. Şi-a înfăşurat o bandană în jurul frunţii. Pana îi alunecă pe coarde, face intrarea cu un ritm moale. Se leagănă încet. în locul în care înainte am stat eu şi mi-am ridicat braţele de parcă aş da un spectacol în faţa prietenilor mei. Lumea se vedea diferit de

acolo? Ţinând cont de faptul că glumeam şi râdeam, înseamnă că eram fericit cu prietenii mei. Aveam încredere în ei. îmi dedicam toată viaţa lor. Până unde? Poate că aveam o întrebare în minte care mă măcina şi mă tot gândeam la ea. Mergeam la graniţă şi îmi luam viaţa. Poate că nici eu nu ştiam ce caut. înlăturam distanţa dintre viaţă şi moarte. Nu exista o altă cale de a-mi scăpa mintea din capcană. Acum stau în Barul Haliş, fiind altcineva. Privesc scena de la o masă ferită de lumină. Hayala înaintează doi paşi, se apropie de microfon şi începe să cânte: *Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii / Când te-ai născut, ai plâns / Nu te-au întrebat dacă vrei să te naşti /Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii / Pe oameni i-ai judecat greşit / Nu te-au întrebat despre oameni / Ai rămas flămând, ai rămas fără adăpost / Nu te-au întrebat despre foame, despre lipsa de adăpost / Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii / Dacă te-ar fi întrebat, nu te-aifi născut pe lumea asta / Dacă te-ar fi întrebat, nu te-aifi născut pe lumea asta / Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii / Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii.*

Vocea Hayalei se întunecă asemenea nopţii din melodie. Melodia începe frumos, dar se întrerupe uşor din cauza trecerilor rapide dintre anumite versuri. Ritmul se strică. Vocea ei nu este suficientă ca să acopere această ruptură. Dacă s-ar depune un pic de efort, melodia ar curge mai uşor. Trecerile ar putea fi încetinite, având ritmul paşilor unui om care se plimbă singur noaptea pe străzi. Şi vocea Hayalei ar putea curge mai domol. Oare această melodie face parte din repertoriul ei ori o cântam şi eu? Scot pachetul de ţigări din buzunar. Aprind una şi mă las pe spate. Mă gândesc la diferenţa dintre a cânta o melodie şi a asculta o melodie. Prind orice sunet de pe scenă, urmăresc fiecare instrument în parte. Îl observ pe Efendi, aflat în faţa claviaturii pianului din stânga, uitându-se la mine. În timp ce degetele i se plimbă pe clape, Efendi are capul întors spre partea în care stau eu. Şi-a fixat privirea de parcă m-ar vedea în semiîntuneric. Pe faţa lui se văd atât curiozitatea, cât şi mirarea. Se uită fără a clipi. Cum de a putut să mă observe la masa asta îndepărtată de la etaj? Poate că m-a văzut sub lumina chibritului atunci

când mi-am aprins ţigara. În timp ce se uită la mine, îşi plimbă degetele pe clape. Ştie cu ochii-nchişi unde se află fiecare. La fel cum nu mă pierde nici pe mine din priviri. Ce vrea de la mine? Eu nu sunt omul din viaţa lui. Nu înţelege asta. Vrea să stăm de vorbă, să-mi petrec nopţile nedormite cu el. Să mă destăinui lui. Să mă adăpostesc sub prietenia lui. Iar apoi, când îmi voi regăsi vechiul eu, să mă simt recunoscător faţă de el. La fel cum se simte el faţă de mine. Crede că asta înseamnă a face un bine. Nu este conştient că atunci când îmi transmite din când în când salutări prin Bek nu îmi transmite linişte, ci frământare. Nu eu sunt cel care l-a readus la viaţă. Şi nici cheia care va deschide lacătele mele nu se află în mâinile lui (oare în mâinile cui este?). îmi feresc privirea. îmi aplec capul şi mă rezem de perete. îmi pun ochelarii la loc. îmi cobor căciula pe frunte. Trag adânc un fum de ţigară şi îl eliberez. îmi acopăr faţa cu un văl de fum. în acest fum sunt asemenea unei corăbii care merge prinsă în ceaţă, printr-un capăt necunoscut al oceanului. Nimeni nu mă poate găsi. Pământul se învârte în jurul lui, iar eu mă învârt în jurul meu. într-o zi, când va veni

sfârşitul timpului, mă voi amesteca în noapte şi voi dispărea în vuietul din care face parte toată lumea. Nimeni nu-şi aminteşte de nimeni. Eu nu îmi amintesc. Cui dăunează asta? Atât cuvintele, cât şi melodiile cântecelor despre asta vorbesc. Hayala se apropie din nou de microfon. Continuă să cânte: *Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii / Ai iubit ca un nebun / Nu te-au întrebat despre dragoste / Eşti un pierde-vară pe străzile nopţii / Ai luat trandafiri, ai furat inimi / Nu te-au întrebat despre trandafiri, despre inimă / Eşti un pierde-vară pe străzile nopţii /Aiplâns în timp ce mureai încetul cu încetul/Nu te-au întrebat despre moarte /Eşti un pierde-vară pe străzile nopţii / Dacă te-ar fi întrebat, nu ai fii murit în această lume / Dacă te-arfi întrebat, nu ai fi murit în această lume / Eşti un pierde-varâ singur pe străzile nopţii / Eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii.*

Hayala ridică de gâtul chitarei şi atinge pentru ultima dată corzile. Termină melodia pe un ton liniştit. Aşteaptă sub lumină. Pahare şi sticle se ridică în aer printre ovaţii. Hayala îi salută pe toţi din cap. Chiar dacă melodia s-a terminat, rămâi cu

sentimentul că unii oameni continuă să se plimbe singuri pe străzile nopţii. Salutare, prieteni, spune ea. Suntem din nou împreună după vacanţă. Unii nu sunt cu noi astăzi, fiindcă şi-au prelungit-o. Boratin nu e aici, dar nu vă faceţi griji, vi se va adresa în curând de la acest microfon. Vă mulţumim pentru aplauze, i le vom transmite. Am început noaptea cu un cântec de-al lui Boratin, să continuăm cu altă compoziţie de-a lui. Hayala face un pas înapoi de lângă microfon şi cuprinde din nou gâtul chitarei. Se arcuieşte pe piciorul drept. Se leagănă înainte şi înapoi. Boratin se rupe de ea. îşi ia capul în mâini. De ce? îşi repetă el. Se întreabă de ce a compus astfel această piesă. Nu se miră de faptul că îi aparţine, ci pentru că a lăsat mici imperfecţiuni într-o melodie atât de frumoasă. îşi astupă urechile cu palmele. Nu vrea să mai audă nimic. Un pic mai devreme, în timp ce asculta melodia, se imaginase alături de Hayala şi Bek. Aproape că a crezut că într-o zi va cânta cu ei, că într-o zi va urca din nou pe scenă. Prindea curaj. Acum, curajul lui se topeşte, dorinţa îi dispare. Nu vrea să îi privească mai mult. Renunţă, până la urmă, la a-şi petrece

toată noaptea acolo şi la a merge în culise, mai apoi, pentru a-şi vedea prietenii. Stă la etajul doi al barului asemenea unui cadavru atârnat de spate cu un cârlig. Dacă îşi ascultă mintea, i se pare că e rău să stai atârnat în cârlig ca un cadavru. Dacă îşi ascultă inima, nu-i pasă de nimic, atâta timp cât respiră. În care dintre ele să se încreadă, în minte sau în inimă? Nu poate să găsească fericirea trăită de tinerii din jur, pe care muzica i-o oferea şi lui cândva. Dacă într-o noapte va găsi acea fericire aici, nu aceasta este noaptea. Boratin se ridică. Iese din semiîntuneric şi intră sub lumină. Se uită pentru ultima dată la Efendi. Îl simte în acelaşi timp departe, asemenea unei stele care se stinge, dar şi aproape, asemenea unei stele care alunecă spre el. îşi ridică gulerul hainei. înclină capul înainte. Trece asemenea unei umbre prin aglomeraţia care s-a înmulţit. Coboară scările în grabă şi iese pe uşa pe care a venit. Se îndepărtează de sunete şi mirosuri. Se opreşte în mijlocul străzii şi priveşte în sus. Cerul s-a înnorat. Luna s-a retras. S-a stârnit vântul. Strada lăturalnică a fost acoperită de bucăţi de hârtie şi frunze.

Mă simt ca într-un oraş nou, întorcându-mă acasă pe aceleaşi străzi, după ce am ieşit din Barul Haliş. Să intri pe fiecare stradă, dar din celălalt capăt, seamănă cu a te privi în oglindă. Feţele clădirilor sunt inversate. Contururile umbrelor se îngroaşă. Depărtările se apropie, apropierile se îndepărtează. Zgomotul paşilor pe piatra cubică răsună altfel. Probabil şi cei care intră pe o stradă din capătul opus, nu cel pe care obişnuiesc să intre, ezită la fel ca mine. Probabil unii se schimbă cu totul. Un bărbat care se întoarce acasă prin capătul acesta al străzii ursuz şi cu mâinile goale probabil că a doua zi apare prin celălalt capăt al străzii cu jucării pentru copii şi flori în mână. Fata care s-a certat cu iubitul ei în capătul ăsta al străzii probabil că a doua zi vine fericită, alături de el, din celălalt capăt. Vântul bate aprig. Biciul lodosului coboară pe spatele meu. Nu mă aşteaptă nimeni, nu trebuie să ajung undeva anume. Trec cu paşi grei de pe o stradă pe altă. Mă opresc la culoarea galbenă a unui semafor aflat la o răscruce de drumuri. În jur e gol. Nicio maşină, niciun pieton. Pentru mine e aprinsă culoarea galbenă. Aştept. Semaforul rămâne blocat

la aceeaşi culoare asemenea ceasului stricat din turnul cu ceas. Nu ştiu cât trebuie să aştept. Culoarea galbenă prevesteşte culoarea roşie sau verde, ori arde pentru ea însăşi? Stă atârnată între a trece şi a sta, între existenţă şi inexistenţă. Mă prinde singur la miez de noapte, la limita tăcută a nopţii. Nu ştiu cât timp am rămas acolo în picioare la răscrucea aceea unde se întretaie vânturile. Timpul nopţii lucrează lent. Un bărbat între două vârste trece pe lângă mine cu aceeaşi lentoare. După ce ajunge pe trotuarul de vizavi cu paşi legănaţi, se opreşte şi mă priveşte. Se gândeşte că mi-am pierdut minţile. îşi leagănă capul de parcă ar zice păcat şi îşi continuă drumul. După el, trec şi eu pe partea cealaltă a drumului. Cufundându-mă pe străzi semiobscure, merg lângă marginea pereţilor, încercând să mă feresc de biciul lodosului. Aud vocile din spatele perdelelor trase. Cântecul unei femei, urletul unui lup, potcoavele cailor bătând pământul. Sunetele oscilante ale televizoarelor.

Ajung într-o piaţetă. Mă uit în stânga şi în dreapta. Îl întreb pe un vânzător ambulant care vinde pilaf cu pui în ce parte este Beyoglu.

Vânzătorul îmi răspunde, indicând strada din stânga, probabil eşti străin, şi mă întreabă de unde sunt. Îi spun că nu sunt străin. Iau o farfurie de pilaf cu pui şi mănânc în picioare. Părul ondulat şi mustăţile răsucite ale vânzătorului îi dau aerul încrezător al cuiva care a ajuns aici, din mare, cu două mii de ani în urmă, şi din stepă, acum o mie de ani, fără a mai părăsi această piaţetă. îşi răsfrânge umbra veche, umbra de care nici măcar lui nu-i pasă, asupra noii epoci. Eu cunosc bine oamenii, spune el, tu eşti străin, este evident după cum priveşti în jur. Nu sunt străin, spun eu, doar că am intrat pe o stradă greşită şi m-am rătăcit. Omul percepe direcţiile altfel ziua, şi altfel noaptea. O voce lăuntrică îmi spune că nopţile ar trebui să aleg bulevardele principale. Dacă aş merge pe bulevardul principal şi n-aş şti unde mă aflu, tot nu m-aş pierde. Când ajung în Beyoglu o înţeleg şi mai bine. Mulţimea luminată mă ia, mă duce de pe un val pe altul, mă împinge pe străzile lăturalnice, apoi mă aduce înapoi şi mă lasă pe bulevardul principal. Toate străzile poartă textura bulevardului principal. Şi oamenii seamănă unii cu alţii. Ochii de vânător scanează împrejurimile. Toată lumea aşteaptă cu

aceeaşi dorinţă să vâneze ori să fie vânatul cuiva, îşi trăiesc nopţile la fel ca zilele. Lumina îi îmbată. Chiar şi atunci când se vără prin colţuri întunecate ca să facă dragoste, poartă în sudoarea lor o frântură de lumină. Ameţesc. Mă sprijin de o cabină de telefon ieşită din uz, cu geamurile sparte. Aştept să-mi treacă ameţeala sub mirosul de urină care se răspândeşte din cabină. Citesc textele de pe perete. Versuri de cântece, anunţuri de concerte şi numele în alb-negru ale echipelor de fotbal. Pe afişele rupte se vede fotografia ultimului sultan al Imperiului Otoman. Chipul lui e acoperit cu emblema anarhiştilor. Cunosc ^4-ul de tipar din cerc, dar nu ştiu de ce sunt lipite pe toată strada afişele sultanului care a trăit cu mulţi ani în urmă. Am nevoie să mă îndepărtez de mirosul de urină, să mă odihnesc un pic. Mesele exterioare ale cafenelelor sunt pline. Mă deplasez cu paşi grei, sperând că voi găsi un loc liber. Câţiva tineri care stau la o masă îmi zâmbesc şi mă salută. îi salut şi eu. Domnule Boratin, spun ei, v-am urmărit cu câteva luni în urmă pe scenă, n-aţi dori să luaţi loc cu noi la masă? Sunt cinci cu totul. Doi băieţi, trei fete. Par cu câţiva ani mai tineri decât mine. Mă aşez alături. în loc să

beau bere împreună cu ei, comand apă minerală. Astăzi îmi las ficatul să se odihnească, le spun. Îi întreb cu ce se ocupă. Sunt studenţi. În fiecare sfârşit de săptămână vin aici. Sunt interesaţi de muzică şi cinematografie. Toate cele trei fete şi-au făcut coliere din ^4-ul anarhist pe care l-am văzut pe afişe. Eu nu am colier. Nu port nici inel. Nu am dat de bijuterii printre lucrurile din casă. Nu port nici măcar ceas. Dacă aş fi avut un colier, probabil aş fi ales litera B. B de la blues. Mi-aş fi lăsat descheiaţi primii doi nasturi ai cămăşii pentru a mi se vedea colierul. Aş fi apărut pe scenă cu el. Aş fi dormit nopţile cu el. Mi-aş fi dus mâna la piept în întuneric, aş fi pipăit contururile B-ului cu degetele. Apoi, într-o noapte, mi-aş fi scos colierul de la gât, l-aş fi ţinut strâns în pumn, aş fi sărit cu el în apele Bosforului. Aş fi lăsat B-ul pe fundul mării, printre algele reci. Când aş fi revenit la suprafaţa apei, nu mi-aş fi amintit ce am lăsat acolo. Între B şi celelalte litere nu ar mai fi existat nicio diferenţă. Toate ar fi devenit la fel. În şoaptă. Ce-i cu A-ul acela de pe afişe? întreb eu. Adică de ce a fost scris pe fotografia unui sultan care a trăit cu o sută de ani în urmă? Râd în hohote. Ei cred că am făcut o glumă

bună. Aveţi dreptate, spun ei, omul se află la cârma statului acum, dar mentalitatea este cea de acum o sută de ani. De aceea i-am vopsit capul. Voi aţi făcut asta? Da, în timpul protestului de săptămâna trecută. Şi majoritatea textelor de pe celelalte străzi tot nouă ne aparţin. Tinerii îşi ciocnesc paharele într-un spirit de sărbătoare. îmi ridic şi eu sticla de apă minerală. înţeleg că iar am încurcat timpul, că şi acum am considerat că aparţine trecutului cineva care trăieşte în prezent. Mă uit din nou la afişele de pe perete. încerc să înţeleg dacă oamenii statului au adus trecutul în prezent, ori au dus prezentul în trecut. Sunt curios de ce apelează la minciună şi violenţă ca să facă acest lucru. Dacă ar lăsa oamenii în pace în viaţa lor mică, oricum nimeni nu ar ieşi din cercul trecutului. Chiar dacă toată lumea ar uita aproape tot, ar trăi tot în acest cerc. Mă uit la cei care se plimbă pe strada asta. îşi amintesc de ceea ce a fost cu un an în urmă, cu zece ani în urmă. Nu cară în mintea lor niciun gol care să le provoace durere. Când rămân fără speranţă, îşi spun o minciună. Plâng, se înfurie, se supără. într-un târziu, când se liniştesc, se împacă cu ei înşişi. Apoi mă privesc cu milă. Nu mă priviţi cu milă, spun eu. Cum

să vă privim cu milă? spun ei. Domnule Boratin, de ce spuneţi asta? La naiba! Spun cuvinte care nu trebuie spuse. Cuvintele ce-mi trec prin minte mi se revarsă pe gură. Nu sunt conştient de ceea ce fac. Adică, încerc eu să explic, săptămâna trecută, când aţi vopsit aceste afişe, eu nu eram aici, nu am putut să particip. Nu mă condamnaţi. Explicaţia mea îi linişteşte pe cei de la masă. Fata în rochie albastră de lângă mine îşi pune mâna pe mâna mea. Domnule Boratin, spune ea, la următorul protest să ne întâlnim cu dumneavoastră pe această stradă şi să scriem peste tot împreună, ce ziceţi? Se poate, răspund eu şi adaug, este hilar ca un politician să se creadă sultan în secolul ăsta. Şi eu mă cred uneori altcineva, dar evit să o arăt celor din jur şi să devin ridicol. Aveţi dreptate, spune fata, toţi avem momente în care simţim astfel. Dar noi nu îi forţăm pe ceilalţi, nu îi închidem în interiorul credinţei noastre. În caz contrar, visul nostru ar deveni coşmarul altora. Vocea ei blândă mă poate ţine la această masă până dimineaţa. Mă poate face să mă încred în lucruri pe care mintea mea nici nu le înţelege, ar putea să îmi ofere un trecut nou. S-a făcut răcoare, spune ea, mergem într-un bar cald şi

ascultăm nişte muzică? înaintăm pe aceeaşi linie de parcă am fi prieteni vechi, păşim pe străzi. Trecem prin faţa vitrinelor cu jartiere, pe lângă afişe scrijelite. Pe o stradă cu miros de vomă, intrăm pe o uşă fosforescentă. Ne aşezăm la o masă. Ospătarul vine şi vorbeşte direct cu mine. Bine aţi venit, domnule Boratin, spune el, ne bucurăm să vă vedem aici. Ce aţi dori să beţi? Am vrea bere şi apă minerală. Aruncăm o privire la mesele din jur. Ascultăm melodia rock cântată de grupul de pe scenă. Ne îndepărtăm încetul cu încetul de aglomeraţia din jur, întorcându-ne la noi. În ciuda zgomotului, ne putem face auziţi unul pe celălalt. Vorbim despre cărţi, despre melodii. Dacă muzica live ar continua, probabil vom duce până la Z noaptea pe care am început-o cu A. La al treilea rând de băutură, muzica se termină. Se pare că prietenii mei vor să întâmpine dimineaţa aici. Eu simt că am obosit. Le mulţumesc pentru noaptea frumoasă. Mă ridic din locul meu. Se ridică şi ei odată cu mine, mă îmbrăţişează pe rând de parcă am fi prieteni de o viaţă.

Când ies, mă izbesc de un ger cumplit. E târziu în noapte. îmi vâr mâinile în buzunar şi mă

îndrept spre bulevardul principal. Simt o bucată de hârtie în buzunar. O scot şi mă uit la numărul de telefon pe care mi l-a dat fata în rochie albastră. Cifre subţiri şi un nume. Arunc hârtia în primul coş de gunoi care îmi iese în cale pe strada principală. Un pic mai în faţă, cotesc pe o stradă lăturalnică şi o iau spre casă.

Beau apă de la o cişmea veche. Număr ferestrele cu lumini ale blocurilor. În timp ce cotesc pe lângă o geamie mică, tresar auzind un sunet care vine din întuneric. Tinere, ai o ţigară? întreabă cerşetorul

bătrân sprijinit de perete. M-ai speriat, spun eu. De mi-ai da o singură ţigară, spune el. Stă învelit în pătură, pe partea ferită de lumină a peretelui. De parcă aştepta de mult timp să trec eu pe aici. Scot pachetul de ţigări din buzunar şi i-l dau. Păstrează pachetul, îi spun. Tot pachetul? întreabă el. Da, răspund. Eşti beat?

întreabă el. Nu. În acest timp începe chemarea la rugăciunea de dimineaţă. Ciorile îşi iau zborul. Câteva umbre care vin din josul străzii intră în geamie. Mă las pe vine lângă cerşetor. îmi scot portofelul, scot prima bancnotă de care se ating degetele mele în întuneric şi i-o întind. Nu spune nimic în timp ce ia banii. Aşteaptă să

se termine chemarea la rugăciune care se răspândeşte prin vocea răguşită a boxelor. Abia după aceea, Dumnezeu să fie mulţumit de dumneavoastră, spune el. Nu pot spune nimic despre Dumnezeu, dar tu să fii mulţumit, e de-ajuns, spun eu. Tu eşti beat? întreabă iar. Nu sunt, răspund eu, dacă vrei, mi- roase-mi respiraţia. Mă miroase.

Ai dreptate, zice el. Se
întâmplă ca Dumnezeu
să te ajute? întreb eu.
Da, îmi răspunde. Cum?
întreb eu. Iată, te
trimite pe tine, spune
el. îşi mângâie barba.
Eu nu am barbă, spun
eu. Uneori te trimite
fără barbă, uneori cu
barbă, spune el, uneori
bătrân, alteori tânăr,
uneori sub înfăţişarea
unei femei, alteori sub
înfăţişarea unui bărbat.

Dar pe cei care îţi fac
rău cine îi trimite?
întreb eu. îşi mângâie
barba. îi trimite
nerecunoscătorul acela
care ar trebui să-mi fie
frate, spune el. De ce?
întreb eu. Ca să faci rău
nu ai nevoie de motiv,
răspunde el. După
părerea ta, eu cred în
Dumnezeu? întreb eu.
Tu nu ştii dacă crezi
sau nu? răspunde el.
Nu ştiu, spun. îşi

mângâie barba. Eşti un om bun, spune el, nu este important dacă crezi sau nu. Sper să ai dreptate, zic eu. Ştii, spune el, la începuturi, Dumnezeu avea un lucru de încredinţat. L-a oferit cerurilor şi munţilor. Ei au ezitat, le-a fost teamă să-şi ia o astfel de răspundere. Omul s-a oferit singur să-i fie încredinţat acel lucru. Adevărul este că

omul era încă de pe
atunci neştiutor, crud.
Şi-a asumat o
răspundere pe care nu
o putea duce. A minţit.
A ucis. A transformat
lumea într-un loc plin
de chin şi suferinţă. La
sfârşit, a uitat şi de
lucrul care i se
încredinţase. Acum nu
mai ştim cine poartă
acel lucru încredinţat.
Poate că tu eşti cel care
îl poartă

.înainte de a găsi acel cuvânt

16

Nu e limpede de unde vin sunetele. De afară ori din somn? Boratin aşteaptă cu ochii închişi. încearcă să adoarmă iar. Când sunetele se repetă, se ridică şi coboară din pat. Se duce în sufragerie. îl vede pe Bek care priveşte pe fereastră. Bine ai venit, Bek, spune el. Boratin, te-ai trezit? Da, tu când ai venit? De două ore. De ce nu m-ai trezit? Am făcut atâta gălăgie, încât din moment ce nu te-ai trezit, mi-am dat seama că n-ai mai dormit de mult. Ai dreptate, trei zile la rând m-am tot trezit, dar astăzi am dormit un somn neîntrerupt. Să-ţi pun ceai, spune Bek, arătându-mi paharul din mână. Bine, dar cât este ceasul? Zece. Da? Dar tu de ce eşti matinal? întâi te-am sunat, aveai telefonul închis, ca de obicei. Am sunat pe fix, nu ai răspuns. Aşa că m-am sculat şi am venit aici. Am descuiat uşa cu cheia mea. Bek îşi întrerupe vorba la jumătate şi se duce la

bucătărie. Se întoarce cu un pahar de ceai. îi întinde ceaiul lui Boratin. Boratin, spune el, am venit să-ţi dau o veste. A murit cineva pe care îl cunoşti. Era internat de câteva săptămâni la spital, făcea tratament pentru cancer. înmormântarea va avea loc astăzi. Boratin se uită la paharul de ceai dintre palme. Ştie că în ceai se reflectă tavanul, lustra şi propria imagine. Dar nu le vede pe niciuna. Există doar o licărire vălurită. În pahar se află şi oglindirea prietenului său care a murit, probabil printre licăririle de culoare galben-portocalie. Cine a murit? îmi este prieten ori rudă? Prieten din copilărie. Mulţi ani la rând nu v-aţi văzut. Nici nu ştiai că locuieşte în Istanbul. Ai auzit de la sora ta că se internase. Mi-ai povestit şi mie. Am fost împreună în vizită la spital. S-a bucurat mult că te-a văzut. Apoi ai fost în fiecare săptămână în vizită la el. Atunci, asta este foarte rău, Bek. De ce să fie rău, Boratin? Dacă am fost constant să îl văd, este clar că trecutul nostru comun l-a făcut fericit. Apoi eu, brusc, am încetat să mai merg, adică după ce

mi-am pierdut memoria. Crezi că nu a fost curios de ce, că nu s-a gândit că l-am părăsit? Nu, Boratin, nu a fost aşa. Am continuat eu să îl vizitez în locul tău. I-am spus că tu ai plecat în străinătate, că te vei întoarce după ce îţi termini lucrările de acolo. Boratin oftează. Bek, spune el, ai grijă de lucruri până şi în lipsa mea. Tu eşti în capul listei lucrurilor în care trebuie să mă încred în noua mea viaţă. Nu exagera, Boratin, eu sunt acelaşi eu, iar tu, acelaşi tu. încă nu eşti conştient de asta. Bek, tu îmi vorbeşti de prietenul meu, dar nu îmi spui numele lui. Stau în cumpănă dacă vreau să îi aflu numele sau nu. Este un om care aparţine trecutului, adică o persoană care a rămas şi a dispărut în lumea trecutului. Nu se află în prezentul meu şi nu va fi nici în viitorul meu. După părerea ta, ce ar trebui să fac? După părerea mea ar trebui să-i ştii numele. Spune-mi, atunci, cum îl chema? Zaflr. Boratin priveşte fără nicio reacţie în paharul cu ceai dintre palme. Ce pot să fac acum pentru Zafir? Nu e nimic de făcut. Nu e nevoie nici să mergi

la înmormântare, ei cred că eşti în străinătate. Dacă ai să mergi, vor fi rude de-ale lui care te vor cunoaşte, dar tu nu vei recunoaşte pe nimeni. Nu ar trebui să te pui în această situaţie grea. Cu toate acestea, am vrut să vin şi să te anunţ. M-am gândit că atunci când vei afla, mai târziu, poate îţi va părea rău că nu ţi-am spus la timp. Boratin ia prima înghiţitură de ceai. Eu vreau să merg la înmormântare, spune el.

La amiază, când intră în curtea geamiei, dau peste o mulţime mare de oameni. Coroanele funerare se întind de-a lungul zidului lateral, până la peretele din spatele sicriului. Se-nţelege de pe chipurile oamenilor că Zafir era o persoană cunoscută şi iubită. Unii dintre ei plâng, alţii se îmbrăţişează. S-au strâns în grupuri mici, vorbesc cu voce joasă prin cuvinte puţine. Din partea în care se află sicriul, un om de vârstă mijlocie se îndreaptă către ei. Este Unchiul Ahmet, unchiul dinspre mamă al lui Zafir, spune Bek. Bărbatul vine şi îl îmbrăţişează pe Boratin. Acesta poate să

vorbească abia după ce scapă din braţele bărbatului. Condoleanţe, unchiule Ahmet, azi-dimineaţă am revenit în ţară, de îndată ce am auzit vestea, am venit aici. Condoleanţe, Boratin, mă bucur că ai venit. După rugăciune vom duce trupul neînsufleţit al lui Zafir la Nehirce. Zafir a dorit să fie înmormântat acolo. Vii şi tu cu noi? Bek intervine. Condoleanţe, spune el, îmbrăţişându-l pe unchi. Mulţumesc, Bek. În acest timp se apropie un cuplu de bătrâni. Unchiul se duce şi le sărută mâna. Boratin profită de această ocazie şi se îndreaptă spre mijlocul mulţimii, dispărând din vedere, împreună cu Bek, care-l urma. În mijlocul zilei, cerul înnorat impune o nuanţă potrivită atmosferei de doliu. Cad ultimele frunze ale copacilor înalţi. Boratin şi Bek înaintează pe lângă perete, se opresc într-un loc din care pot să vadă sicriul. în faţa sicriului se află o fotografie în care Zafir zâmbeşte. Barba îi este tunsă scurt. Părul îl are dat cu briantină. Ochelari cu ramă de os. Bek, spune Boratin, cu ce se ocupa Zafir? Era stilist. Era

căsătorit, avea copii? Era logodit, se despărţiseră cu puţin înainte de boală. Cine era logodnica lui, o cunosc? Nu, nu o cunoşteai. în timp ce Boratin pune întrebări una după alta, întrebarea principală o păstrează pentru el însuşi. De ce nu sunt eu cel din sicriu şi sunt cel care priveşte din afară sicriul? De asemenea, se-ntreabă şi dacă eleganţa din hainele celor din jur se datorează respectului faţă de cel decedat sau faptului că toţi fac parte din acelaşi cerc de modă. Dacă aş fi fost eu în momentul acesta în sicriu şi aş fi privit mulţimea de afară, oare ce aş fi crezut? Aş fi simţit recunoştinţă faţă de toată lumea pentru că a venit îmbrăcată pe gustul meu ori m-aş fi compătimit fiindcă ei îşi continuă viaţa? Poate că m-aş fi simţit fericit. Stând întins în sicriu, cu o linişte sufletească necunoscută de cei vii, mi-aş fi petrecut aceste ultime momente printre vocile celor dragi. Aş fi ştiut că soarta lor va trece repede. Timpul meu şi timpul lor s-ar fi scurs cu aceeaşi viteză până în momentul în care sicriul meu ar fi fost coborât sub

pământ. Apoi, când s-ar fi aruncat pământ pe mine, eu aş fi ieşit din timpul viilor şi aş fi coborât în timpul morţilor. Aş fi ştiut că în curând mă vor uita. Nu m-aş fi supărat din cauza asta pentru că eu i-aş fi uitat primul. Şi cu toate acestea, tot aş fi fost curios care este răspunsul ultimei întrebări din mintea mea: de ce nu sunt un om din mulţime care priveşte sicriul şi sunt acela care stă întins în sicriu?

Curtea devine din ce în ce mai aglomerată. Lângă peretele pe care sunt sprijinite coroanele se adaugă altele noi. Ziariştii fotografiază sicriul şi feţele înecate în lacrimi. La un

moment dat, când Boratin se uită în spate, observă o femeie cu părul lung în grupul de femei care intră pe poarta curţii. O văzuse şi la cafeneaua de lângă Turnul Galata. În zilele următoare se gândise la ea, încercase să-şi dea seama unde şi cum s-au cunoscut în trecut. Ca

întotdeauna, era un
efort zadarnic. Ar fi
bine dacă am trece
neobservaţi, spune
Boratin, în timp ce se
retrage în mulţime.
Faţă de cine?
întreabă Bek.
Vorbesc de ziarişti,
Bek, e posibil să ne
recunoască şi să
dorească să ne
fotografieze. Vino, să
ne retragem lângă
acel copac. Boratin

îşi pune ochelarii şi căciula. Îi priveşte mai relaxat pe oameni din spatele ochelarilor negri. încearcă să înţeleagă tensiunea de pe chipul oamenilor. Probabil că le este greu în faţa despărţirii. Morţii trebuie îngropaţi, cei vii trebuie să se întoarcă pe străzi. Toată lumea trebuie

să meargă cât mai repede la locul potrivit. Pentru asta, se aşază în rândurile formate pentru rugăciunea namaz. Se apropie de sicriu. Capul lor este plecat în faţa mortului. Hai să plecăm, spune Boratin. Să ne îndepărtăm de aici în timp ce unchiul lui Zafir participă la rugăciune. Să

mergem pe acolo, pe lângă perete. Când ajunge la poartă, Boratin priveşte pentru ultima dată aglomeraţia de bărbaţi strânsă în jurul sicriului. Bek, spune el, doctorul îmi zice să fiu ca aceşti oameni. Mă sfătuieşte să-mi cunosc trecutul şi să dau un curs vieţii mele învăţând câte

ceva din el. Aşa zice că îşi recapătă oamenii sănătatea mentală. Ai observat cum se uitau mai devreme la fotografia lui Zafir? Sunt mulţumiţi că s-a transformat într-o fotografie. Pentru ei, amintirea constă într-o fotografie. Resimt aceeaşi frică de a semăna cu oamenii aceştia, precum cea

legată de pierderea trecutului. Mâine am programare la doctor, dar nu mai vreau să merg. Am obosit să vorbesc încontinuu cu mine în mintea mea, doctorul mă oboseşte şi mai mult. Şi am ajuns să urăsc cuvântul trecut. Dacă tot mi-am uitat trecutul, atunci să uit şi cuvântul *trecut.* Să nu mai am nicio legătură

cu el. Boratin ridică vocea inconştient. Câţiva oameni din jurul lui se întorc şi se uită la el. Te rog, linişteşte-te, spune Bek, linişteşte-te, să vorbim un pic pe tema asta, da? Da. În acel moment sună telefonul lui Bek. Ies din curte cu paşi repezi. Pe trotuarul îngust, Bek merge în faţă, iar Boratin după

el. La capătul străzii ajung într-un parc. După ce Bek termină conversaţia la telefon, se aşază pe o bancă în mijlocul parcului. Privesc cerul înnorat. Ploaia, zice Boratin, când a plouat ultima oară? Anul acesta este secetos, spune Bek, în mod normal, toamna este anotimpul ploios al

Istanbulului. Odată
ce începe, plouă o
perioadă destul de
lungă. Eşti curios să
vezi ploaia? Nu ştiu,
Bek, simt că m-am
săturat de toate.
Dacă ai să mă întrebi
ce înseamnă toate, n-
am să ştiu să-ţi
răspund. Stau cu
zilele în casă şi
umblu dintr-o cameră
în alta de unul singur.
Apoi ies ca să iau aer.

Tot ce trăiesc în timpul orelor petrecute afară îmi umple capul, mă ţine ocupat cu zilele. În această dimineaţă am aflat despre cineva pe nume Zafir. Am venit la înmormântare. Am vorbit cu unchiul lui. Mai era puţin şi unchiul lui mă ducea cu forţa la Nehirce. În mulţime am văzut

feţe familiare. Toate astea mă obosesc. Următoarele zile mi le voi petrece gândindu-mă la toate astea, făcând noduri lipsite de sens, de la un fapt la altul. întâlnirile mele cu doctorul nu fac nimic altceva decât să îmi înmulţească aceste noduri. Boratin, nu te forţa, spune Bek. Ai nevoie de timp. Şi eu

vorbesc cu doctorul
tău, primesc sfaturi
în legătură cu tine.
Spune că trebuie să
avem răbdare. Bek,
doctorul îţi vorbeşte
şi ţie de răbdare? Da.
Dacă-i aşa, atunci să
avem răbdare.
Boratin, mai e ceva.
Despre ce e vorba, e
de bine sau de rău?
Nu-ţi face griji. E o
veste bună. Ce veste?
Suzan era cea care

m-a sunat un pic mai devreme. Suzan? Fosta ta iubită. M-a sunat din Germania, săptămâna viitoare vine în Istanbul. Vrea să te vadă. Bine, dar ştie de situaţia mea? Da, ştie. Ei tac. Privesc vălul ondulat al cerului. Văd în depărtare sclipirea unui fulger care s-a aprins şi s-a stins. îşi îndreaptă privirile

spre acea direcţie
aşteptând ca fulgerul
să se repete. Tu crezi
că ar trebui să mă
întâlnesc cu ea? Da,
Boratin, ar fi bine să
te întâlneşti cu ea.
De ce? Cu gândul că
mi se va deschide uşa
memoriei sau că ne
vom relua relaţia?
Spune-mi, Bek, ce-ţi
trece prin minte. Nu
mă gândesc la nimic,
Boratin, doar sunt de

părere că trebuie să
vă vedeţi

.Stau în faţa oglinzii şi număr. Unu, doi, trei, mult. Se zice că în triburile vechi oamenii numărau până la trei, tot ce depăşea trei era mult. Pentru mine totul este mult, nu pot să-mi fac faţă nici măcar mie însumi şi imaginii mele oglindite. Iau oglinda din perete. O scot din cui şi o pun cu grijă jos. înălţimea oglinzii este aproape cât a mea. Este grea. Prăfuită. A început să i se cureţe luciul. Gravurile de nuc ale ramei s-au înnegrit. Ramurile de trandafiri împletite pe gravuri înconjoară oglinda cât e ea de înaltă. Mă gândesc unde să pun oglinda. Aş putea să o pun sub pat ori în spatele dulapului. într-un loc în care să nu se vadă. Aş putea să scap de ea. Memoria oglinzii este infinită. Absoarbe tot ce vede. Păstrează starea mea veche, pe mine gol, pe mine când dorm. Nici măcar eu nu ştiu cum sunt când dorm, dar oglinda ştie. Nu doarme deloc. Poate că şi ea mă crede oglindă. Aşteaptă. Nu ştiu ce aşteaptă. Şi eu mă conformez timpului ei şi aştept. Zile. Săptămâni. Dimineţile se repetă una după cealaltă, nopţile se urmăresc

una pe cealaltă. Culoarea cerului variază între albastru şi gri. Toamna nu trece. Sunt în acelaşi anotimp de când mi-am deschis ochii la spital. Nu pot nici să mă întorc la vară, nici să intru în iarnă. În unele nopţi în care nu se vede luna, aud în oglindă sunetele târnăcopului unui miner. Sunete înfundate de cioplire în stâncă, care vin de la metri adâncime. Este o mină săpată de mii de ani. Miroase a igrasie. Fiecare sunet care iese din stânci este corespondentul unui cuvânt. Răsună cuvinte al căror înţeles îl cunoşteam în trecut, dar care acum mi se par la mare depărtare. Odată cu trecutul mi-am uitat şi limbajul cel vechi. Unul este limbajul pe care omul îl foloseşte cu cei de afară, altul este limbajul cu care omul vorbeşte cu sine însuşi. Limbajul poate fi blând faţă de el, dar brutal faţă de alţii. Limbajul care poartă compasiune faţă de el poate fi crud faţă de ceilalţi. Mi-am deschis ochii într-un spital. Am venit într-o casă. M-am întâlnit cu câţiva oameni. Atât. Nu am ajuns la limba care să mă facă să mă înţeleg. Aştept cu speranţa că voi găsi această limbă în oglindă. Mănânc, stau, dorm în faţa oglinzii. Mă trezesc şi repet ziua anterioară. Sunt suspicios faţă de mine. Pentru că Boratin cel din oglindă mă priveşte suspicios. Ce vină am eu? Nimeni nu ştie ce a fost înainte de a se naşte. Nici eu nu-mi cunosc starea anterioară. Şi nici nu mai sunt sigur dacă trebuie să o cunosc sau nu. Înţeleg că, de fapt, viaţa noastră nu e ca să-ţi aminteşti trecutul, ci ca să-l uiţi, bucată cu bucată. Cel mai îndepărtat trecut este ieri. Isus a fost răstignit ieri, Roma a fost arsă ieri, Istanbulul a fost cucerit ieri. Atât. Restul a fost uitat. Doar oglinda nu a uitat nimic.

Iau oglinda şi o pun în celălalt capăt al patului, o întorc spre uşa balconului. Mă uit la imaginea Istanbulului din oglindă. Turnul Baiazid se înalţă subţire. Acoperişurile Palatului Topkapi şi copacii Parcului Giilhane se contopesc. Cu o mie de ani în urmă, în Cornul de Aur ancorau galere cu multe vâsle, acum stau nave cu multe maşini. Oglinda nu arată ultimul incendiu din Istanbul care a distrus cartierele cu clădiri din lemn. Nu expune trupurile rebelilor care sunt atârnate de copacii Parcului Gixlhane la fiecare o sută de ani. În timp ce păstrează trecutul pentru sine, reflectă doar prezentul. Este de-ajuns, spune ea, este de-ajuns. Pe sârmele de rufe de pe terasa de vizavi, hainele proaspăt spălate se leagănă sub vântul de toamnă. Dincolo de cearşafuri, în depărtare, farul se aprinde şi se stinge. Sub lumina farului stelele când dispar, când apar. Eu pot să mă mulţumesc cu asta.

Pot să mă obişnuiesc cu acest oraş şi cu mine. Pot să trăiesc într-o memorie goală. Atât. Aş fi vrut să aflu doar un singur lucru: ce era acel ceva pentru care ar fi meritat să mor în această viaţă? În timp ce moartea constă într-un cuvânt, de ce omul recurge la sinucidere? înainte de a descoperi cuvântul *moarte,* oamenii nu ştiau ce este moartea. Animalele nu ştiu ce este moartea. Ele nu ştiu nici ce este trecutul. Doar trăiesc şi mor. Trecutul l-au inventat oamenii. L-au încărcat cu vorbe. Pe harta trecutului, oamenii au fost uneori fericiţi, alteori au vărsat sânge. Oglinda ştie bine toate astea. în timp ce reflectă clădirile şi copacii Istanbulului, nu în zadar ascunde trecutul. Acesta este şi motivul pentru care este tăcută faţă de mine. Norii se înmulţesc. Culoarea frunzelor din oglindă păleşte, în mijlocul balconului se văd coji de ouă sparte. Nu pot să fiu sigur de ce văd. Mă despart de oglindă şi mă apropii de balcon. Mă uit la cele două ouă sparte dintre frunze. Când s-a întâmplat? Cojile albe ale ouălor s-au fărâmiţat. Interiorul lor s-a uscat. Culorile s-au amestecat cu praful. Iau o frunză în mână. Strivesc frunza uscată în palmă. Nu ştiu de ce apoi prind curaj şi mă uit la cuibul din stânga. Nu văd porumbelul la locul lui. Calc în picioarele goale pe frunze, mă caţăr pe balustrada de fier a balconului. în cuib nu sunt ouă. Nu este greu să înţeleg că ouăle de jos au căzut de aici, mai bine zis, au fost aruncate de aici. Oare ciorile ori pescăruşii ori bufniţele care se ascund printre acoperişurile clădirilor vechi au făcut asta? Dacă ar fi făcut-o ele, nu ar fi lăsat ouăle să se usuce, le-ar fi mâncat. A făcut-o chiar porumbelul? Poate că ouăle nu erau potrivite pentru clocire. Şi porumbelul, care şi-a dat seama de asta, a aruncat ouăle jos. A golit cuibul pe care l-a construit cu atâta trudă şi a plecat. Sau poate că nu avea niciun motiv, poate că ouăle nu aveau nicio problemă. Porumbelul stătea ca de obicei pe ouă. Pe bulevard treceau maşinile obosite ale nopţii. Casele intrau pe rând la somn. Din depărtare se auzea sirena unei nave de marfă. Porumbelul s-a ridicat din cuib. A stat şi şi-a privit atent ouăle un timp, de parcă le-ar fi văzut pentru întâia oară. Şi-a întors faţa spre cer. A aşteptat să vină un semn, un sunet de aripi din cer. Era întuneric. Era frig. Aşteptarea i-a fost scurtă. A luat ouăle şi le-a lăsat să cadă în gol, întâi pe unul, apoi pe celălalt. A privit cum ouăle se risipesc pe beton. Şi a zburat.

Acopăr ouăle cu câteva frunze. Chiar dacă nu s-au născut, le fac un acoperământ de mormânt puilor de porumbel. Mă ridic şi mă

scutur. Intru în cameră şi închid uşa balconului. Mă aşez pe pat, lângă oglindă. Pun mâna pe umărul oglinzii. Asemenea unui prieten. Iau una dintre cutiile cu medicamente de pe noptieră. Iau o pastilă în gură şi o înghit cu multă apă. O pastilă din cealaltă cutie. Şi încă una din a treia cutie. Am ajuns la sfârşitul zilei de azi. Copiii au poveşti de noapte bună, eu am medicamente. Mă pregătesc de somn. Cel puţin, aşa intenţionez. Poate că noaptea aceea este noaptea asta. Voi dormi, iar dimineaţa mă voi trezi cu o minte înmugurită. Voi fredona versurile unei noi compoziţii. Iau oglinda şi o duc la locul ei vechi. Nu are nicio vină oglinda de care am vrut să scap pentru că m-a lăsat nedormit şi pentru că mi-a ascuns trecutul. Nu oglinda este în plus în camera aceasta, ci eu. Patul, perdeaua, dulapul, noptiera, veioza şi oglinda sunt în armonie. Erau aici înainte să vin eu. Balustrada de fier a balconului, terasa de vizavi, mirosul sărat al mării, toate erau aici. Ca să mă port bine cu mine, întâi trebuie să mă port bine cu oglinda. Ea nu mi-a greşit cu nimic, eu am greşit faţă de mine. Se zice că înainte eram un om bun, un om vesel. Atunci de ce am vrut să mor aruncându-mă de pe pod, să fiu hrană pentru peştii din fundul apei? Hrană pentru peşti? Probabil că la asta nu m-am gândit. Altfel, nu aş mai fi sărit (oare nu aş mai fi sărit?). Apuc oglinda din două părţi şi o agăţ în cuiul din perete. Mă retrag şi mă analizez. Boratin cel din oglindă pare că s-a liniştit. încerc să vorbesc din nou cu el. Bună, spun. Bună, spune. Eu sunt cântăreţ, spun. Eu sunt cântăreţ, spune. Mi-e bine, spun eu. Mi-e bine, spune. Vorbim în acelaşi timp, nu se înţelege cine după cine repetă. Putem să jucăm acest joc în fiecare zi, într-o zi vom putea chiar să ajungem să râdem faţă în faţă. Te iubesc, spun. Te iubesc, spune. Mai spun o dată. Mai spune o dată. Mintea mea oboseşte. Exista cândva un rege persan care ştia numele tuturor soldaţilor săi, mă tem că într-o zi voi ajunge ca el, că îmi voi aminti totul. Eu pot să mă mulţumesc cu puţin. Unu, doi, trei. Pot să mă obişnuiesc cu mine, să trăiesc cu puţin. Restul este mult.

18

Uneori, când stau în sufragerie, totul pare copleşitor. Fotoliile, dulapurile, cărţile pe care nu pot să le citesc până la sfârşit. Dacă arunc anumite lucruri, casa va deveni mai spaţioasă. Dar alteori mă gândesc că din sufragerie lipseşte ceva, că e nevoie de lucruri noi aici. Simt golul, dar nu ştiu ce lipseşte, ce trebuie luat. Fac liste imaginare. Aş putea să

iau un televizor, spun eu. O vază, un balansoar, o lampă de masă. Aş putea să dau jos copertele discurilor de pe perete şi să vopsesc peretele în altă culoare. În locul discurilor aş putea să agăţ un tablou cu Istanbulul vechi, ori o fotografie de-a surorii mele. Pot să-mi imaginez Istanbulul vechi, dar nu pot să-mi aduc în faţa ochilor chipul surorii mele. Nu am nicio fotografie de-a ei. Oare cum arată? Probabil că seamănă cu mine. Vocea ei părea că seamănă cu cea a lui Bessie Smith, poate că îi seamănă şi chipul. Un amestec de femeie între Boratin şi Bessie Smith. Oare îi place muzica? Iau agenda telefonică şi găsesc numărul ei de telefon. N-am să-l mai încurc cu numărul altcuiva, săptămâna trecută i-am notat numele în faţa numărului. Iau telefonul cu negru şi roşu şi îl pun pe genunchi. Formez prima cifră. Sunetele din receptor trec prin tunelurile de sub oraş, străbătând munţi şi păduri. Cifrele alunecă pe pământul umed asemenea insectelor fluorescente. În subteran, milioane de insecte îşi caută drumul. În momentul în care cifrele mele se strâng în casa din celălalt capăt, telefonul începe să sune. De data aceasta sunt pregătit. Chiar dacă la telefon va răspunde cineva pe care nu îl cunosc, tot am să vorbesc. De data aceasta, în loc să răspund la întrebări, eu voi fi cel care va pune întrebările. Alo, da... Soră? Boratin... Ce faci, soră? Eu sunt bine, sunt bine, tu ce faci, te-am sunat de câteva ori, nu te-am găsit acasă. Sunt bine, muncesc. Mi-au spus că ai fost în străinătate şi te-ai întors. Da? Cine ţi-a spus? Ştii că zilele trecute a avut loc înmormântarea lui Zafir, acolo mi-au spus. S-au bucurat că te-au văzut la înmormântarea de la Istanbul. Erai prieten bun cu Zafir, v-aţi petrecut copilăria împreună. Da, soră, eram mereu împreună. Eu mint? Nu s-ar putea spune că mint. Pot să aprob trecutul, să-l consider trăit. Este la fel de real precum faptul că în casa aceasta a trăit o grecoaică, a strâns lucruri şi apoi, plecând le-a lăsat. Şi toate acestea le-am auzit de la altcineva şi le-am crezut. De ce să nu cred şi atunci când aud despre viaţa mea? Boratin, eu nu-l mai văzusem pe Zafir de ani întregi. Plecase la Istanbul si nu se mai întorsese. S-a schimbat mult? Sora mea pune foarte uşor întrebări grele. îşi ţine respiraţia, aşteptând să-i răspund. Cum să-i spun că nu ştiu? Ştii, nici eu nu-l mai văzusem de mulţi ani. Apoi, când l-am vizitat la spital, Zafir era palid din cauza bolii. Când omul devine palid, nu mai seamănă cu sine. Şi-a mai revenit un pic, după două-trei vizite, părea că se reîntoarce la starea lui. Am crezut că Zafir pe

care îl cunosc eu revine. Dar cât poate un om să revină la starea lui veche? Există o limită. Chiar dacă chipul lui seamănă cu cel vechi, nu-i seamănă zâmbetul sau nu-i semănau cuvintele pe care le folosea. Deja marea este străbătută, chiar dacă cel care a plecat se întoarce, nu se mai regăseşte. Soră, cine pe lumea asta poate să îşi regăsească starea sa veche? Boratin, uite, tu te reîntorci la starea ta veche. În studenţie îmi vorbeai cu cuvinte de genul ăsta, pe care eu nu le înţeleg. N-ai mai vorbit de mult astfel cu mine. Cum astfel? Adică cu o voce oarecum tristă, de parcă ai citi o carte... Soră, vocea mea este tristă? Se poate să fii trist, dragul meu, de ce să nu fii? Ţi-a murit prietenul din copilărie. Dar viaţa merge înainte, tu să nu te distrugi. Soră, când m-am întâlnit cu Zafir, după atâţia ani, am vorbit despre timpurile vechi, despre copilărie. Ştii, eu nu mi-am amintit multe dintre cele povestite de el, iar el nu şi-a amintit multe dintre cele povestite de mine. Trăiserăm trecutul împreună, dar amândoi îl priveam dintr-o altă perspectivă, vedeam lucruri diferite. Ştii, soră, mă gândesc acum, oare şi noi doi, când privim în trecut, vedem lucruri diferite? Boratin, iar ai devenit ciudat, reîntâlnirea ta cu Zafir te-a dus în trecut. Aşa pare, soră? Dar chiar şi de este aşa, am pierdut şi acele zile. Ce vrei să spui? Adică, după moartea lui Zafir, au dispărut şi anii copilăriei împărtăşiţi cu el. Boratin, anii aceia trăiesc împreună cu tine. Uite, acum vorbeşti despre ei, înseamnă că nu s-au pierdut. Dacă ai veni la Nehirce, ai să-ţi aminteşti din nou lucrurile despre care ţi-a vorbit Zafir.

Soră, îi spun eu, nu am mai venit de o perioadă lungă de timp, dacă voi veni, voi găsi totul schimbat? Boratin, dacă vii după atâta timp, ai să găseşti câteva schimbări. Şi pe mine ai să mă găseşti schimbată, poate că nu ai să mă mai recunoşti. Sora mea râde cu poftă. Nu, îi spun eu în

timp ce hohotele ei răsună în receptor, tu nu cred că te-ai schimbat. Hohotele tale sunt de aceeaşi frumuseţe. Boratin, spune ea, se pare că încă trei ani nu ai să mai dai pe aici. De unde ai scos-o şi pe asta? spun eu. Dacă ai fi venit, ai fi venit când l-au adus pe Zafir. Soră, nu vorbi aşa. îmi pare foarte rău de moartea lui Zafir. în loc să mă alătur plânsetelor rudelor lui, am vrut să-mi trăiesc singur amărăciunea. Asta e motivul pentru care nu am venit cu ei. Boratin, tu eşti foarte ocupat, în plus eşti foarte obosit, o înţeleg din vocea ta. Dacă vrei, vin eu la Istanbul să rămân câteva zile la tine şi să am grijă de tine. Nu e nevoie, spun eu, oricum voi veni în curând. De data asta, am să rămân mult. Ce bine ar fi, spune ea. Te aşteptăm cu nerăbdare. Şi Aladdin întreabă

mai des de tine în ultima perioadă. Când vii, să nu-ţi cheltuieşti banii luându-i lui Aladdin o grămadă de lucruri. El oricum va fi fericit cu tine. Este îndeajuns să aduci pişmaniye[6]. Pişmaniye? Da, dintr-acelea de care se vând în tren. Le dăm şi vecinilor în vârstă, mai ales bunicii Koki din spatele curţii. Nu mai are deloc dinţi. Va mânca cu uşurinţă. Ştii, memoria ei slăbise în ultimii ani, anul acesta, când i-au căzut toţi dinţii, şi-a pierdut şi memoria de tot. Nu îşi mai aminteşte nimic. Chiar aşa, spun eu, înseamnă că e destul de rău. Da, toată ziua cântă în curte. Dacă nu i-am pregăti şi duce noi, vecinii, mâncare regulat, ar uita şi să mănânce. îmi pare rău, soră, păcat de bătrână, îţi aminteşti ce-ţi spusese bunica Koki când ai venit ultima

dată? Ce-mi spusese? Boratin, şi tu uiţi? Nu, soră, eu am dinţii sănătoşi. Se lasă un moment de tăcere. Sora mea, care-mi ia în glumă cuvintele, aşteaptă să râd. Eu, care reuşesc să mint, nu reuşesc să râd. Oameni suntem, ce să fac, înseamnă că uit. Oameni suntem, spune sora. Când ai venit ultima dată, după ce l-am îngropat pe cumnatul tău, tu ai vizitat-o pe bunica Koki. Când te-a văzut în curte, a crezut că mergi la porumbei, ca în vremurile de demult. Băiatul meu, ţi-a spus ea, e păcat, creşti păsările astea în cuşcă, lasă-le să zboare. Iar tu i-ai spus că ai golit cuşca de porumbei cu mulţi ani în urmă şi că ai venit să o vizitezi pe ea. Nu te-a prea crezut. Lasă păsările să plece, ţi-a repetat ea, îţi ajunge imaginea cu

păsări de pe spate, ţi-a spus. încerc să mă regăsesc în vorbele surorii mele. Un Boratin adolescent. în curtea bătrânei din spatele casei, o cuşcă. Porumbei de toate culorile. Pe spatele meu, un tatuaj cu un porumbel. îmi amintesc, spun eu, ziua aia, conversaţia. O iubeam pe bunica Koki. Şi ea te iubea, Boratin. Dacă te-ar revedea acum, te-ar iubi în continuare, în ciuda faptului că şi-a pierdut memoria. Este posibil aşa ceva, soră, ca un om care şi-a pierdut memoria să-şi continue iubirea? Sigur că da. Omul nu iubeşte cu mintea, iubeşte cu inima. Dacă şi-a pierdut memoria nu înseamnă că îşi va pierde şi sentimentele. Vreau să cred în cuvintele surorii mele. Vreau să îi spun, te iubesc, soră. Te iubesc,

spun eu. Dar nu sunt sigur dacă o spun în gând ori dacă vocea mea pătrunde prin receptorul telefonului, alunecă prin subterane asemenea insectelor fluorescente şi ajunge până la ea. Odată, spune sora mea, te-ai îmbolnăvit tare şi-ai căzut la pat cu febră mare. În perioada aceea un şarpe tot dădea târcoale pe la cuşca de porumbei. Într-o seară, bunica Koki a stat de pază toată noaptea lângă cuşcă şi a omorât şarpele. Te-a strigat la miezul nopţii la geam. Îţi arătase şarpele în întuneric. Tu te-ai speriat. Da, spun eu, chiar şi morţi, îmi este frică de şerpi, mai ales pe întuneric. Soră, vreau să te întreb despre cineva. La înmormântarea lui Zafir am văzut o femeie. De vârsta mea, de înălţimea mea. Părul negru îi ajunge până la umeri. Sprâncenele

îi sunt lungi şi ascuţite. Între degetele subţiri ţine mereu o ţigară. Cunoşti o astfel de femeie? Este frumoasă? Cred că da. Ce înseamnă cred că da? Este frumoasă ori ba? Este frumoasă. Oare este Eyliil a noastră? Eyliil? Da, ţi-ai petrecut copilăria împreună cu Eylixl. Tare s-a înălţat şi s-a înfrumuseţat, poate din cauza asta n-ai recunos- cut-o. Nu-ţi face griji, Boratin, aflu eu pe unde este. Nu este important, soră. Mi-a trecut prin minte doar şi-am zis să te întreb. De fapt, eu mă gândesc la starea bunicii Koki. Nu te gândi şi la ea, Boratin. Bunica Koki n-are niciun păcat, când va muri, ea va ajunge în rai. De ce spui asta? După ce şi-a pierdut dinţii şi memoria, a devenit inocentă precum un nou-născut. De-acum nu va mai trebui să

plătească pentru păcatele din trecut. Sora mea vorbeşte mai bine decât doctorul. Vorbele ei nu sunt încurcate. Mă linişteşte fără să mă împovăreze cu ceva, fără să îmi obosească mintea. În timp ce o ascult, îmi plimb limba peste dinţi. Dinţii mei sunt sănătoşi. Intacţi. Dacă, atunci când aş fi sărit de pe Podul Bosfor, nu mi-aş fi rupt doar coasta, ci şi dinţii, mi-aş fi lăsat pe fundul mării, alături de trecut, şi toate fricile şi frământările. Soră, spun eu, a venit un porumbel şi şi-a făcut un cuib pe balconul meu, poate că a simţit că în trecut am avut păsări. Dar, după câteva zile, şi-a aruncat ouăle jos şi a părăsit cuibul. Boratin, asemenea oamenilor, şi păsările trec prin clipe nefericite. Poate că ouălor ei nu le-a fost dată viaţa. A înţeles că

nu vor ieşi pui şi pentru asta a lăsat totul şi a plecat. În curând se va întoarce şi va face alte ouă. Tu să nu strici cuibul. Ai răbdare, e de-ajuns. Şi sora mea vorbeşte despre răbdare. Oare cuvântul acesta este folosit le fel de des şi în alte limbi? Nu există cuvânt mai puternic care să fie folosit în locul cuvântului *răbdare,* care să ia omul de mână şi să îl ridice? Ai dreptate, soră, porumbelul se va întoarce, dar ar fi bine să o facă înainte ca vremea să se răcească. Iarna e pe-aproape, Boratin, pe aici s-a răcit şi vremea, s-au înmulţit şi ploile. Ploile? Da, de ce te miri? Mă mir, pentru că în Istanbul nu a mai plouat de luni întregi. În momentul ăsta plouă acolo? Da, plouă cu găleata. Soră, poţi, te rog, să apropii telefonul de

fereastră? Aşa aş putea să aud sunetul ploii. Vuietul din telefon pătrunde în tunelurile cablurilor, traversează pământul rece de la rădăcinile pădurilor, se revarsă prin telefonul meu din Istanbul şi îmi umple urechea. E un sunet diferit faţă de cele pe care le aud de săptămâni întregi.dacă as încerca să > schimb una dintre rotite
>19

Noaptea are mirosul ei. Algele se lipesc de asfalt. Crengile uscate se amestecă cu praful construcţiilor. Igrasia pereţilor curge spre cartierele mărginașe. Mirosul nopţii învăluie tot Istanbulul, răspândindu-se încetul cu încetul cu un vânt mirosind a fum, din subsoluri până în tavane, din grădini până sub poduri. Undeva în noapte se află mirosul Hayalei. Cât este ceasul? Din depărtare se aud sunetele sirenelor. Afară nu se mai aude niciun alt sunet. îmi torn vin în paharul golit. Iau o înghiţitură. Vinul roşu îmi alunecă pe gât împreună cu tartrul înţepător. Noroc, Boratin, îmi spun. Las paharul pe masă. Suprafaţa mesei e trasată în pătrăţele, precum o tablă de şah. Pătrăţele alb-negru. Sper că nu eu am cumpărat masa aceasta şi că mi-a rămas de la proprietara apartamentului. Mă gândesc şi la cealaltă variantă. E posibil ca şi masa asta să-mi aparţină, la fel ca imperfecţiunile din cântecul meu. Număr pătrăţelele. De fiecare dată, o iau de la capăt şi le număr de parcă finalul va fi altul. Poate că mi se va face somn. La pătrăţelele negre îmi închipui că dorm, la cele albe constat că mă aflu la masă. Mă aplec şi adulmec lemnul mesei. Nota de lac se amestecă în mirosul nopţii. Poate că, într-adevăr, acest miros există, poate e doar născocit de mintea mea. Îl miros încă o dată.

Lac. Lemn. Rădăcini umede de copaci smulşi din pământ. Apa scursă spre rădăcini. Nu ştiu de ce apa mă duce cu gândul la ceasul alb. Mă uit la ceasul de pe raftul şemineului. Aruncasem o privire la ceas când luam cina, arăta ora şapte. Nu ştiu când a trecut de opt, nouă, zece, unşpe, douăşpe şi a ajuns la ora unu. Dacă şi o mie de ani trec la fel ca o noapte, cu un vânt mirosind a fum, oare ar trebui să mă îngrop în griji sau ar trebui să mă liniştesc odată cu neclintirea timpului? Cel care dispune de o noapte poate dispune şi de o mie de ani. Sau invers. Cel care nu dispune de o noapte n-ar putea dispune niciodată de o mie de ani. Şi Isus cu Maria de lângă ceas par că au plecat capul în faţa timpului. Au gurile închise. Chipurile din marmură le sunt liniştite asemenea unui lac. întorc ceasul în fiecare noapte şi îl pun lângă ei. Rabdă. Nu pot să înţeleg pentru ce rabdă. Privesc imaginea furnicii din ceas cu gândul că mă va ajuta să înţeleg motivul. Pe cadranul ceasului se află o furnică de culoare albă. Cară ceasul în spate, la fiecare tic-tac îşi duce picioarele subţiri în faţă şi în spate. Şi înaintează, şi stă pe loc. Merge zi şi noapte, dar nu ajunge nicăieri. Cred că timpului i se potriveşte cel mai bine culoarea albă. Iau ceasul şi îl las lângă paharul cu vin. Noaptea nu are nicio grabă, nici eu. În timp ce îmi beau vinul, pot să desfac ceasul şi să îmi ocup o parte din timp cu asta. Ideea asta mă încântă. Mă duc în bucătărie şi aduc geanta cu unelte. Scot şurubelniţele mici din buzunarul de sus al genţii. întorc ceasul pe dos. Scot cheiţa de întoarcere cu degetele. Cu şurubelniţa scot şuruburile de fixare din părţile laterale ale capacului. Cheiţa de întoarcere şi primele şuruburi le pun pe rând în pătrăţelele de pe suprafaţa mesei. îmi va fi uşor să le găsesc când le voi monta înapoi. Scot şi cheiţa cu care-l pun să sune şi o aşez în următorul pătrăţel. Când ajung la cheiţa de setare a ceasului, constat că atunci când potrivesc ceasul, cheiţa se învârte doar în faţă. Când o învârt înapoi, iese din loc. Nu vreau să caut un sens şi în asta. Pun şi această cheiţă într-un pătrăţel. îndepărtez uşor capacul din spate. Este pentru prima oară în viaţa mea când văd interiorul unui ceas. Presupun că n-am mai văzut unul în viaţa mea veche. Nu cunosc numele rotiţelor, arcurilor, şuruburilor care prind viaţă sub cristalele lustrei. Rotiţele se învârt cu viteze diferite în direcţii diferite. Nu văd furnica. Probabil a fugit de lumina care a pătruns brusc în ceas. S-o fi dus în cel mai îndepărtat punct, în partea întunecată a timpului. Nu mi-am închipuit deloc că într-un

ceas cât pumnul ar putea fi atâtea rotiţe. Cele cu marginile zimţate se învârt întrepătrunse, formând un cer închis. Mai bine zis, pământul şi cerul se învârt în jurul lor. Soarta a tot depins de ele. Sunetul ceasului, care abia se auzea de la depărtare, se aude acum puternic, asemenea unei pietre de moară. Dacă aş adormi aici, dacă mi-aş pune capul pe masă şi aş aţipi, n-ar trece mult până când acest sunet m-ar trezi. Este oare sunetul comun al tuturor rotiţelor ori este ingeniozitatea unei singure rotiţe? Mă uit la cea de mărime medie să văd dacă sunetul vine de la ea. Arunc o privire la rotiţa mare de dedesubt. Coborând treptat, ajung până la baza ceasului, în încercarea de a găsi sursa sunetului. Ştiu că dacă voi scoate una dintre aceste rotiţe se va opri atât ceasul, cât şi sunetul. Care-i acea rotiţă? Iau o înghiţitură de vin, îmi reîmprospătez respiraţia. O piesă de metal sub formă de dreptunghi, fixată deasupra rotiţelor, ţine toate celelalte piese la un loc prin intermediul unor şuruburi prinse în patru colţuri. Desfac cele patru şuruburi. Scot dreptunghiul metalic. Pun cu grijă şuruburile şi piesa pe un pătrăţel negru al mesei. Probabil că mă pricep la lucrul manual. Degetele mele folosesc cu graţie şurubelniţa. Poate că tot eu îmi repar şi chitarele, începând cu schimbarea dozei electromagnetice şi până la reglarea tastierei. Probabil că nu e atât de greu ca înţelesul rotiţelor din ceas. În rotiţele acestea timpul înaintează, învârtindu-se pe loc. Dacă aş înţelege cum este posibil aşa ceva, poate aş înţelege şi care este sensul vieţii. De ce durerea unei crucificări de acum două mii de ani persistă şi azi? De ce durerea coastei mele vine din adâncuri, de parcă ar fi continuarea unei dureri mai vechi? Mă gândesc la cuvintele Hayalei: există o diferenţă între trecut şi istorie. În timp ce toţi încearcă să-ţi atribuie un trecut, îţi atribuie, de fapt, istorie. În primul, totul este viu, în al doilea, mort. Dar eu cum pot face diferenţa între cele două? Dacă o voi întreba pe doctoriţă, îmi va prescrie alte medicamente. Dacă îl întreb pe Bek, mă va privi îngrijorat. Dacă o voi întreba pe Hayala, mă va săruta. Dacă o întreb pe sora mea, îmi va spune că îi este dor de mine. Şi mie îmi este dor, dar nu ştiu de ce anume mi-e dor. Mi-e somn. Parcă cineva stinge treptat lumina. Golul din mintea mea se umple cu ape întunecate. Pun capul pe masă. Închid ochii. Arcuri, bobine, şuruburi. Una dintre rotiţe se învârte greşit. Nu ştiu care dintre ele. Dacă aş încerca să schimb una dintre rotiţe, s-ar opri toate.

20

Tu şi Suzan obişnuiaţi să veniţi la cafeneaua aceasta, spune Bek. După ce v-aţi despărţit, tu nu ai mai călcat pe aici. Sau chiar dacă ai călcat nu ştiu eu. Decorul interior este ca al unei case, exteriorul e ca o curte. Aţi petrecut mult timp aici. Tu citeai, ea picta. Mă uit în jur în timp ce îl ascult pe Bek. în ciuda clădirilor vechi, cafeneaua pare vie, cu iedera şi motivele care îi acoperă pereţii, cu cele două magazine paralele. Strada îngustă, închisă traficului, te duce într-adevăr cu gândul la curtea unei case. în ghivecele mici de pe mese sunt violete, muşcate şi orhidee colorate. Tinerii stau relaxaţi de vorbă, scufundaţi în fotolii joase, citesc cărţi. Mâine va veni Suzan, spune Bek. Vă veţi întâlni aici. Ar fi fost bine dacă ai fi aşteptat ziua de mâine şi ai fi descoperit strada împreună cu ea. Nu am înţeles de ce ai insistat să vii azi. Eu nu am ce amintiri să-ţi ofer de aici, dar Suzan are. Îţi este teamă să te întâlneşti cu ea? Îi răspund că da, îmi este teamă, fără să mă întorc cu faţa către el, uitându-mă la motivele de pe perete. Dacă mă întrebi din nou, îţi voi răspunde că nu îmi este teamă. Eu nu am un singur sentiment, Bek, ci mai multe, simultan. Sunt curios şi, în acelaşi timp, indiferent faţă de trecutul meu. Mâine vreau să vin aici, dar, totodată, nu aş vrea. Mi-am spus să vin azi şi să mă pun la încercare, ca să fiu sigur de ceea ce vreau. Altfel, nu pot să fac diferenţa între ce este corect şi ce este greşit. Conform spuselor, am iubit o fată, iar apoi m-am despărţit de ea. Şi dacă i-am făcut vreun rău? Şi dacă mâine voi afla despre acest lucru? îmi este teamă de asta şi, în acelaşi timp, îmi este teamă că mâine nu voi afla nimic, că mă voi întoarce cu aceleaşi gânduri, că nu voi şti de mine. Toate încercările de până acum au fost în zadar. Chitarele şi melodiile nu mi-au adus înapoi memoria. Doctorii, băcanii, porumbeii. Agendele telefonice, prietenii decedaţi, femeile cu părul negru. Niciunul nu m-a ajutat să îmi amintesc trecutul. Sinuciderea mea pare lipsită de sens. De ce am vrut să mor? Poate că eram dintre nefericiţii ascunşi. Eram trist fiindcă aveam visuri greşite. Mă gândesc zi şi noapte care erau aceste visuri, dar nu le găsesc. Atunci mă bucur. îmi spun că am scăpat de ele. Acum, tu te vei ridica şi vei pleca, Bek, vei merge la repetiţiile pentru concertul din weekend. Aş vrea să ştii un lucru înainte să pleci. Eu nu voi veni mâine aici. Nu o să mă întâlnesc cu fosta mea iubită. De cum m-am aşezat aici, am fost sigur de acest gând, care rezistă în mintea mea de zile-

n şir. Nu spune nimic, sunt de părere că în fiecare vorbă a ta există un secret. Mă derutezi. Mă străduiesc zi şi noapte să dezvălui secretul din vorbele tale şi ajung tot într-o galerie întunecată, în cele din urmă. Nu merge aşa, Bek, găseşte-mi o altă cale. Ai încercat să mă duci în trecut, nu a fost de folos, de data aceasta, încearcă să mă îndepărtezi de acolo. Du-mă undeva unde trecutul nu ajunge. Tu eşti singurul care poate face asta. Ştii, Bek, spre deosebire de ceea ce crezi tu, nu îmi este dor de trecut. Nu simt nostalgie. înţeleg mai mult sau mai puţin cum trăiesc oamenii. La început, în tinereţe, omul îşi imaginează viitorul, construind utopii. Este plin de speranţe. Viitorul este larg şi acolo totul devine posibil. Spre sfârşitul vieţii însă, posibilităţile sunt deja încercate şi consumate. Nu mai e loc de utopie. Omul îşi petrece timpul cu ce are în mână, pe scurt, cu un trecut vast. Locul utopiei este luat de nostalgie. Mie îmi lipsesc ambele. Nu am nici gânduri utopice, nu simt nici nostalgie. În această situaţie aş fi considerat mort ori luat drept o specie aparte?

Boratin... Boratin... Auzind vocea lui Bek, mă întorc cu faţa. Ţi-e bine? mă întreabă el. Te-ai cufundat în gânduri. Abia în momentul acela constat că vorbeam în sinea mea. Mi-e bine, răspund eu, am rămas cu ochii aţintiţi pe motivele peretelui. Cu cât le privesc mai mult, cu atât parcă se îndepărtează mai mult. S-a înnorat, spune Bek, s-a întunecat devreme, acesta e motivul pentru care se văd aşa. Ăştia sunt nori de ploaie? întreb eu. Cred că da, de data aceasta va ploua. Este pentru prima oară când văd norii atât de aproape, spun eu. Dacă urc pe acoperiş, pot să îi ating cu mâna. Nu ştiu ce trebuie să fac dacă începe ploaia: să rămân aici ori să mă duc înăuntru? Aşteaptă puţin când începe ploaia, spune Bek, încearcă să o simţi, apoi mergi înăuntru. Altfel, te vei uda leoarcă. E frumos să admiri ploaia şi dinăuntru, din spatele geamului. Ştii, Boratin, tu ai o melodie frumoasă cu ploaia. Putem începe concertul de la acest sfârşit de săptămână cu ea, îţi putem cânta melodia. Bek mă priveşte, aşteptându-mi reacţia. Nu te uita în zadar la mine, îi răspund, nu mi-o amintesc. Sunt sigur că este o melodie care ascunde mici cusururi în ea. De ce spui asta, Boratin, nimănui nu-i trece prin gând să găsească cusururi în melodiile tale. Dacă asculţi melodia acum, îţi dai seama că îndoiala ta e nefondată. Vrei să ţi-o cânt? Nu, răspund eu. Dacă mi-o cânţi, găsesc nepotriviri între versuri şi melodie şi-o să mi se strice toată

dispoziţia. Bek nu înţelege reacţia mea. Nu insistă. Eu ar trebui să plec, spune el, altfel întârzii la repetiţii. Se ridică. Comandă un orez cu lapte ospătarului care vine în acest timp. Îţi plăcea orezul cu lapte de aici, spune el. Incearcă-l. îşi pune mâna pe umărul meu. Vorbim mâine, va fi totul bine mâine. Vreau să îţi spun ceva, zic eu. Spune-mi, răspunde el. Voi merge să o văd pe sora mea, la Nehirce. Când vrei să mergi? întreabă Bek. în cel mai scurt timp, răspund eu. Bek aşteaptă câteva secunde în picioare, apoi se aşază. Cât de scurt este *în cel mai scurt timpi* întreabă el. Presupune ce am în minte. Mă cunoaşte mai bine decât mine. Bek, spun eu, îmi ajung cele rămase din viaţa mea veche. Tu, încă una-două persoane şi chitarele de care încă nu m-am atins. Nu simt că mi-ar lipsi ceva. Nici fosta mea iubită nu îmi lipseşte. Sora mea este singura din trecutul meu la care vreau să ajung. Mă aşteaptă de săptămâni, ba chiar de ani. De fiecare dată îi spun că voi ajunge în curând. Ce aştept? Spune-mi tu ce aştept. Mergi când vrei, spune Bek cu vocea lui liniştitoare. Trebuie să începi de undeva, să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Dar nu întârzia, altfel e posibil să te răzgândeşti. Bine, spun eu, acum du-te, întârzii la probe. Să mai rămân un pic, să stăm de vorbă, spune el. Nu, răspund eu, n-aş vrea să-i faci pe prietenii noştri să aştepte din cauza mea. Bine, spune el, dar să-ţi ţii deschis telefonul. Aşa voi face, răspund eu. Altfel, îmi fac griji, spune el. Zâmbeşte cu ochii mijiţi. Se ridică iar în picioare. îşi îndreaptă părul cu mâinile. Se uită în stânga şi-n dreapta. îşi ia geanta şi pleacă. Mă uit la mersul lui Bek, la cum îşi înclină capul neliniştit, la cum dispare la capătul străzii. Beau şi ultima înghiţitură de cafea. Sting ţigara în scrumieră. Nu mă ating de orezul cu lapte adus de ospătar. Plătesc nota şi mă ridic.

Merg pe străzi cu paşi repezi. Privesc cerul la fiecare răscruce de drum înainte să trec strada. După un sfert de oră ajung acasă. îmi pregătesc rucsacul. Câteva haine, două discuri, asta e tot. Discurile le iau pentru nepotul meu. Sting luminile pe care mereu le las aprinse. Cobor scările în grabă. Las rucsacul jos, pe marginea trotuarului. Fac semn cu mâna taxiu- rilor care trec. Băcanul nostru nu se vede. Probabil are clienţi. Nu trece mult şi opreşte un taxi. Îi spun că vreau să merg la Gara Haydarpaşa. Da, tinere, spune taximetristul. Are părul cărunt, poartă ochelari groşi. Este îmbrăcat în costum şi poartă cravată. Cel mai probabil a fost funcţionar public înainte să iasă la pensie. Din

cauza tancului petrolier e aşa, spune şoferul, în timp ce ne aventurăm în traficul aglomerat. Ce tanc petrolier? întreb eu. S-a produs un accident cu un tanc petrolier pe Bosfor, liniile de feribot au fost oprite, la radio se vorbeşte doar despre accident. Acum toată lumea încearcă să treacă pe partea cealaltă cu maşina. Sper că nu te grăbeşti. Am puţin timp la dispoziţie, spun eu, încă nu s-a lăsat seara. Mă uit în sus, de pe bancheta din spate, de la marginea geamului. Ascult relatările de la radio. Sunt despre meciurile de fotbal. Numele echipelor de fotbal, ale directorilor tehnici, ale fotbaliştilor sunt când lăudate, când criticate. îmi amintesc fiecare nume rostit. Partea aceasta a memoriei mele este intactă. încurc doar timpul vieţii unui fotbalist. Eu credeam că trăieşte, dar aflu că a murit cu mulţi ani în urmă. Apoi începe programul de muzică. Melodiile orientale de suflet vin una după alta.

Maşina noastră ajunge cu greu pe Podul Bosfor, printre claxoanele şoferilor nervoşi. întunericul serii învăluie orizontul. Odată cu luminile podului, se aprind şi luminile caselor de pe partea cealaltă. Traficul înaintează cu viteza mersului la pas. Între timp, la radio se anunţă că efectele accidentului sunt sub control şi că liniile de feribot şi-au reluat programul. Este timpul ca marea să prindă viaţă. De-aş avea curaj şi m-aş uita în jos, aş putea să văd vapoarele care trec pe Bosfor. Aş putea să disting farurile motocicletelor care circulă între Beşiktaş şi Uskixdar asemenea unor licurici. Dacă îmi ocup mintea cu vapoarele şi farurile motocicletelor, aş putea să evit gândurile legate de noaptea sinuciderii. În ciuda oricărui efort, nu reuşesc. Totul se derulează în faţa ochilor mei precum nişte cadre de film. Şi în ultima zi din vechea mea viaţă m-am afundat, ca acum, pe bancheta din spate a unui taxi. Eram singur. Aţipisem. Poate că visam. Când a fost asta, cu o lună în urmă, cu două luni în urmă sau cu două mii de ani în urmă? Nu ştiu de ce, după aceea m-am trezit. Am văzut că maşinile sunt blocate în trafic. Şoferul taxiului în care mă aflam eu era în afara maşinii şi vorbea la telefon. Au coborât şi alţi şoferi să se uite la accidentul petrecut mai în faţă. Am observat că mă aflu la jumătatea Podului Bosfor. Nu m-am gândit la trafic, ci la mare. Am deschis uşa taxiului şi m-am apropiat de marginea podului. Am privit cerul şi luminile din depărtare. Mi-am adunat puterile şi m-am urcat peste balustrada de fier. Mi-am deschis braţele larg. Am respirat adânc. Am aşteptat să vină vântul să mă ia. Era noapte. Poate din

cauza asta nu mi-am dat seama la ce adâncime este marea. întunericul m-a făcut să uit de adâncime. Istanbulul vuia. Sunetele care veneau de pe maluri şi de pe dealuri se transformau într-un singur vuiet. Eram uşor ca un fulg în mijlocul Istanbulului, în mijlocul mării, în mijlocul nopţii, în mijlocul a două continente, în mijlocul lumii şi în mijlocul vieţii. Nu auzeam strigătele din jur. Voiam să dorm din nou. Am închis ochii şi mi-am dat drumul în gol. Asemenea unei păsări. Aşa a povestit şoferul de taxi. Iar în timp ce povestea, îşi mişca braţele deschise larg, în sus şi în jos, precum o pasăre.

21

Când întunericul nopţii s-a lăsat complet, ajungem la Gara Haydarpaşa. Arunc o privire în jur. Nu se vede nimeni, cu excepţia unui cuplu care umblă ţinându-se de mână la marginea mării şi a altuia care stă pe bancă. Debarcaderul aflat un pic mai în faţă este gol. Un feribot cu luminile stinse stă ancorat la marginea lui. De ce este atâta linişte, întreb eu, fiindcă suntem în cursul săptămânii? Taximetristul se întoarce şi mă priveşte. Ai venit aici să te întâlneşti cu iubita ta? întreabă el. Nu, răspund, am venit să iau trenul. Cred că eşti străin, spune el. De unde ai scos-o? întreb eu. Nu ştii că gara s-a închis, că trenurile nu mai circulă? Da? întreb eu. Mă uit spre faţada luminată şi mare a gării. Dar atunci, dacă este închisă, de ce luminile sunt aprinse? întreb eu. O luminează ca să se vadă frumos din depărtare, spune el, turiştii prezintă interes, tinerii se întâlnesc aici. Când s-a închis, de ce s-a închis? întreb eu. În urmă cu câţiva ani, acoperişul gării a ars, mersul trenurilor a fost oprit. Acum trenurile pornesc la drum de la capătul Istanbulului, din Pendik, spune el. Dacă vrei, te duc acolo. Nu, spun eu, cobor aici, mă învârt un pic prin jur, privesc Istanbulul de pe malul celălalt. Eşti străin, spune el, dacă tot ai venit, ar fi bine să vezi Istanbulul şi de aici. De data aceasta aprob remarca stăruitoare a şoferului. Da, sunt străin, spun eu. Ai venit de curând? întreabă el. Au trecut câteva luni, spun. Îi mulţumesc şi plătesc cursa. Cobor din taxi şi fac cu mâna de parcă aş petrece un apropiat. Iar el îmi răspunde claxonând.

îmi las rucsacul pe prima treaptă a scărilor. Ridic capul şi privesc ferestrele gării cum se înalţă în rânduri şi turnurile care ajung până la cerul întunecat. Urc scările. Ajung la uşa din dreapta a gării. Tocul uşii, dintr-un lemn închis la culoare, pare mai preţios odată cu trecerea anilor. Le promite o

lume nouă celor care îi trec pragul. împing uşa. Este închisă. Mai încerc o dată. Se înţelege că este încuiată. Mă uit pe unul dintre geamurile uşii, căutând un semn de viaţă înăuntru. Nu văd nimic altceva decât întunericul, îmi ţin respiraţia. Aştept zgomotul unei locomotive din interior, sunetul unui fluier sau al unui megafon care face anunţuri pentru pasageri. în locul lor, se aud ţipetele ascuţite ale pescăruşilor. îmi ridic capul şi privesc în sus. Pescăruşii trec unul după altul pe deasupra capului meu. Sunt atât de aproape, încât simt în păr vântul aripilor lor. Observ fereastra mare, arcuită, dintre cele două uşi ale gării. Are geamurile colorate, în partea de sus se află un ceas cu cadranul alb, care stă pe loc. Poate că secundarul şi minutarul indică cu precizie momentul incendiului, la 3:30. Suflul puternic al lodosului loveşte ceasul. îmi ridic gulerul, mă înfăşor bine în haină. Mă aşez pe scări asemenea unui om care nu are unde să meargă. Privesc dincolo de mare, pe malul opus. Şi cupolele, şi minaretele, şi turnurile de acolo sunt luminate. Cele două continente ale Istanbulului se privesc reciproc cu aceleaşi lumini. Cei care stau pe unul dintre ţărmuri şi privesc spre celălalt continent pot presupune cum se văd din partea opusă. Ca şi cum ar privi într-o oglindă îndepărtată. Şi eu mă gândesc la cineva care stă pe celălalt ţărm, la fel ca mine, şi care simte mai intens durerea din coastă, pe măsură ce frigul se înteţeşte. îmi fac griji pentru el. Nu poate să se urce în tren, să meargă în oraşul natal. Nu ştie ce să facă în afară de a sta aici. Valurile sunt furioase. Norii sunt aglomeraţi, de parcă şi-ar lua revanşa pentru luni întregi. Eu sunt singur. Asemenea unui feribot gol, care aşteaptă ancorat. Porţile debarcaderului sunt închise, luminile, stinse. De ce au lăsat un feribot într-un debarcader scos din uz? Farul de la capătul digului se aprinde pentru acest feribot, semnalând locul vapoarelor care trec în depărtare. Când priveam în depărtări pe uşa deschisă a balconului meu de pe celălalt ţărm, mă gândeam, văzând farul, că lumina pâlpâitoare mă cheamă aici. în fiecare noapte, îmi croiam bucată cu bucată un drum care să mă aducă aici. Sigur că ştiam de incendiul de la Gara Haydarpaşa, dar eu credeam că acel incendiu s-a petrecut cu 100 de ani în urmă. Asta nu e vina farului. Farul îmi arăta locul corect, dar nu îmi arăta şi timpul. Se aprindea şi se stingea în calendarul întunericului.

Cuplul care stătea pe banca din partea de

jos se ridică şi pleacă. În scurt timp, îl urmează şi cuplul care se plimba pe malul mării. Apare o şopârlă la picioarele mele. De unde o fi ieşit? Poate că vine de sub uşa gării care ţine întunericul încuiat sau de pe puntea feribotului ancorat la debarcader. Are mijlocul subţire, coada lungă. Şopârla îşi târăşte pielea verde pe marmura alunecoasă. Stă lângă o adâncitură. îşi înalţă capul şi miroase aerul, ascultă vântul. în acel moment îmi sună telefonul. Un semnal de mesaj. Nu cred că este Bek, el preferă să mă sune în loc să-mi trimită mesaje. Mesajele sunt ori reclame, ori de la Hayala. îl deschid. Ce faci, dacă ai nevoie de ceva, sunt aici, mi-a scris ea. Ştiu că Hayala este acolo.

Deşi ne-am văzut doar o singură noapte, simt că ne cunoaştem de ani de zile. Este înţelegătoare când nu îi răspund la mesaje. Nu te forţa să-mi răspunzi, îmi spune când îi răspund rar. Este îndeajuns să nu uiţi că sunt aici. Nu uit. Aveam de gând să îi scriu după ce urcam în tren în seara asta. Voiam să îi spun că sunt în tren. Mă duc pentru o perioadă la sora mea, voiam să-i spun. Călătorii de lângă mine dorm, voiam eu să-i spun. Roţile de fier alunecă pe şine de parcă ar cânta un cântec de leagăn. Privesc întunericul pe geam. Aştept ca pe vârful limbii să se înfiripe o melodie. Cei care au adormit sunt liniştiţi, cei care nu pot dormi rămân agăţaţi de vuietul nopţii. La orizont, în punctul cel mai inaccesibil al

cerului, un fulger apare şi dispare. Norii vibrează. Câţiva dintre copacii din faţa treptelor se pleacă în faţa vântului. Simt frig. Mă ridic în picioare. Cobor încet pe treptele roase. Nu este un loc în care trebuie să ajung. Marea aşteaptă mereu în acelaşi loc, un pic în faţa treptelor. În locul unde se împreunează lumina cu întunericul. În loc să merg direct la ţărmul mării, mă îndrept spre debarcader. îmi număr paşii. Patruzeci şi unu, patruzeci şi doi, patruzeci şi trei... înaintez de-a lungul debarcaderului cu pereţi de ceramică de Iznik. Ajung la balustrada de fier de pe mal şi mă opresc. Pun mâinile pe balustradă. Mă uit la prova ascuţită a feribotului din

dreapta. în ciuda faptului că este legat cu frânghii groase de debarcader, feribotul se leagănă în braţele valurilor. Poate, la fel ca mine, nici el nu ştia că această gară s-a închis. A venit aici, visând, împrăştiindu-şi fumul, sunând din sirenă. A ancorat. Şi nu a mai putut pleca de aici. Deşi în faţa lui se afla o mare nemărginită. Ar fi putut să iasă în larg. Să îşi găsească alte debarcadere (şi-ar fi găsit?). Se aude un tunet dinspre Marea Marmara. încă i se auzea ecoul, când mai vine un tunet. Aşa cum vreau să ştiu toate semnificaţiile, aş fi vrut să ştiu şi sensul tunetului. Sensul mării, sensul întunericului, sensul literelor şi al notelor. Sensul plecării, sensul rămasului, sensul uitării, sensul amintirii. Atunci aş fi

putut să mă apropii de mare fără să-mi fie teamă de ea. Aş fi putut să înaintez, să mă plimb în susul şi în josul ţărmului pe care, un pic mai devreme, cuplul de tineri se plimba de mână printre vibraţiile pure ale mării. Ţărmul pare prins în valurile mării. Acestea îl urcă şi îl coboară. Şi gara devine parte din mare. Este o gară care a venit de la mari adâncimi, din vremuri necunoscute, de la zece, o sută, o mie de ani depărtare. Se aseamănă cu o navă eşuată, dincolo de uşile căreia se ascund comori şi care, în acelaşi timp, se pregăteşte să iasă în larg în orice moment, umflându-şi turnurile asemenea unor pânze. Oriunde ar merge, ar putea să mă ia şi pe mine cu ea. Şi Hayala, care îşi face planuri

de drum, ar putea să vină cu mine în loc să aştepte un viitor incert. Nu ştiu dacă timpul se scurge la fel pentru toată lumea. Pot să aflu şi asta într-o zi. Scot telefonul din buzunar. Atunci constat cât de tare mi-au îngheţat degetele. Deschid telefonul cu mişcări lente, găsesc numărul ei. În timp ce cifre precum zero, cinci, trei, doi, şi care continuă astfel, nu au noimă de capul lor, în momentul în care se împreunează capătă un sens ce poartă numele Hayalei. Sensul acesta se agaţă de vânt şi, curgând asemenea unei lumini pe deasupra Bosforului, ajunge într-un telefon de pe celălalt ţărm. Telefonul sună într-o poşetă. Poşeta vibrează pe un fotoliu. Sunetul telefonului se

prelungeşte şi se răspândeşte în jur. îmi amintesc astfel de scene din filme. Cine ştie în câte filme am văzut cum telefonul sună de nenumărate ori şi exact când se crede că nu va răspunde nimeni, în ultimul moment, se întinde o mână. Se aude o voce gâfâită. Boratin, spune, eşti în regulă? Sunt, Hayala, spun eu. Chiar eşti, totul este în regulă, repetă ea. Mi-e bine, nu te panica, îi răspund. Nu ştiu, tu de obicei îmi trimiteai mesaje, văzând că m-ai sunat la ora asta, am crezut că ai păţit ceva. Nu am păţit nimic. Am trecut de pe o parte pe cealaltă a Istanbulului. Aveam de gând să urc în tren şi să merg un pic mai departe. Uşa gării s-a închis peste mine. Am rămas aici. Alo, Boratin, unde

eşti? Unde sunt eu? Mi s-a spus că m-am născut din mare sau aşa am înţeles eu cele spuse când am deschis ochii la spital. Acum mă aflu lângă acea mare. Eu, spun, sunt în gară. Ce gară? întreabă ea, nu am înţeles, care gară? Gara Haydarpaşa, răspund. Hayala tace, se gândeşte ce să spună. Dintre toate întrebările care îi trec prin minte, o alege pe cea mai nevinovată. Din cauza asta se aude vuietul din telefon, spune ea, din cauza valurilor şi a vântului? Da, spun eu, şi vocea ta se aude înfundat, de parcă nu ai fi în Istanbul, ci foarte departe. Nu, Boratin, spune ea, ştii că nu sunt departe. Ştiu, spun eu. Constat că vorbim cu dublu sens. Nici eu nu sunt departe, adaug. Să vin şi să te iau?

întreabă ea. Din spate se aude o melodie. E cântată de o voce stridentă. *Trezeşte-te şi arată-ţi chipul ploii de afară / Urmele de dinţi să dispară de pe buzele tale sub şuvoaiele cerului.* Pot să disting timbrul chitarei Gibson, una dintre chitarele mele de acasă, dar nu recunosc vocea cântăreţului. Eşti la repetiţie sau în vreun bar? întreb eu. Repetiţia s-a terminat, am ajuns acasă, spune Hayala, ce s-a întâmplat? Nu s-a întâmplat nimic, spun eu, auzind muzica, am crezut că eşti afară. Să opresc muzica? întreabă ea. Nu, răspund eu. Sunt curios cine-i cântăreţul cu vocea îndepărtată. Poate că Hayala ia o sorbitură de apă, poate că trage un fum de ţigară. Eşti tu, Boratin, spune ea, ascult înregistrările tale. Este una dintre piesele pe care le-am pregătit pentru concertul din

weekend. Nu spun nimic. Tace şi Hayala. Ascultăm împreună melodia.

Trezeşte-te şi arată-ţi chipul ploii de afară /
Dacă a te obişnui este celălalt nume al morţii /
În părul tău să nu se ofilească şi să se irosească mereu aceeaşi violetă.

Acordurile chitarei şi ale pianului se întrepătrund. Degetele perie golul. Ne gândim la al doilea sens al vorbelor. La cele de ale căror existenţă ştim, dar pe care nu le putem pătrunde pe deplin. Când melodia se sfârşeşte, ne întoarcem la cuvintele noastre. Hayala, spun eu, aici este frig, vântul bate cu putere. De cât timp eşti acolo? întreabă ea. Nu ştiu, răspund eu, cât este ceasul? A trecut de miezul nopţii, spune ea. S-a făcut atâta? întreb eu. Boratin, spune Hayala. Se opreşte un pic înainte să îşi termine vorbele, iar apoi adaugă, aşteaptă-mă acolo, vin să te iau, bine? În momentul

acela constat că vocea ei seamănă cu cea a lui Bessie Smith. O voce afectată, adâncă. Vino, spun eu, vino şi ia-mă. Aşteaptă-mă într-un loc ferit, spune ea, ajung în scurt timp. Telefonul se închide. îmi vâr în buzunare mâinile uscate de frig. Stau pe treptele gării şi privesc marmura îmbătrânită, uşile de lemn, balcoanele largi. Turnurile gării nu se mai văd. Norii întunecaţi coboară şi înghit încetul cu încetul gara. O picătură îmi atinge chipul. O picătură de ploaie

.Cuprins

aţi sărit de pe Podul Bosfor.....7

asemenea unui păianjen care nu se îndepărtează de

pânza lui.....31

acasă nu se merge mereu pe acelaşi drum.....59

peretele îi este construit din cărămizi, acoperişul, din vise

.....93

eşti un pierde-vară singur pe străzile nopţii.....123

înainte de a găsi acel cuvânt.....153

dacă aş încerca să schimb una dintre rotiţe 18

La preţul de vânzare al cărţii se adaugă 2%, reprezentând contravaloarea timbrului literar.